Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Versus in laudem - Cod. Aug. perg. 164

Ansbertus <Rothomagensis>

[S.l.], [9. Jahrh.]

urn:nbn:de:bsz:31-97848

Visual Library

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

Aug. CLXIV

M

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Ut queant laxis resonare fibris· mira ges
torū famuli tuorū· solue polluti labii
reatum sc̄e iohannes· ; Nuntius celso ue
niens olimpo· te patri magnum fore nas
citurū· nomen et uite seriē gerende or
dine ꝓmit· ; Ille ꝓmissi dubius supni·
ꝑdidit prompt modulos loquele· sed re
formasti genitus ꝑemptę organa uo
cis· Uentris obstruso· positus cubili sen
seras regē thalamo manentē· hinc pa
rens nati meritis uterq; abdita pandit· ;
Antra deserti teneris sub annis· ciuium
turmas· fugiens petisti· ne leui saltim·
maculare uitā famine posses· Prebuit
hirtū tegimen· camelus artubus sacris
strophiū· bidentes· cui latens haustū· so
ciata pastū mella locustis· Ceteri tantū
cecinere uatū· corde ꝑsago iubar adfu
turū· tu quidē mundi scelus auferentē
indice ꝓdis· N̄ fuit uasti spaciū ꝑ orbis·
sanctior quisquā genitus iohanne· qui ne
fas secli meruit lauantē tingere limphis· ;
Animis felix meritiq;

Aug. perg. 164

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Amicus sponsi domini Cusque custor incru N
Vigilans super suos t Riumphus e post ea triego N
Doctor egregius est t U tella mul torumq; salu S
Omnis adui ta uocat i C to serpentis terit su E
Altor gregem ne pp E utolis patria s dae iaeo B
Excellit merita omniu M pr(a)e euntium sibi in urb E
Naenetus munere e e X imio caelumq; & eclesie s ecto K
Vir tute car mae t su P raeuic t de hoste triupha T
Saclus patriae credit thu I us uenisse adue NT U
Crucis stigma to suo I n pectore semp feren S
Omnes credente s u No mon & colere de O
GENTES COLENTE S IS IDOL IGNOSALUAT TU
Nulla serpentes laed V ntur diri uenen A
Onera sibi inuicem t O llentes qui feru N T
More uiuentes mo N astico acus pice xp O
Ecce cuius car mact O de milite facte o D
Numero iusti confessoru M puero que dni dacu D
Te minoi tem in inmine T E a t quem undi fi N E
Operare ne s & ma N us it sonae littera Ca I
Dies nae tae r dae tq au L timaei aem sea & ul I
Apparebit nae manifest E deorum ds tumin sio N
Dulcia nunc a noer V eis car mina xp e tib I
Odor que eius Ae d O lit n& cuncti pemiren T

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

INCIP CAP LIB PRIMI

VETERIS INSTRUMENTI NARRAT HIS TORIA SAPIENTISSIMUM SALOMONEM

Post acceptam divinitus sapientiam
prudentiamque multam nimis. et latitu
dinem cordis quasi arenam maris innume
rabilem. Ita ut domini testimonio nullus ei simi
lis retroactis temporibus extitisse. neque
post eum surrecturus esse dicatur. Illud
magnificum domino templum instruere cupientem.
alienigenae regis tyri auxilium poposcisse.
Qui misso ad se hiram filio mulieris viduae. quic
quid divinae sapientiae suggerente praecla
rum in templo domini vel in sacris vasis moliebatur
tur. ministerio eius ac dispositione perfecit.
Sic ergo ille universis regibus terrae sublimior
principatu et israhelitici generis nobilior ex
cellentiorque progenie. Ille quae sapientia
divinitus inspirata. qui cunctorum orientalium

lib augie maioris

& egyptiorum disciplinas & instituta supera
bat. Nequaquam pauper sp̄r. [atq] a humigenę uiri
consilium dedignatur. Recte & iam tu[h]is eru
ditus exemplis beatissime papa castor. Uerū
a rationabile templum non lapidibus in
sensibilibus. sed scōrum uirorum congrega
tione. nec temporale & corrupti[bi]le. sed & ter
num atque inexpugnabile aedificare dispo
nens. Uasa & iam pretiosissima dn̄o cupiens
consecrare. Non muto aurum & allo argen
tiue conflataque post [rex] babylonis capta.
concubinarum satrapum ac principum de
putata uoluptati. sed animabus scis que inno
centiae iustas & castitatis integritate ful
gentes regem xp̄m in se m & ipsis circumferat
commorantem. Egenum me & omni parte
pauperrimum ad communitionem tanti
operis dignaris adsciscere. In prouincia siq
dem cenobiorum expertione talium ma
xime que aegyptiorum uolens instituta
fundari. Cum sis ipse cunctis uirtutibus
scientiaque pfectus & uniuersis ita refer
tis diuitiis spīalibus ut perfectionem quae
rentibus satis habunde. Que non modo
tuis sermo. sed & iam sola uita sufficiat

menr

ad exemplum. Me quoque elinguem et pauperem sermone atque scientiae. Ut aliquid ad explementum tui desiderii de inopia sensus mei conferam poscis. Praecipisque ut instituta monasteriorum quae per egyptum ac palestinam custodire conspeximus. Ita ut ibi nobis a patribus tradita sunt quamuis imperito digeram stilo. Non leporem sermonis inquirens in quo ipse adprime es eruditus, sed sanctorum simplicem uitam simplici sermone fratribus in nouello monasterio tuo cupiens explanaru. Cui rei quantum me pius ardor desiderii tui prouocat oboedire. Tantum multiplices et tam moles uolentem obtemperare deterrent. Primum quia nec uitae meae tanta quippe tanta merita ut confidam mereri tam arduas tam obscuras tam sanctas digne posse animo ac mente conplecti, secundo quod ea quae a pueritia nostra inter eosdem constituti atque ipsorum incitati cotidianis adhortationibus et exemplis uel agere temptauimus uel didicimus uel usu percepimus minime iam possumus ad integrum retinere. Tot annorum circulo ab eorum consortio et imitatione conuersationis abstracti.

Presertim cum haec rum rerum ratione quae quaeem
possit. Otiosa meditatione doctrinaque uerbo
rum uel tradidi. uel intellegi uel memoria con
tineri. Totum namque in sola experientia usuq;
consistit. Et quemadmodum tradi nisi ab exp
to non queunt. Ita ne percipi quidem uel intelle
gi. nisi ab eo qui eo pari studio ac sudore adpre
hendere elaborauerit possunt. quae tamen
si conlatione iugi spiritalium uirorum frequenter
discussa non fuerint & polita rursum men
tis incuria dilabuntur. Tertio quod id ipsum
quod utcumque non pro merito rei. sed pro pre
sentis temporibus statu possumus reminisci
Imperitior sermo congrue. non ualent explicare.
Huc accedit quod super haec re uiri & uita
nobiles & sermone. scientiaque preclari. Mul
ta iam opuscula desudarunt. sanctum basilium
& hieronimum dico aliosq; nonnullos. quorum
anterior sciscitantibus [frtr] super diuersis institu
tis uel in questionibus. Non solum facundo
uerum etiam diuinarum scripturarum
testimoniis copioso sermone respondit. Alter
uero non solum suo elucubratos ingenio edi
dit libros. Verum etiam greca lingua deger
tos in latinum uertit eloquium. Post quorum tam

& ubertatiae eloquentiae flumina possim
non inmerito praesumptionis notam. si aliquid
stillicidii huius inferre temptassem. Nisi hac
me fiducia tuae sc̄itatis animaret. Responsio.
quod uel tibi hae nugae forent acceptae qualescumq;
sunt. uel alia congregationi fratrum in nouello tantum
monasterio commorantium deputaris. Quae
siquidem nobis minus forsitan acute prolatae fu
erint. & pie relegant & cum uenia indulgen
tiore sustentent. fidem sermonis potius mei
quam uenustatem eloqui requirentes. Quia
propter beatissime papa ubicumq; religionis
& humilitatis exemplar tuis praecibus anima
tur. secundum uires ingenii mei opus quod in
iungis adgrediar. Et ea quae omnimodis in
tacta relicta sunt ab anterioribus nostris. ut
pote quia audita potius quam inspecta describe
re temptati sunt. Uelut rudi monasterio
& in ueritate sitientibus intimabo. Nec pla
ne mirabilium di signorumq; narrationē
studeo contexere quae mihi multa per seniores
nostros incredibilia. Non solum audiuimus
uerum & iam sub optutib; nr̄is perspeximus
inpleta tamen. His omnibus praetermissis
quae legentibus praeter admirationem

Nihil tamen pluris ad instructionem perfecte uite
conferunt. Instituta eorum tantummodo ac
monasteriorum regulas maximeque princi
palium uitiorum que octo ab eis designantur
origines & causas curationesque secundum
traditiones eorum quantum dn̄o adiuuante
potuero fideliter explicare contendam;
Propositum siquidem mihi est non de mirabi
libus dī sed de correctione morum nostro
rum & consummatione uitae perfectae se
cundum ea que a senioribus accepimus pau
ca disserere; In eo quoque tuis praeceptis
satisfacere studebo. Ut si quid forte non se
cundum typum maiorum antiquissimae
constitutione fundatum sed pro arbitrio
uniuscuiusq; instruentis monasterium uel
deminutum uel additum in istis regionibus
comprobauero. secundum eam quam uidi
mus monasteriorum regulam per egiptū
uel palestinam antiquitus fundatorum
fideli sermone uel adiciam uel recidam;
Nequaquam enim credens rationabilius quip
piam uel perfectius nouellam constitutionē
in occiduis galliarum partibus repperire po
tuisse. Quam illa sunt instituta. in quibus

ab exordio predicationis apostolice a scis patribus
ac spiritalibus fundata monasteria ad nos usque
perdurant. Illam sane moderationem opus
culo huic interserere presumam. Ut ea que
secundum egyptiorum regulam seu pro as
peritate rerum. seu pro difficultate ac di
uersitate morum inpossibilia in his regionibus
uel dura uel ardua conprobauero. Institutis
monasteriorum. que per palestinam uel me
sopotamiam habentur aliquatenus tempe
rem. quia si rationabilis possibilium mensu
ra seruetur. Perfectio etiam in inpari
facultate eadem obseruantie

EXPLICIT PREFATIO

IN NOMINE TRINO
DIUINO INCIPIT LIBER QUARTUS a cap. xxxiii

VIDIMUS ITAQUE
abbatem pinuphium. qui cum esset
in maximi coenobii presbiter quod est in e
gypto non longe a panephisi ciuitate et pro ipsa
reuerentia et uite sue meritis uel aetatis uel
sacerdotii cunctis honorabilis ac ueneran
dus existeret. Uidens se pro hoc ipso humilitate
illam

quam ut secundum sui mentis ardorem concupiue
rat exercere non posse; nec habere quo uirtutem
desideratę subiectionis extenderet. Clam fugi
ens de cenobio secessit solus in thebaidis ultimas
partes. Ibique deposito habitu monachorum
adsumpta saeculari ueste cenobium tabennesio
tarum expetit; quod sciebat cunctis esse districti[us]
et in quo se uel pro longitudine regionis crederet igno
randum; uel pro magnitudine monasterii ac
multitudine fratrum facile posse celari. Ubi
diutissime pro foribus perseuerans. Cunctorum
fratrum genibus prouolutus ut susciperetur
summis precibus ambiuit. Cumque multo dis
pectu tandem fuisset admissus. quod scilicet
decrepitus senex; et qui omnem suam peruixisset
aetatem ingredi cenobium postularet. quo iam
non posset deseruire quidem sui uoluntatibus
ac desideriis minime preualeret; Deinde hoc ip
sum quidem ad curam relegionis expetere eum
adserentes. sed famis et inopie necessitate
constrictum. Ut se[n] nulli que operi peniterentur ap
ta; horti curae diligentieque mandatur.
Quam sub alio fratre iuniore qui eum sibi cre
ditum retinebat exerens. Sic eidem subde
batur tantaque oboedientia desiderate

humilitatis excolebat uirtutem. Ut non solum
ea quae ad horti diligentiam pertinebant. Verum
etiam uniuersa officia quae erant cunctis aspe
ra uel indigna atque ab omnibus ducebantur horro
ri. Tota cotidie sedulitate conpleret. Conplura
uero etiam nocte consurgens. Idem furtim nullo
teste uel conscio tenebris occulentibus efficiebat.
ut penitus auctorem operis nemo deprehenderet.
Cumque ibidem triennio delituisset per uniuersam
Aegyptum dispersis ubique fratribus quereretur.
A quodam tandem uisus qui de Aegypti partibus
uenerat. cum esset dispectus uix potuit pro hu
militate habitus sui ac uilitate officii quod gere
bat agnosci. Nam sarculo deorsum incuruus la
xabat holeribus terram. Deinde stercus hume
ris suis aduectans eorum radicibus ingerebat.
Cumque haec intuens frater super agnitionem eius
diutissime fuisset hesitatione detentus. Pro
pius tandem accedens et non solum uultum sed etiam
sonum uocis diligenter explorans ad pedes eius
comminus procidisset. Primumque quidem super hoc
stuporem summum uidentibus cunctis incussit.
Cur uidelicet istud fecerit ei quem apud eos uelud
nouitius ac de saeculo nuper egressus habebatur
extremus. Post uero miraculo maiore per
cussi.

cum et eius nomen quod apud ipsos magna quoque
fuerat opinione compertum protinus prodidisset.
A quo universi fratres prioris ignorantiae ue
niam postulantes quod eum videlicet tanto
tempore iunioribus ac parvulis deputas
sent. Inuitum ac flentem quod invidia dia
boli digna sibi fuisset conversatione atque
humilitate fraudatur, quam diutissime re
quisitam tandem se aliquando invenisse
gaudebat, Nam meruisset vitam suam in illa
quam arripuerat subiectione finire, ad p
priorem coenobium reduxerunt. XXXI
IBI CUM FUISSET modico tempore demoratus
eodem rursus humilitatis desiderio atque ardo
re succensus, captatis noctu per silentia Ita
defugit, Ut iam non unam provinciam sed
incognitas ac alienas longeque divisas regio
nes expeteret. Nam conscendens navem in pa
lestinae partem commeare curavit, Credens
se totius laetiturum si ad illa semetipsum as
portasset loca in quibus ne nomen quidem suum
fuisset auditum. Quo cum advenisset, ad nostrum
monasterium protinus expetivit. quod non
longe fuit a spelunca in quo dominus noster ex virgine
nasci dignatus est, In quo per modico tempore
Custodiente se tum summa diligentia nec ab eis quoque similiter
quoquam delapsus aufugeret

delitescens, secundum dominicam sententiam. Tamquam
ciuitas super montem posita diutius abscondi non po
tuit, Nam continuo quidam fratrum qui ad loca
sancta de egypto pro orationis causa conue
nerant, agnitum eum summa ui precum ad
suum cenobium reuocauerunt. XXXII

Hunc igitur senem pro illa quae nobis fue
rat apud ipsum in monasterio nostro familia
ritate. Cum post haec in egypto studiosissime
requisissemus, et ortationem quam dedit fra
tri quem sub nostra presentia in suo cenobio
recipiebat. Quam puto et hoc aliquid instructi
onis accedere, cupimus est opusculo huic inte
xere. Nosti ait quod diebus decem excubuis
pre foribus hodie sis receptus. cuius difficulta
tis causas primitus debes agnoscere. Poterit
enim tibi in hac uia quam ingredi concupisis
multum conferre. si rationem eius agnita ad
seruitium xpi consequenter. ac sicut oportet
accesseris, XXXIII

Sicut namque inmensa gloria fideliter seruien
tibus deo ac secundum institutionis huius re
gulae inherentibus promittitur in futurum.
Ita poene grauissime praeparantur his qui te
pide ac neglegenter que fuerint exsecuti

exc. baps

& secundum hoc quod professi sunt, uel quod ab hom-
inibus esse creduntur, fructus etiam congruos sancti-
tati eidem exhibere neglexerint. Melius est enim
secundum sententiam scripturae non uouere
quam uouere & non reddere. Et male
dicitur qui facit opus domini neglegenter. Ideo igitur
a nobis diutissime refutatus es, non quia tuam
uel omnium salutem non toto desiderio cupia-
mus amplecti & his qui ad xpm conuerti cupi-
unt & etiam procul occurrere ponoptemur
sed ne temere recipientes & nos apud dominum leui-
tatis & te reum grauioris supplicii faceremus
si ad praesens facile susceptus pondus pro-
fessionis huius intellegens uel destitutus postea
hęc uel tepidus extitisses. Quamobrem ipsam
causam abrenuntiationis debes inprimis ag-
noscere, qua perspecta quid te conueniat agere
ex eius ratione manifestius instrueris.

XXXIIII ABRENUNTIATIO NIHIL EST ALIUD QUAM
crucis ac mortificationis indicium. Ideoque
noueris hodierno die te huic mundo & actibus
ac desideriis eius esse defunctum teque secundum
apostolum mundo huic esse crucifixum tibique
hunc mundum. Considera ergo conditiones
crucis sub huius te deinceps sacramento

oportet in hac luce uersari quia iam non uiuimus
sed uiuit in te ille. qui est pro te crucifixus. Eo ergo
habitu ac figura qua pro uobis in patibulo fuit ille
suspensus. Pro quo quia necesse est in hac uita dege
re. ut scilicet secundum de uita adfigenter de timo
re dni carnes nostras uniuersas uoluntates
ac desideria. Non nostrae concupiscentiae ser
uientiae sed mortificatione eius habeamus
adfixa. sic enim dni praeceptum implebimus
dicentis. Qui non accepit crucem suam et sequitur
me. non est me dignus. portare. uel quemad
modum quis possit esse crucifixus. Audi ratio
nem breuiter. XXXV

CRUX nostra timor dni est. SICUT ERGO CRUCIFIXUS
quis iam non pro animi sui motu membra sua
quoquam mouendi uel conferendi habet potes
tatem. ita et nos uoluntates nostras ac de
sideria. non secundum id quod nobis suaue
ac delectat adpresens. sed secundum legem
dni quo nos illa constrinxerit adplicari debe
mus. Et sicut his qui in patibulo crucis adfigitur.
non iam praesentia contemplatur. nec de suis
adfectionibus cogitat. non pro crastino die
sollicitudine curaque distenditur. Nulla
possidendi concupiscentia permouetur. Nulla

superbia.

Nulla contentione. Nulla aemulatione suc
cenditur, non de praesentibus dolet iniuriis,
non praeteritarum iam recordatur, sed cum
adhuc spiret in corpore, cunctis elimentis cre
diderit se defunctum. Illuc praemit tensum sui cor
dis intuitum quo se non dubitat ilico transi
turum. Ita nos quoque timore dñi crucifixos
oportet his omnibus, id est non solum carna
libus uitiis, uerum etiam ipsis elimentis mortuos
esse. Illic habentes oculos animae defixos
quo nos sperare debemus momentis singulis
migraturos. Hoc enim modo mortificatas
poterimus uniuersas concupiscentias et affec
tus habere carnales

XXXV Caue ergo ne quid aliquando eorū
resumas quae renuntians abiecisti, et con
tra interdictū dñi de agro euangelicae ope
rationis reuersus inueniaris tonicam tua
quáe te spoliaueras reuestiri, ne adhu
miles terrenasque mundi huius concupiscen
tias ac studia reuoluaris. Et contra xpi
mandatum de perfectionis tecto discendens
tollere aliquid praesumas ex his quae renun
tians abdicasti. Caue ne parentum ne ad
fectionis pristinae recorderis et ad curas sae
culi huius

sollicitudine per reuocatur. secundum domini saluatoris
sententiam. Nemo mittens manu super aratrum
ac respiciens retro. regno caelorum aptus esse
non potest. Caue ne quando superbiam quam
nunc incipiens ardore fidei ac plena humilita
te calcasti. Cum coeperis psalmorum uel pro
fessionis huius quandam peritiam degustare.
paulatim elatus resuscitare mediteris. ac se
cundum apostoli sententiam quae destruxisti
iterum reaedificans praeuaricatorem consti
tuas temet ipsum. sed potius ut in hac nuditate
quam coram deo & angelis eius professus es ad
finem usque perduceris. In hac quoque humilita
te hac patientia qua ut susciperis in monas
terio & in diebus pro foribus perseuerans per
multis lacrimis inplorasti. Non modo persistas
Uerum & iam proficias atque succrescas.
satis enim miserum est ut cum debeas rudi
mentis ac primordiis tuis prouehi & ad
perfectionem tendere & iam ab ipsis in
cipias ad inferiora recedere. Non enim
qui coeperit haec sed qui perseuerauerit in his us
que in finem hic saluus erit
Uersutus enim serpens calcanea nostra
semper obseruat. Id est insidiatur

exitum nro & usque ad finem uite nostre persup
pleantur conetur; Et idcirco bene cepisse in
his proderit . nisi pleno feruore ad renuntiati
onis tempus suis se principia . si haec congruus & ac
finis non similiter commendauerit atq; conclu
serit xpiq; humilitas atque paupertas quam
nunc coram ipso professus es usque ad & tremu
uite . quemadmodum arrepta est a te non fue
rit custodita; quod ut possis implere. Tuenis ca
put . Idest cogitationum principia semp obser
ua, ad semorem scilic& mox deferens; Ita enim
dirca primitiosa eius initia conterere si nihil
ex eis seniori tuo erubueris reuelare . XXXVIIIJ

QUAPROPTER SECUNDUM SCRIPTURE SENTEN
tiam egressus ad seruiendum dno . sta in ti
more di & prepara animam tuam . Non ad
requiem non ad securitatem . Non ad delicias
sed ad temptationes & angustias; Per mul
tas enim tribulationes oport& nos intra
re in regnum di; Angusta enim est porta
& arta uia que ducit ad uitam . & pauci sunt
qui inueniunt eam; Considera ergo te de pau
cis & electis effectum & ne exemplo ac tempre
multitudinis refrigescas . sed uiue ut pau
cis ut cum paucis inueniri merearis in reg
no .

Multi enim sunt uocati pauci uero electi. Et pusil
lus est (grex) cui placuit patri dare hereditatem;
Itaque non leue noueris esse peccatum perfectio
nem professum quę inpiam aeque sunt imper
fecta sectari; Ad quem perfectionis statum
his gradibus atque hoc ordine peruenitur. XXXVIIII

PRINCIPIUM NOSTRAE SALUTIS EIUSDEM CUS
todie timor domini est; per hunc enim et initium
conuersationis et uitiorum purgatio et uirtu
tum custodia his qui inbuuntur ad uiam
perfectionis adquiritur. Qui cum penetra
uerit hominis mentem contemptum rerum
omnium parit obliuionem (parentum) mundique ipsius
gignit orrorem. Contemptum autem haec pre
uaricationem omnium facultatum humilitas
adquiritur; Humilitas uero his indiciis conpro
batur; Primo si mortificatas in se omnes ha
beat uoluntates; secundo, si non solum suorum
actuum uerum etiam cogitationum nihil
suum celauerit seniorem; Tercio si nihil suę
discretioni sed iudicio eius uniuersa committat,
ac monita eius sitiens ac libenter auscultat.
Quarto, si in omnibus seruet oboedientię man
suetudinem patientięque constantiam. Quin
to, si non solum iniuriam inferat nulli, sed ne ab
ab alio

quidem sibi m& inrogatam doleat atque tris
t&ur, Sexto si nihil agat nihil presumat quod
non uel communis regula uel maiorum co(hor)
tantur exempla, Septimo si in omni uilitate
contentus sit & ad omnia que sibi preberentur
uelut operarium malum se iudicauerit &
indignum. Octauo si se m& ipsum cunctis in
feriorem non superficie pronunci& labiorum
sed intimo cordis arte adtestetur. Nono si
linguam cohibeat uel non sit clamosus in
uoce. Decimo si non sit facilis ac promptus
in risu. [illegible] talibus namque indiciis & his simi
libus humilitas uera dinoscitur, quae cum fue
rit in ueritate possessa confestim te ad cari
tatem quae timorem non hab& gradu excelsi
ore perducit per quam uniuersa(at) quae prius non sine
pena formidinis obseruabat absque ullo labo
re uelut naturaliter incipies custodire. Non
iam [illegible] contemplatione supplicii uel timo
ris illius sed [illegible] amore ipsius & boni dil&tione
uirtutum.

XL

Ad quod [illegible] ut ualeas facilius peruenire
exempla tibi sint imitationis accurate perf&tae
com[illegible]morantium in congregatione ac paucis
immo ab uno uel duobus, non a pluribus expe

tentiae. Nam praeter id quod examinata ac uita
atq; ad purum excocta repperitur in paucis
etiam istud ex hoc utilitatis accedit. quod ad
perfectionem propositi huius id est cenobia
lis uitae diligentius quis unius inbuatur ac
formatur exemplo. XLI.

Quae omnia ut possis consequi et sub hac
regula spiritali perpetua perdurare. Tria
haec in congregatione necessaria [illegible] cus
todienda sunt tibi, ut scilicet secundum psal
mistae sententiam. Ego autem tamquam
surdus non audiebam. et sicut mutus non
aperiens os suum. Et factus sum sicut ho
mo non audiens et non habens in ore suo re
dargutiones. Tu quoque uelut surdus et mu
tus et caecus incedas. ut absque illius conte
platione qui tibi fuerit ad imitandum me
rito perfectionis electus. uniuersa quaecumq;
uideris minus aedificationis habenda. ue
lut caecus non uideris nec capiaris eorum qui haec
agunt auctoritate uel forma ad id quod deteri
us est. et quod ante damnaueras traducaris
si inoboedientem. si contumacem. si detrahentem
audieris uel secus quam tibi traditum est aliquid
admittentem, non offendaris. Nec ad imitandum eum

tali subuerteris exemplo. Sed ut sis durus q(ua)si et
penitus ne cudieris uniuersa transmittas si
bi uel cuique conuitia si inrogant(ur) iniurie esto
immobilis. Et ad responsionem talioni s(it) ut mut(a)
auricula semp(er) hunc psalmiste uersiculum in
tuo corde decantans. Dixi custodiam uias me
as ut non delinquam in lingua mea. Posui ori
meo custodiam cum consisteret peccator aduersus
me. Obmutui et humiliatus sum et silui a bonis.
Uerum et quartum hoc pre omnibus excole. quod
haec que supradiximus. tria corp(or)e et actu commen
det. Id est ut saltim secundum apostoli precep
tum facias in hoc mundo. ut sis sapiens nihil sci
licet discernens ne diiudicans et his que tibi fuerint
imperata. sed cum omni simplicitate ac fide oboe
dientiam semper exhibeas. Illud tantummodo sem(per)
illut utile illut sapiens esse iudicans. quidquid
tibi uel p(re)positi uel ex seniores tui etiam indixerit. Tali
etenim instructione fundatus sub hac disciplina
poteris durare perpetuo. et decepabio nullis
temptationibus inimici pullis factionib(us) deuol
ueris.

XLII. ERGO PENITENTIAM INCHOANDE BES DE ALIORUM
Esperare uirtute. Id est ut tamen eam tantummodo
possideas cum a te penitus fuerit inritatus.

Quod ut possit non euenire tue subiecte potestati ·
sed potius de humilitate &luce & longanimitate
que in tuo pendet arbitrio, XL, III

Ut ergo hec omnia que latiore sermone diges
ta sunt cordi tuo facilius inculcentur · ac tena
cissime tuis sensib; ualeant inherere · Quod
dam ex his breuiarium colligam · per quod pos
sis breuitate & conpendio mandatorum memo
riter uniuersa conplecti, Audi ergo paucis ordi
nem per quem ascendere ad perfectionem summam
sine ullo labore ac difficultate preualeas cus
todire, principium nostre salutis · ac sapientie
secundum scripturas · timor domini est, De timore
domini nascitur conpunctio salutaris, De conpunc
tione cordis procedit abrenuntiatio · Id est nu
ditas · & contemptum omnium facultatum, De
nuditate humilitas procreatur, De humilitate
generatur mortificatio uoluptatum, De mor
tificatione uoluptatum & stirpantur atq; marces
cunt uniuersa uitia, & pulsione uitiorum · Uir
tutes fructificant atq; succrescunt, De pullula
tione uirtutum puritas cordis adquiritur, De pu
ritate cordis apostolice caritatis perfectio possidetur,

EXPL DE INSTITUTIS RENUNTIANTIUM LIB IIII
INCIP CAP DE LIBRO QUINTO

TRANSITUR DE INSTITUTIS MONACHORUM
ad conluctationem octo principalium uitiorum.
Quod prima nobis conluctatio sit aduersus spm
gastrimargiae, id est concupiscentiae gulae,
quod causa uitiorum sicut in hominibus oriantur,
ita ab hominibus ignorentur. Et quia ad mani
festanda eas dni egeamus auxilium testimo
nium abbatis Antonii quo doc& unamquamque uir
tutem ab illo qui eam peculiarius possid& expe
tendam. Quod non possit ab omnibus uniformis
ieiuniorum regula custodiri. Quod non solo uino
mens inebriatur. Qua ratione infirmitas carnis
puritatem cordis nequeat inpedire. Quod perfecta
continentia sine escae sumenda sit. De mensura
castigationum adsumendarum remedioque
ieiunii. Ad conseruandam mentis & corporis pu
ritatem abstinentie ciborum non posse. Concu
piscentias terrenas non extingui sufficere. Nisi
cum omnium extirpatione uitiorum. De agone
carnali & iam spiritalis agonis imitationem esse
sumendam. Quod nisi gule fuerimus uitio libe
rati. Ne quaquam possumus ad pugnas interio
ris hominis peruenire. Quomodo possit gule
concupiscentia superari. Quomodo ad custo
diendam cordis sui puritatem monachus

esse debeat semper intentus. Quomodo athlethus
saeculi dum olimpici certaminis more non pos
sit spiritales conferre pugnas, nisi obtinuerit bel
la carnalia. Quomodo fundamentum abs sit
spiritalis agonis in gastrimargiae sit certami
ne collocata. Quod per genera certaminum
atque pedmearum beatur aptus ad coronae
sublimissimi agonis ascendit. Quod athletis
xpi donec in corpore commorantur pugna
non desit. Quod non debeat monachus su
mendi cibi tempus excedere, si vult ad pug
nas interiorum certaminum pervenire. De in
teriori monachi pace et abstinentia spiritali.
Quod ideirco nos oportet exercere continen
tiam corporalem, ut per ipsam perveniamus ad
spiritale ieiunium. Qualis esse cibus monachi
debeat. Quod in aegypto indifferenter vide
rimus sub adventu nostro solui cotidiana
ieiunia. De continentia senis qui ita sexies
cibum sumpsit ut servaret esuriem. De eo sene
qui in cella sua escam numquam solus accepit.
Qui de fructu studii sui professi sunt abbates Paesius
et Iohannes, quam exemplis in professione abba
Ioh discipulis suis requirit dixerit suis. De abba
Machete. Inter cor lectiones spiritales suu quae

dormitante & semper interrepat fabulas dormi
ente eiusdem senis de pennine iudicando. Incre
patio eiusdem senis cum fratres inter spiritales conla
tiones dormitantes ad narrationem otiose fa
bule indicassent expergefactus. De epistulis pri
us quam legerentur incensis. De absolutione
questionis quam abbas teodorus orando
promeruit. De sententia eiusdem senis qui docu
it quo studio monachus possit adsequi scientiam
scripturarum. Descriptio heremi idiole in qua
hanachoritę commorantur. De redditis nobis
ab abbate archebeo cum instructu suo cellis. De
debito quod abbas arcebeus manuum suarum opere
pro matre desoluit. Que simulatione cuiusdam
senis abbatis simeoni cum otiosus esset opus ma
nuum sit prouisum. De pueris qui deferentes ad
egrotantem ficus non degustantes eas de fame
in heremo defecerunt. Sententia abbatis ma
charii de obseruantia monachi uel tamquam diu
tissime uicturi uel tamquam cotidie morituri.

EXPLICIUNT CAP(ITULA)
INCIPIT LIBER QUINTUS

QUINTUS NOBIS IUUANTE DOMINO LIBER
iste producitur. Namque quattuor libel
lis qui super institutis monasteriorum di
gesti sunt.

Nunc arripere conluctationem aduersus
octo principalia uitia uestris orationibus dno
confortante disponimus; Id est gastrimargiae
Primum quod interpraetatur gulę concupiscentiae /
secundum fornicationis. Tertium filargiriae /
quod intellegitur auaritiae / uel ut proprius exprimatur
amor pecuniae, Quartum irę / Quintum tristi
tiae / Sextum acidię quod est anxietas siue
tedium cordis, septimum cenodoxiae / quod sonat
uana seu inanis gloria. Octauum superbiae / quę
ineunter agonem tuis praecibus. O beatissime
papa castor / nunc inpensius indigemus / ut pri
mum naturas eorum / tam minutas / tam occul
tas / tamque obscuras / inuestigare condigne.
Deinde causas eorundem sufficienter exponere.
Tertio ut idoneas curationes eorum ac remedia
possimus inferre. Quarum passionum causę
quemadmodum cum patefactae fuerint / tradi
tionibus seniorum ab omnibus protinus agnos
cuntur, Ita prius quam reuelentur / cum ab ipsis
uniuersi uastemur / et in cunctis hominib; innoren
tur / ab omnibus ignorentur. Verum eas ita nos
aliquatenus explicare posse confidimus. si int
cessionibus uestris / ad nos quoque ille qui per esaiam
prolocutus est. sermo dni dirigatur, Ego ante te ibo

& potentes terre humiliabo, portas aereas con
teram & uectes ferreos confringam, Et aspe
riam tibi thesauros absconditos & archana
secretorum, ut nos quoque uerbum di precedens
Primum terrenos potentes humiliet. Id est easdem
hęs. quas expugnare cupimus noxias passionis
dominationem sibi actraen idem seuissimā
In proximo mortali corpore uindicantes easque fa
ciat. Indagini nostre atque expositione succū
bere. Et ita nos ignorationis portas effringens
ac uitiorum uectes excludentium nos a uera
scientia conterens ad secretorum nrorum
archana perducat. ac secundum apostolum in
luminatis nobis reuelet. Et ea que sunt abscon
dita tenebrarum, & manifestabit consilia
cordium, Ut sic transactis uitiorum tenebris
purissimis oculis acumine penetrantis pacte fa
cere eas ad perducere possimus ad lucem.
Causasque earum atque naturas. his qui uel ca
ruerint eis uel adhuc obligati sunt pandere
ualeamus, & ita secundum prophetam tran
seuntes per ignem uitiorum durissime exuren
tium mentes confestim, Per aquas quoque
uirtutum extinguentium scilicet ea transi
re possimus inlesi a capitalibus remediis

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

…renati … ad refrigerium perfectionis puri-
tate cordis mereamur educi; III

ITAQUE PRIMUM NOBIS INEUN[dum] DUC CERTAMEN
adversus gastrimargiam quae diximus gule
esse concupiscentiam, et in primis de ieiuniorum
modo et escarum qualitate dicturi rursus ad
aegyptiorum traditiones ac statuta recurrimus
quibus sublimiorem continentiae disciplinam
et perfectam discretionis inesse rationem
nullus ignorat; IIII

VETUS NAMQUE EST BEATI ANTONII ADMIRA-
bilisque sententia monachi, qui post cenobia-
le propositum fastigia petitur sublimioris per-
fectionis adtingere et adprehenso discretio-
nis examine proprio iam potens est stare iudi-
cio atque ad arcem anachoriseos pervenire
minime debere ab uno quamvis summo uni-
versa genera virtutum expetere. Alius enim
scientiae floribus exornatur. alter discretio-
nis ratione robustius communitur. alter pa-
tientiae gravitate fundatur. alius humilitatis
alius continentiae virtute praefertur. Alius
simplicitatis gratia decoratur, hic magnanimi-
tatis. Ille misericordiae. Iste vigiliarum. hic ta-
citurnitatis. Iste laboris studio superenitet,

Et ideo monachum spiritalia mella condere
cupientem velut apem prudentissimam deber(e)
unamquamque virtutem ab his qui eam fami-
liarius possident deflorare & insui pectoris
vasculo diligenter recondere. Ne quid minus
aliquis habeat discutere, sed hoc tantum.
quid virtutis possidet contemplare. studi-
que discerpere. Cunctas namque si ab uno vo-
lumus mutuari, aut difficile aut certe numquam
idonea ad imitandum nobis exempla potuerunt
reperiri. Quia licet necdum Christus omnia fac-
tum secundum apostolum. Unde tamen in om-
nibus tamen hoc modo possumus eum. Id est
per partes in omnibus invenire. De ipso enim
dicitur. Qui factus est nobis a deo sapientia.
Iustitia sanctitas & redemptio. Dum ergo in alio
sapientia. In alio iustitia. In alio sanctitas. In alio
mansuetudo. In alio castitas. In alio humilitas
reperitur. membratim Christus per unumquemque
sanctorum divisus est. Concurrentibus vero uni-
versis in unitatem fidei ac virtutis reddit in vi-
rum perfectum plenitudinem sui corporis in singu-
lorum membrorum compage ac proprietate
ergo
perficiens. Donec veniat illud tempus quo
sit deus omnia in omnibus in presenti. Potest hoc

quod diximus modo. Id est per partes uirtutum esse in omnibus dicitur, licet non enim plenitudo earum omnium sit in omnibus, quae licet & unus religionis nostre finis sit professionis, tamen diverse quibus ad deum tenditur, sicut in conlationibus seniorum plenius disputandum est. Ideo quoque discretionis & continentiae forma ab his est nobis peculiarius expetenda, a quibus uirtutis huius per gratiam spiritus sancti uberius uidimus effluere. Non quod ullorum quae in multos diuisa sunt solus possit adquirere, sed ut in his bonis quorum capaces esse possumus, ad eorum imitationem qui ea specialiter obtinuere tendamus.

Ideoque super ieiuniorum modo haut V
facile potest uniformis regula custodiri, quia nec robor unum cunctis corporibus inest, nec sicut ceterae uirtutes animi solius rigore perficiuntur. Et idcirco quia non sola fortitudine consistunt, cum corporis etiam possibilitate participant, talem super his definitionem traditam nobis accepimus: diuersum quidem esse refectionis & tempus & modum et qualitatem pro inpari corporum scilicet statu uel aetate uel sexu, unam tamen esse omnibus per continentiam mentis & animi uirtute castigationis regulam.

Neque cunctis possibile est ebdomadibus protelare ieiunia. sed nec triduana quidem uel biduana inedia refectionem cibi deferre. Multis quippe egritudine et maxime senio iam defessis ne usque ad occasum quidem solis ieiunium. Sine cessatione s. labore tolleratur. non omnibus infusorum leguminum esus conuenit eneruatus. Nec cunctis porrorum holerum abilis est parsimonia. nec uniuersis sicci panis refectio castigata conceditur.

Alius quantitatem duarum librarū saturitatem non sentit. alius libre unius siue unciarum sex edulio pregrauatur. ac tamen unus in omnibus his continentie finis est. Ne quis iuxta mensuram capacitatis sue saturitatis oneretur ingluuie. Non enim qualitas sola. sed etiam quantitas escarū aciem cordis obtundit. ac mente cum carne pariter inpinguata noxium uitiorum fomitem ignemque succendit.

VI QUIBUSLIBET ESCIS REFERTUS UENTER semina luxurie parit. nec preualet mens discretionum gubernacula moderari ciborum pondere prefocata. Non enim sola crapula uini mentem inebriare consueuit.

Cunctarum escarum nimietas uacillantē
eam ac nutabundam reddit omniq; integritatis
ac puritatis contemplatione dispoliat, Sodo
mitis causa subuersionis atque luxuriae, non
uini crapula sed saturitas extitit panis, Audi
dnm̄ p̄ prophetam hierusalem increpantem,
Quid enim peccauit soror tua sodoma. Nisi quia
panem suum in saturitate & habundantia
comedebat; Et quia p̄ saturitatem panis in
extinguibili carnis fuerat ardore succensa.
iudicio dī caelitus igne sulphoreo concremata ē;
Quod si illos sola nimietas panis ad tam pre
ruptum flagitiorum precipitium satietatis
uitio inpegit. Quid censendum de his qui ue
gito corpore perceptionem carnium ac uini
inmoderata libertate presumunt, non quan
tum expetit inbecillitas, sed quantum animi
libido suggesserit usurpantes, VIII

INFIRMITAS CARNIS AD PURITATĒ CORDIS
non officit. Si haec tantummodo que fragili
tas non que uoluntas exigit usurpentur;
Facilius uidimus uiros qui ab escis corpulentio
ribus omnimo distemperarent, quam mo
derate usu pro necessitate concessis, & qui
totum sibi pro amore continentiae denega
rent.

quam quae eas sub infirmitate occasione sumen
tes mensuram sufficientiae custodirent ;
Habet enim corporis inbecillitas suae continen
tiae palmam, dummodo escis defectione car
nis indultis; Adhuc indigentem se refectione
defraudet ; itantum quae sui indulgeat. Quan
tum sufficere ad universum temperantiae
discretio rigida iudicaverit, non quantum deside
ſ rii adpetitur & poscit escalentiores sibi ut
procurent corporis sanitatem. Ita aestima
tis non adimunt puritatem, si cum modera
tione sumantur; Quia quidem in fortitudinis
e suorum percipitur egritudinis labore ac
defectione consumitur; quamobrem ut nul
lis taetiuum tus parsimoniae adimitur. Ita
ne integritatis quidem consummatio depereat;
VIII Verissima est itaque parcimonii probatis
sima quae sententia ieiuniorum & continen
tiae modum in mensura parcitatis tantum
& castigatione consistere, & hunc esse perfec
te virtutis in commune omnibus finem ut
abstineat quae sumere sustentandi corporis
necessitate compellimur. Adhuc in adpeti
tu ciborum positi temperemur. Quamuis enim
qs corpore sit infirmus perfectam virtutem aequam

que robustus ac sanus in omnibus possidebit. si
desideria que fragilitas carnis exigit mentis
rigore castig&; Apostolus inquid; Et carnis
curam ne f&eritis in concupiscentiis; non ergo
curam eius omnimodis interdixerit sed ut
in desideriis fier& neg& & uoluptuosam. adi
mit diligentiam carnis gubernationem ne
n&essarium; Non &clusit illud ne indulgentia
carnis ad desideriorum occupationes proxima
deuoluamus. hoc uero n& corruptum nostro uitio·
corpus spiritales ac n&essarias functiones &xple
re non possit; uiiij
SUMMA IGITUR CONTINENTIA NON SOLU(M) X TEM
poris ratione uel escarum qualitate tantu(m)
modo sed ante omnia conscientiae iudicio colligen
da est; Tantum enim pendeb& unusquisque sibi fra
gilitatis indicere quantum corpore ab luctatio
tionis pugna deposcit; Utilis quidem & omnimo
dis obser uanda canonica ieiuniorum custo
dia; sed nisi hanc frugalis fuerit ciboru(m) ref&
tio subs&uta ad integritatis calcem non pote
rit peruenire; Longorum namque ieiunioru(m)
media saturitate corporis subsequente las
situdinem potius temporalem quam puritate(m)
castitatis adquirit; Integritas mentis uentris

cohaer& inediae; pro nihil hab& pp&uae castimoniae
puritatem quisque non iugem temperantiae
ęqualitatem tenere contentus est, quia nimis
districta ieiunia succedente sup(er)flua remis
sione uacuantur & in gastrimargiae uitium
protinus conlabuntur, Melior est rationabilis
cum moderatione cottidiana refectio quam p(er)
interualla arduum longumque ieiunium; no
uit inmoderata inedia. Non modo mentis labe
factat constantiam, sed & iam orationum
efficaciam reddere lassitudine corporis ener
uatam,

X AD INTEGRITATEM MENTIS ET CORPORIS con
seruandam abstinentia ciborum sola non suf
ficit, nisi fuerint c&ere quoq; uirtutes animae
coniugatae, Humilitas igit(ur) primitus oboedien
tiae uirtute & operis contritione corporisq;
fatigatione discenda est, pecuniarum. Non
solum uitanda est possessio, sed & iam deside
rium earum radicitus extirpandum, Non
enim satis sufficit non habere quod plerumque
sol& & iam ex necessitate descendere, sed ne ip
sam quidem si forte oblata fuerint habendi
recipere uoluntatem; Irae conterendus est furor,
tristitiae superanda est deiectio, cenodoxia

Id est uanae gloriae. Contemnendae superbiae cal
candure factur. mentisque quoque instabilis uagique
discursus adsidua dei memoriae referendi totisque
uiribus nobis est ad contemplationem dei lubri
ca cordis euagatione reducenda. Quotiens sub
tilis hostis ab hoc intuitu mentem captiuare p
temptans recessibus nostri cordis inrepserit.
INPOSSIBILE NAMQUE EXTINGUI IGNITA COR
poris incentiua prius quam ceterorum quoque
principalium uitiorum fomites radicitus exci
dantur, de quibus singillatim distinctis libellis
suo loco donante domino disseremus. Nunc propo
situm nobis est de gastrimargia. Id est gule
concupiscentia contra quam primus nobis conflic
tus est disputare. Numquam igitur poterit ar
dentes concupiscentiae stimulos inhibere. Quis
que desideria gule refrenare non quierit in
terioris hominis castitas summitatis huius consu
matione discernitur. Numquam enim nobis fortio
ribus emulis confligere posse confidet quem in
belliori conflictu conspexerit ab infirmioribus
penitusque superari. Cunctarum [illegible] uirtu
tum una natura est, licet in multas diuidi spe
cies et uocabula uideatur. Sicut auri quoque
una substantia est licet pro multa uarietate moni
lium genera

procertis si cum inuideatur ingenio a tuo luminate
distincta, itaque nulla semper facte persidere pro
babitur. uirtute quisque elisus in hac rum parte
te dinoscitur, quo enim modo flagrantes estus
concupiscentiae. Qui non solam instigatione cor
poris sed et iam mentis uitio succenditur et in
xis se credendus qui aculeos irae cordis solus intem
perantie prorumpentes mitigare non potuit,
Aut quo damnimodo putandus est carnis animae q;
lasciuientes stimulos retudisse qui superbie uitiu
simplex non quiuit euincere. Aut quemadmodu
credendus e insertam carni luxoriam concul
casse qui per uniarum concupiscentiam forin
secus sitam atque alienam earum substantia
non ualuit abdicare, quia au rationa debellu
carnis et animae triumphauit, qui deo peus non
fuit morbum curare tristitiae, Quanta libet
urbs sublimitate murorum et decus earum porta
rum firmitate muniatur, porte unius quaeuis
paruissime proditione deuastabitur. Quid
enim differt utrum per excelsa moenia et ampla
portarum spatia, an per angusta cuniculi la
tibula perniciosus hostis penetrabilibus ciuitatis.
Increpat

c. XLIII QUI IN AGONE CONTENDIT NON CORONATUR

nisi legitime certauerit. Qui pacturale rad pe
titur acer nis optat extinguere. & tirannaturae
uitia collocata primitus superare festinet.
Si enim apostolicae sententiae uim uolumus &
perire quae sint agonis mundani legitima
disciplinae. Primitus debemus agnoscere
ut ita demum harum conparatione scire
possimus quid nos in spiritali agone certantes
beatus apostolus hoc exemplo uoluerit edoce
re. In illis enim certaminibus quae secundum
eundem apostolum corruptibilem coronam
uincentibus parant. Mos iste seruatur,
ut his qui se ad gloriosae coronae [illegible] &
inmunitatis priuilegio decoratae praepara
re contendit. & perfecta cupit agonis sudare
certamina. Prius in olimpiacis ac pithicis
certaminibus indolem suae iuuentutis & rudi
mentorum robor ostendit. In his [illegible] siquidem
iuniores qui haec disciplinas cupiunt profiteri
utrum mereantur. uel debeant ad eas ad eas
admitti tam [illegible] eius qui ipsis certaminibus
praesidet quam totius populi iudicio conprobantur.
Cumque diligenter examinatus quis primum
repertus fuerit. nulla uitae respersus infamia.
Deinde non seruitutis iugo ignobilis & ob hoc

Indignus disciplinae hac uel congressu eorum q(ui)
hanc profitentur fuerit iudicatus, tertio si ar
tis si fortitudinis dignae praeferat documenta
& iunioribus quisque decertans peritiā
pariter ac uirtutem suae demonstrauerit
iuuentutis ac proficiens de effoborum luc
taminum. per satis iam multis & experientia
longa probatis congredi primis suis fuerit pre
sidentis examine. seque non solum parem uir
tutis eorum adsidua conluctatione proba
uerit. uerum etiam frequenter inter hos quo
que uictoriae palmam fuerit consecutus.
Tunc demum agonis praeclara certamina
mereatur inire, In quibus non nisi uictori
bus tantum & his qui multarum coronarū
stipendiis decorati sunt. facultas conceditur
decertandi, Si intelleximus carnalis
agonis exemplum spiritalis quoque certami
nis quae disciplina uel ordo sit conparatione
huius debemus agnoscere, XIII

OPORTET NOS QUOQUE PRIMUM LIBER
tatem nostram a carnis subiectione mons
trare, a quo enim quis uincitur eius & ser
uus est, Et omnis qui facit peccatum seruus
est peccati, Cumque nos nullae concupiscentiae

tur pisres porsos infestante & tam certamini
presidentis inuenerit, ne fuerimus ab eo ut ser
ui tam turpis & ignobiles indigni que olim pietatis uiti
orum conluctationib; iudicati. Tunc poteri
mus contra acupeos nostros. Id est contra concu
piscentiam carnis & motus ac perturbationes
animae inire certamen. Inpossibile est saturato uentrem
pugnas interioris hominis experiri, nec bellis robustioribus adtemptari dig
num esse eum qui potest de i[illegible]a leuiore conflictu

XIIII PRIMA NOBIS EST CAL. CANDA GULE CON
cupiscentia, & eousq; extenuanda mens
non solum ieiuniis uerum etiam uigiliis lecti
one quoque & crebra conpunctione cordis, in
quibus se forsitan uel inlusam uel uictam re
minisscatur ingemescens. Nunc horrore uitio
rum, nunc desiderio perfectionis & integritatis
accensa, donec eius modi curis ac meditationi
bus occupata pariter ac possessa, ipsius cibi
refectionem non tam iocunditati concessa
quam oneri suo sibi inpositam recognoscat,
magisque eam necessariam corpori, quam de
siderabilem animae sentiat adtributam. Quo
studio mentis & iugi conpunctione detenti las
ciuiam carnisq; fomites acrius uehementius

insolescit. & aculeos eius noxios retundimus,
atque ita fornacem corporis nostri quae regi ba
bilonio occasiones peccatorum ac uitiorum nobis iu
giter subministrantes accenditur. quibus nep
the & picis incentiuis exuramur, ubertate la
crimarum & fletu cordis poterimus extinguere.
donec digna gratia spiritus roris sui in cordibus nostris insi
bilante. aestus carnalis concupiscentiae penitus
ualeamus consopiri. Haec est igitur prima
contemptio nobis, haec & prima uelut in olympiacis
pugna certaminibus. prima probatio gule uen
trisque concupiscentiam desiderio perfectionis
extinguere, ob quod ciborum, non solum superflu
us adpetitus uirtutum contemplatione calcan
dus. sed ipsius naturae necessarius. tamquam
castitati contrarius. Non sine cordis anxietate
sumendus est, Et ita demum uitae nostrae institu
endus est cursus. ut nullum magis sit tempus quo
sentiamus nos & spiritalibus studiis euocari, quam quo
discendere ad necessariam corporis curam eius
fragilitate compellimur, Cumque ad hanc ne
cessitate submittitur usui potius uitae quam mentis
desiderio famulantes. quamocius ab ea uelut
a salutaribus nostris retrahentes subtrahi festi
pemur, Nequaquam enim poterimus escarum

presentium spernere uoluntates. ipsi mens ipsius contempla
tione diu fixa amore uirtutum penitus & pulchri
tudine caelestium dilectetur. Et ita quis uelud calca
ta dispiciet uniuersa presentia. Cum ea de quae inmu
tabilia sunt & aeterna inseparabiliter defixerit men
tis obtutum adhuc in carne positus. futurae com
morationis beatitudinem iam corde contemplans.

XII VELUT SI QUIS IN OLYMPIA UIRTUTUM PREMIA IN
sublimi quibus data per arduis indiciis designata perspicacis
simis oculorum obtutibus. cum tali directione ten
dentibus ferire festinat. sic & in mentis acumen gloriae
palmam remunerationis & premia in eorum
confixione consistere. Oculorum aciem ab om
ni intuitu auertens illuc dirigat. praeter se est ubi
summam remunerationis & premium perspicit collo
catam. amissurus proculdubio peritiae palmam
& remunerationem uirtutis. quantulumcumque
contemplationis eius aciem deui auerit.

XIII ITAQUE UENTRIS ET GULAE CONCUPISCENTIA
hoc intuitu superata. & seruitatis nec infa
mem uitiorum potestas pronuntiati. uelut in olympi
acis disciplinis iudicabimur. superiorum quoque
certaminum digni esse conflictu. premissisque
huiuscemodi documentis. spiritalibus quoque ne
quitiis congredi posse credimus. quae tam non nisi uictoribus;

tantum & his qui merentur spiritali agone con
tendere concertare ridignentur; Illud e primum est cupi
torum luctaminum. uelut quoddam ualidissimum
fundamentum ut primitus carnalium desideri
orum incentiua primantur; Nam nullus car
ne propria non deuicta. legitime certauerit.
& qui legitime non decertat. sine dubio nec in a
gone confligere. nec coronę gloriam uictorię
gratiam poterit obtinere. Quod si hoc fuerimus
superati certamine. uel seruitute carnalis concu
piscentiae comprobati. & per hoc & libertatis
ac roboris insignia preferentes. spiritalium congres
sionum conflictu. ut indigni seruique non sine con
fusionis protinus compellimur. Omnis qui
facit peccatum seruus est peccati. Dicitur nam
que nobis per beatum apostolum. Cum his int
quos fornicatio nominatur, temptatio uos non
adprehendat nisi humana. Nonne primum mereamur
mentis robore conquisito. grauiores pugnas ne
quitiarum celestium experiri. qui carnem fra
gilem resistentem spiritui prosubiugare nequimus.
Quod apostoli testimonium non intellegentes.
quidam posuerunt pro indicatiuo optatiuum
modum. id est temptatio uos non adprehendat
nisi humana. quod ab ipso dici manifestum est

non obtantis sed adnuntiantis uel exprobrantis
affectu

xviii VIS AUDIRE VERUM ATHLETAM XPI LEGITIMO
agonis iure certantem. Ego inquid sic curro
non quasi in incertum. sic pugno. non quasi aerem
uerberans. sed castigo corpus meum & seruituti
subitio ne forte aliis praedicans ipse reprobus efficiar.
Uidens ut in semet ipso. Id est in acerpe suae conluc
tationum summam ueludi in uia se quadam
firmissima statuerit. Et prouentum pugne
in sola castigatione carnis & subiectione sui cor
poris conlocauerit. Ego inquid sic curro non qua
i. non currit in incertum
si in incertum. qui caelestem hierusalem conspici
ens defixum habet quo sibi cordis sui indeflexibile
sit dirigenda propositum. non currit in incer
tum. qui obliuiscens posteriora. ad ea que in priora
sunt extendit se. destinatum persequens ad bra
uium supnae uocationis dni in xpo ihu. quo semper
dirigens suae mentis obtutum & ad eum omni cor
dis properatione festinans. cum fiducia pro
clamabat. Bonum agonem certaui cursum
consumaui fidem seruaui. Et quia se nouerat
post odorem unguentorum xpi inpp&i conscientiae
deuotione infatigabiliter cucurrisse. & spiritalis
agonis certamen parcinis castigatione uicisse.

Cum fiducia infert & dicit, De cętero reposita ē mihi
iustitię corona quam reddet mihi dns in die illa
iudex iustus. Ut & nobis quoque similem spem retri
butionis aperiret. Si in agone cursus istius imi
tari eum vellimus adicit, Non solum autem mihi
sed & omnibus qui diligunt adventum eius, partici
pes nos coronę suę in diē iudicii fore prenuntians
si diligenter adventum xpi pro illum tantū qui & i
am nolentibus apparebit. Sed & iam hunc qui cotidie
in seis commoneat animabus victoriam certaminis
castigatione corporis adquiramus. De quo adventu
dns in evangelio ait, Ego inquid & pater meus ve
nemus ad eum & mansionem apud eum faciemus,
& iterum, Ecce sto ad ostium & pulso, si quis audierit
vocem meam & aperuerit ianuam intrabo ad
illum & cenabo cum illo & ipse mecum

NEC TAMEN PRO AGONEM CURSUS TANTŪMODO
in se consummasse describit cum dicit. Sic cur
ro non quasi in incertum, quod spiritaliter refert(ur)
ab intentione mentis & fervore spiritus sui quo toto
xpm sequebatur ardore. Cum sponsa dicat aps
Post te in odorem unguentorum tuorum currimus
& iterum, Adhesit anima mea post te. Sed & illud
conluctationis genus se vicisse testatur dicens.
Sic pugno non quasi aerem verberans, sed castigo

corpus meum & servituti subicio. Quod proprie
ad continentiae dolores & corporale ieiunium
atque conflictionem carnis pertin&. Per hanc e
se pugilem quendam strenuum sue carnis esse
discribens; n& in vanum adversus eam ictus con
tinentiae exercuisse designavit; sed triumphu
pugnae mortificationis sui corporis adquisisse,
quo verberibus continentiae castigato; & ie
iuniorum gestibus eliso victori spu immorta
litatis coronam & incorruptionis contulit pal
mam. Vides legitimum conluctationis ordinem
& spiritalium certaminum contemplaris eventu.
Quemadmodum athleta xpi adeptus de rebella
trice carne victoriam illam subi&tam quodam
modo pedibus suis ut sublimis triumphator. Inve
nitur & idcirco non currit in incertum quia
confidebat urbem sanctam hierusalem caelestem
se protinus ingressurum. Sic pugnat ieiuniis scilic&
adflictione carnis, non quasi aerem verbe
rans, id est non in vanum ictus continentiae por
rigens, per quos non aerem vacuum, sed illos spi
qui in eo versantur, castigatione sui corporis ver
berabat. Qui enim dicit non quasi aerem ver
berans, ostendit se & si non aerem vacuum
& inanem, aliquos tamen in aere verberare.

Et qui haec & certaminum genera superabat & di-
tatus multarum coronarum stipendiis incedebat
non inmerito robustiorum incipit hostium subire
luctamina: a prioribus aemulis triumphatis
cum fiducia proclamat & dicit, Non est nobis
conluctatio aduersus carnem & sanguinem
sed aduersus principatus: aduersus potestates
aduersus mundi rectores tenebrarum harum
contra spiritalia nequitiae in caelestibus. XVIII

ADLETA XPI IN CORPORE COMMORANTIUM QUAM
desit conluctationum palma. sed quae post ma-
gis triumphorum successibus creuerit. tanto ei
etiam conluctationum robustior ordo succederit,
subiugata & e prima carne atq; deuicta quanta
aduersariorum cortes. quanta hostium agmi-
na aduersus uictorum militum xpi triumphis ei
instiga consurgant, scilicet ne per otium miles xpi
lentescens incipiat oblitus conluctationum sua-
rum gloriosa certamina ac securitatis inertia
dissolutus praemiorum stipendiis ac triumphorum
meritis defraudetur; Itaque si ad hos triumpho-
rum gradus cupimus crescente uirtute
conscendere! Eodem nos quoq; ordine oportet
proeliorum inire certamina, & primum cum apostolo
dicere; Sic pugno non quasi aerem uerberans.

sed castigo corpus meum. et servituti subicio, ut hoc
conflictu superato rursus dicere cum eo possimus,
Non est enim nobis conluctatio adversus carnem
et sanguinem. sed adversus principatus et adversus
potestates. adversus mundi rectores tenebrarum
harum contra spiritalia nequitiae in caelestibus.
Aliter enim congredi illis nullo modo poterimus nec
spiritales pugnas merebimur experiri carnali
deiecti conflictu et conluctatione ventris elisi me
rito que nobis ab apostulo cum exprobratione dicitur, temp
tatio non adprehendit nisi humana. XX.
IGITUR MONACHUS AD PUGNAS INTERIORUM certa
minum cupiens pervenire hanc cautionem in pri
mis sibimet indicat ut non esus non potus quicquam
ulla oblectatione devictus ante statutionem legi
timam communemque refectionis horam extra
mensam percipere sibimet prorsus indulgeat.
sine refectione quidem transacta et his presume
re sibi nequaquam tantulumcumque permittat. similiter quoque a
poni cum omne tempus mensuramque custodiat,
Eodem namque studio istas mentis amputande las
civie quo meretricationis vitium desecandum,
qui enim gule superfluos adpetitus inhibere non potu
it quomodo estus carnalis concupiscentiae vale
bit extinguere. Et qui non quivit passiones in propatu
lo sitas

paruas quaeque conpescere. quemadmodum occultas
nulloque hominum teste in corde p(ar)turientes mode
ratrice discretione poterit debellare. Et ideo ex
p(er) singulorum motus et in quolibet desiderio robor animae
conprobatur. quae si in minimis aperta quae cupidi
tatibus superatur. Quid in maximis ac fortiori
bus occultisque sustineat unicuique conscientia suae
testis est. XXI

Non enim nobis est adversarius extrinsecus for
midandus, in nobis met ipsis hostis inclusus est. In
testinum nobis cotidie geritur bellum, Quo devicto
omnia quae forinsecus sunt reddentur infirma.
ac militi xp(ist)i universa pacata et subdita permane
bunt. Non habebimus adversarium nobis extrinsecus metuendum,
si ea quae intrinsecus sunt sp(irit)u devicta subdantur. Nec
solum nobis istud ieiunium visibilium ciborum
ad perfectionem cordis et corporis puritatem suf
ficere posse credamus, nisi fuerit huic animae quo
que ieiunium copulatum, habet enim namque et illa suos
noxios cibos. Quibus inpinguata etiam sine esca
rum habundantia ad luxoriae praerupta de
volvitur, Detractio cibus est eius et quidem pria
uis, Ira etiam cibus est eius. licet minime levis
ad horam tamen ei infelicem escam subpraestans pa
riter letali sapore prosternens. Invidia cibus est

mestis virulentis etiam sucis corrumpens et prospe-
ritate alienis succensus iugiter miseria et cruciatu
pondesipens. Cenodoxia id est vana gloria tibi est
eius qui delectabilem escam per multa ad tempus.
Postuero vacuam omnique virtute spoliatam
r&ip& aspudam. Cunctis etiam spiritalibus fructi-
bus sterilem inanemque dimittens. Ita ut non
solum in maximum laborum faciat merita deperi-
re. Verum etiam supplicia maiora conquirat, om-
nis concupiscentia et pugnatio cordis instabilis
pastus quidam est animae noxius escis etiam nutriens
et praeterea vero caelestis panis ac solidi cibi in posterum
derelinquens. Abhis itaque quam tanta nobis est vir-
tus sacratissimo ieiunio continenter utilem habe-
bimus commodam quod observantia ieiunii. Corpora-
lis labor [illegible] enim alternalis spiritu contritionis coniunc-
tus acceptissimum deo sacrificium. Dignumque sanc-
titatis habitaculum puris mundisque r&et sibi exhi-
bebit. Ceterum si corporaliter ieiunantes pretio-
sissimis animae vitiis implicemur nihil nobis prode-
rit carnalis afflictio pretiosiore parte pollutis.
Per eam scilicet substantiam delinquentibus no-
bis qua efficimur habitaculum spiritus sancti. Non enim
tam corruptibilis caro quam cor mundum habi-
taculum deo templumque spiritus sancti perficitur.

Oportet ergo exteriore homine ieiunante interiorē
quoque similiter a cibis noxiis temperare. quem pre
cipue exhibere mundum dō ut hospitem in se xpm̄ re
cipere mereatur. Beatus apostolus monet his uer
bis; interiorem inquiens hominem habitare xpm̄
per fidem in cordibus nostris;

NOUERIS ITAQUE NOS IDCIRCO LABOREM CONTINEN
tiae corporalis inpendere ut ad puritatem cordis hoc
possimus ieiunio peruenire. Ceterum labor nost(er)
inpenditur incassum si hunc quidem contemplatio
ne finis infatigabiliter sustinemus. finem uero propt(er)
quem tolleramus adflictiones tantas obtinere
non quiu[er]imus. Melius que fuerat interdictis escis
ac pinguibus temperasse quam in uoluntariis minusq;
noxiis temporaliter ieiunasse. In his enim simplex
et innoxia creaturae dī perceptio est. nihil ipse met
ipsum habens peccati. In illa uero primitus fratrum
perniciosa deuoratio de qua dicitur. Noli dilige
re detrahere ne eradiceris de ira atq; in iudicia. Beat(us)
iob denique stultum interficit iracundia et paruulū
occidit inuidia. Simulq; notandum quod qui irascit(ur)
stultus et qui inuidet paruulus iudicetur. Ille namq;
non inmerito stultus pronunciatur uoluntarie
sibi mortem in stimulis incitatus inducens. & hic pe
dum lib& paruulum minoremq; se probat dū ei in
uidet.

te fractus maiorem esse eunuchus prosperitate
cruciatur

XXIII IGITUR ELIGENDUS EST CIBUS NON TANTUM
qui non con cupiscentiae flagrantis aestus exci
t& sed semper & minus que succendat. Verū
& tam qui ad parcendum sit facilis. & qui ad
comendum oportunior & uilior est pretii con
pendium praest&. quique sit conuersationi fra
trum usui que communis. Tripl& enim natura e
est castrimargiae. Una que canonicae ref&
tionis horam praeuenire conpellit. Alia que
tantummodo uentris ingluvie & saturitate
quarumlib& gaudet escarum. Tertia que accu
ratioribus epulis & esculentioribus obl&tat.
Ideoque aduersus eā necesse est monachum ob
seruantiam triplicem custodire. Id est ut primū
legitimum tempus obsolutionis exp&t&. Deinde
ut ad satietatem non del&t&ur epulis. Tertio ut qua
liscumque escis uilioribus que contentus sit. Quid
quid extra consu&udinem presumitur usumq;
communem uitio uanitatis & gloriae actq; osten
tationis morbo pollutum antiquissima patrū
traditione notat. Nequemquā ex his quos meri
to scientiae ac discr&ionis eminere puidimus
Uel quos ad imitandum gratia xpi uelut splen

splendidissima luminaria omnibus placuit.
Et superanis quia pudeor uilis habetur ac facilis abs-
tinuisse cognouimus. Nec eorum quempiam qui
hanc regulam detinentes praeter missopanis
usu leguminum uel holerum seu pomorum refec-
tionem s&tatisup inter probatissimos habitu-
aliquando conspeximus. Sed ne discretionis qui-
dem aut scientie gratiam consecutum. Non so-
lum enim metis inusitatas escas adpetere
monachum non debere decernunt. Peuidel
& cursus eius uelut in propatulo cunctis expo-
situs inanis factus ac uacuus cenodoxie morbo
depereat. Sed ne ipsam quoque ieiuniorum casti-
gationem communem cuique facile patefieri
oportere pronuntient. uerum quantum fieri
potest contegi pariter et abscondi. Aduenien-
tibus autem fratribus magis humanitatis
ac dilectionis offerre debere uirtutem quam
continentiae discretionem. & cotidiani pro-
positi rigorem manifestari probabilius censu-
erunt. Nec quid uoluntas utilitas que nostra seu
desiderii ardor exposcat attendere. Sed quod
aduementis requies uel infirmitas exigit pre-
ponere et gratanter inplere. XXIIII

Cum desiderie partibus seniorum scita discere
cupientes.

aegypti prouintiam peruenissemus. Ibique tanta cor
dis alacritate nos suscipi miraremur. Ut nulla
prorsus sicut fueramus in palestinis monasteriis
instituti. Usque ad prestitutam ieiunii horam re
fectionis regula seruaretur. Et absque legitimis
quartae et sextae feriae. quocumque perrexissemus
cotidiana statio solueretur. Quidam seniorum
percunctantibus nobis cur ita indifferenter apud
eos praeterirentur cotidiana ieiunia. Respondit
ieiunium semper est mecum. Uos autem continuo
dimissurus. mecum iugiter tenere non potero.
Et ieiunium licet utile sit ac necessarium. Tamen
uoluntarii muneris est oblatio. opus autem cari
tatis implere exigit praecepta necessitas. Itaque sus
cipiens in uobis xpm. reficere eum debeo. deducens
autem uos. humanitatis obtentu praebitam distric
tionem ieiunii. In memet ipso potero conpensare.
Non possunt enim filii sponsi ieiunare donec cum
illis est sponsus. Cum autem discesserit tunc lici
te ieiunabo.

XXV QUIDAM SENIORUM CUM REFICIENTEM ME
ut adhuc paululum quid ederem hortaretur.
Iamque me dixisse non posse. respondit. Ego iam
sexies diuersis uenientibus fratribus mensas posui.
hortansque singulos. cum omnibus cibum sumpsi. et
p

ad hunc esurio, & tu primitus nunc reficiens iam te
dicis non posse. XXVI

VIDIMUS ALIUM IN SOLITUDINE COMMORANTEM
numquam se solum cibo sibi indulsisse testatus est,
sed & iam si per totos quinque dies ad eius cellam
nullus e fratribus aduenisset. ref&tionem iugiter
distulisse don&c sabbatorum uel dominico die
deuoto congregationis optentu procedens ad
aecclesiam peregrinorum quempiam repperiss&,
quem exinde reducens ad cellam consortio ref&c
tionem corpori non tam sue necessitatis optentu
quam humanitatis gratia causaque fratris
adsumer&, Itaq; ut nouerunt aduentu fratrũ
indifferenter soluere cotidiana ieiunia. Ita dis
cedentibus eis ref&tionem abilis indultę con
tinentiam maiore compensant. perceptione cibi
paruissimi acriore castigatione n& sola panis.
sed & iam somni ipsius diminutione durius exigentes. XXVII

APUD SENEM PESSIUM IN HEREMO UASTIS
sima commorantem, Cum senex iohannis mag
no cenobio ac multitudini fratrum prepositus ad
aduenisset. Et ab eodem uelut antiquissimo soda
li perquireret. Quid nam per omnes quadraginta
annos quibus ab eodem separatus in solitudine
minime a fratrib; interpellatus egiss&,

Numquam me sol ait reficientem uidit. Et ille, Nec me inquid iratum.

XXVIII Eundem saepe cum a lacreme uita tamquam ad propria transmigrantem in extremo iam anhelatu positum anxii fratres circumuallanter suppliciter precarentur, ut aliquod eis memoriale mandatum uelut hereditarium quoddam legatum relinqueret, per quod possint ad perfectionis culmen praecepti conpendio facilius peruenire. Ingemiscens ille, numquam ait meam feci uoluntatem neque umquam quemquam docui quod prius ipse non feci.

XXVIIII

Vidimus saepe Machetem nomine a turbis fratrum eminus commorantem, hanc a domino gratiam diurnis precibus inpetrasse, ut quoquo diebus ac noctibus agitaretur conlatio spiritalis, numquam somni torpore penitus laxaretur. Si quis uero detractionis uerbum seu otiosum temptasset inferre, in somnum protinus concidebat, ac ne usque ad aurium quidem eius pollutionem uirus obloquii poterat peruenire.

XXX Hic idem senex cum instrueret nos neminem debere iudicare, intulit tria fuisse in quibus discusserit uel reprehenderit fratres, quod scilicet uuam sibi nonnulli paterentur.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

abscidi quod habuerint in cellulis, sagum quod
oleum benedicentes & poscentibus se ulceribus
derent & in hac & omnia se incurrisse dicebat,
Nam egritudinem uiuę contrahens, tam diu in
quid eius languore distabui donec tam doloris
necessitate quam in seniorum omnium adortati
one conpulsus abscidi etiam permitterem. Cuius & iam
infirmitatis optentu sagum quoque habere
coactus. Oleum & iam benedicere ac supplican
tibus dare quod p̄ omnibus execrabar ut pote
iudicans illud & magna cordis presumptione
discendere, circumdantibus me repente
se ulceribus multis. Ita constrictus sum. ut alias
eos nullatenus euadere possim. Nisi a me sum
mati & optestationibus extorsissent. Ut abla
to ab eis uasculo manu mea inpresso crucis sig
naculo superponerem. Itaque se credentibus
benedictionis oleum consecutos tandem me
aliquando relaxauerunt. quibus mihi manifes
te compertum. isdem causis acuitus monachū
obligari in quibus de aliis iudicare presumpserit.
Oportet enim unumquemque semet ipsum ita tu
modo iudicare & circumspecte in omnibus cus
todire, non aliorum conuersationem uitamque
discutere, secundum illud apī preceptum,

Tu autem quid iudicas fratrem tuum. suo dn͞o stat
aut cadit. & noli te iudicare ante tempus, & illut,
noli te iudicare ut non diiudicemini, In quo enim iu
dicio iudicaueritis. iudicabimini, Praeter haec
enim quae diximus causam & iam ob hoc iudi
care declinare periculosum est, quod ignorantes
uel necessitatem uel rationem qua illi haec in qui
bus offendimus aut recte coram d͞o aut ueniabi
liter egerunt, Inuenimur eos temere iudicasse
& per hoc admittimus non leue peccatum sed usquã
opposite de nostris fratribus aliquid sentientes,

XXXI HIC IDEM SENEX OTIOSARUM FABULARUM ZABULUM
esse fautorem spiritalium conlationum inpug
natorum semper extitisse his delectatur indiciis,
Nam cum fratribus quibusdam de rebus necessa
riis spiritalibus disputar& eosque uider& ta
li quodam sopore demergi nec posse ab oculis suis
pondus somnii repellere, Otiosam repente fa
bulam introduxit. ad cuius oblectationem cũ eos
euigilasse confestim atque erecta aures suas
habere uidiss& ingemiscens ait, Nunc usq; de reb;
caelestibus loquebamur & omnium urm̃ oculi letali
dormitatione deprimebantur. ad cum otiosa fabu
la intromissa est, Cum omnes expergefacti torpore
somnii dormitantes excussimus Uel & hoc ergo ppen

dite quis necum conlationis illius spitales impugnator
Aut quis huius infructuose atque carnalis insinuator
existat, Ille enim est manifestissime deprehenditur
qui malis ad gaudens. vel istam fovere vel illam inpug
nare non desinit,

Nec minus quoque hoc opus frs erga puritatem
sui cordis intenti & erga contemplationem divinae
vel de solliciti commemorare n&essarium reor;
Qui cum ei post annos quind&im patris ac matris
amicorumque multorum de provincia ponti
complures epistulae delatae fuissent accipiens
grandem fasciculum litterarum diuq; apud se
m&ipsum volvens. quantarum inquid cogitatio
num causa erit mi harum l&tio quae me vel
ad inane gaudium vel ad tristitias infructu
osas inpellent, quod diebus horum r&orda
tione qui scripserunt intentionem p&toris mei
a proposita contemplatione revocabunt,
Post quantum temporis dirigenda est haec
mentis concepta confusio quantoque labore,
Rursus iste tranquillitatis reparandus est
status si semel animus litterarum permotus aff&
tu eorumque recensendo sermones ac vultus
quos tanto tempore dereliqui. Iterum eos revi
sere ipsisq; cohabitare ac primo ac mente ceperit

Interesse quos profecto corporaliter deseruisse.
Nihil proderit si corde eos incipiat intueri a memoria quam saeculo huic renuntians quis uelut mortuus obdiuit reuiuiscens eidem rursus admiserit. Hac audiens in suo pectore non solu(m) nullam resoluere epistolam definiuit. sed ne ipsum fasciculum quidem resignare, ne scilicet eorum qui scripserint uel nomina recensendo
uel uult(us) recordando
a sp(irit)u sui intentione cessaret. Itaque ut eum constrictum susceperat igni tradidit concremandu(m). Ita inquiens cogitationis patriae pariter concremamini ne me ulterius ad illa quae fugere uocate temptatis

XXXIII. Vidimus etiam abbatem theodorum summa scitate & scientia praeditum. Non solu(m) in actualitate sed & iam in notitia scripturarum q(uam) ei non tam studium lectionis in litteras mundi contulerat quam sola puritas cordis siquidem uix ipsius que possit uel proloqui. Hic cum explanationem cuiusdam obscurissime questionis inquireret. septem diebus ac noctibus in oratione infatigabilis p(er)stitit donec solutionem propositae questionis d(omi)no reuelante cognosceret.

XXXIIII. Hic ergo quib(us)dam fratrib(us) admirantib(us) tam praeclarum scientiae eius lum(en) & ab eode(m)
graecae linguae p(er)pauca uerba uel intellegere

quordam scripturarum sensus inquirentib;
ait. Monachum scripturarum notitiam p(er)
tingere cupientem. Nequaquam debere
labores suos erga commentariotorum libros
inpendere, sed potius omnem mentis indus
triam & intentionem cordis erga emun
dationē uitiorum carnalium d&enere,
Quibus expulsis confestim cordis oculi sublato
uelamine passionum sacramenta scrip
turarum uelut naturaliter contemplari incip
siquidem nobis non ut essent incognita uel
obscura sp̄r sci gratia promulgata sint de
nostro uitio uelamine p&ccatorum cordis
oculos obnubente reddunt obscura, Quib;
rursum naturali redditis sanitati Ipsa
scripturarum sc̄arum l&tio contempla
tionem uere scientiae habund& Iam sola
sufficiat n&eos commentariotorum ins
titutionibus indigere, sicut oculi isti car
nales ad uidendum nullius egent doctrina
si modo fuerint a suffussione uel caligine
caecitatis inmunes. Ideo namq; & tanta ua
ri&as erroris quem inter ipsos exhortis sunt
Quod plerique minime erga purgationē
mentis adhibita diligentia prosilenter

ad interpraetandum eas propinquitudine uel in
munditia sui cordis diuersa atque contraria
uel fidei uel sibimet sentientes ueritatis lumen
conprehendere nequiuerunt

XXXV Hic idem cum inopinatus ad meam cellulam
intempestae noctis uenisset quid nam rudis ad
huc anachoretae solus agerem paterna curiositate
latenter explorans me iam laicos initae uespertinae
sollemnitate incipientem fessum corporis item
reficere et incubantem spiathio repperisset pro
trahens intimo corde suspiria meque uocitans no
mine, quanti inquid o iohannis hora ad dm̄ con
locuntur eumque in semet ipsis amplectuntur
atretinent et tu fraudaris tanto lumine in
ertis sopore solutus. Et quoniam nos ad huiusmodi nar
rationem diuertere patrum uirtutes et gratia
prouocarunt pe essarium reor memorabile
opus caritatis quam summi uiri archebii huma
nitate sumus experti huic uolumini commendare
quo puritas continentiae operi caritatis inser
ta propensius enitescat pulchra uarietate
distincta. Etenim tunc gratum do ieiunium mun
efficitur cum hoc fructibus caritatis fuerit con
summatum.

XXXVI Itaque cum de palestinae monasteriis

ad oppidum aegypti quod diolcos appellatur ru
dis admodum venissemus. Ibique plurimam tm̄ bae
cenobii disciplinae constrictam et optimo ordine
monachorum qui etiam primus est institutam
mirifice videremus alium quoque ordinem qui ex
cellentior habetur. Id est anachoretarum cunc
torum praeconiis instigati sagacissimo corde
videre properavimus. Hunc namque in cenobii pri
mum diutissime commorantes omnem patientiae
ac discretionis regulae diligenter edocti et humi
litatis pariter ac spuditatis virtute possessa
atque ad purum vitiorum universitate consopi
ta durissimis daemonum proeliis congressuri
penetrant heremi profunda secreta. Huius
igitur propositi viros comperientes circa nili flu
minis alveum commorari in loco qui uno latere
eodem flumine, alio maris vastitate circumdata
insulam reddit. Nullis aliis quam monachis
secreta expetentibus habitabilem. Nam enim
cuiquam culturae aptata esse eam. salsitas soli
ac sterilitas patitur harenarum. Ad hos
in quam summo desiderio festinantes ultra
modum sumus labores eorum quos contempla
tione virtutum et amore solitudinis tollerant
admirati. Nam ipsius aquae tanta penuria

constringuntur. Ut tamen hanc diligentia scrupuloque
dispensent. Quamlibet nemo frugalissimorum speci
em pretiosissimam uini conseruet et peraxit trib;
nam quem milibus uel eo amplius eam de praedicti
fluminis alueo necessariis usibus aduehunt. Quod
tamen inter uallum harenosis diuisis montibus la
boris difficultate grauissime duplicatur.
XXXVII His igitur uisis cum imitationis eorum nos amor
accenderet. Predictusque archebius probatissim[us]
inter eos humanitatis nos gratia ad suam cellulam
pertraxit et explorato desiderio nostro confin
xit se de eodem loco uelle discedere. ac nobis cellam
suam uelut inde migraturus offerre. sese id
facturum etiamsi minime adfuissemus adfir
mans. Quamobrem nos et desiderio commora
tionis accensi. et adsertionib; tantium indu
bitatam commodantes fidem libenter amplexi
cellam cum omni suppellectili utensilibusque
suscipimus. Itaque religiosa potius circumuen
tione paucis diebus quibus construendae cellae
pararet inpendia de loco discedens reuersus
post haec aliam sibi summo labore construxit,
quam rursum non longo post tempore super
uenientibus fratribus eodemque desiderio cu
pientibus ibidem commorari. similitatis

mendacio circumuentis cum uniuerso tradidit
instrumento. Ipse uero ergo opus caritatis infa
tigabilis perseuerans tertiam sibi cellam in qua
commanet instruxit. Operepretium mihi XXXVIIII
uidetur aliud quoque eiusdem uiri caritatis op(us)
memoriae tradere quo non parum partium
monachi non solum continentie rigorem uerum
etiam sincerissimum retinere dilectionis affec
tum unius eiusdemque uiri instituantur exemplo.
Hic namque non ignobili oriundus fuit hac ad
monasterium a praedicto oppido ferre quat
tuor milibus distat mundi huius ac parentum
affectione contempta a puerilibus annis au
fugit. Ibi itaque omnem exigit aetatem uitae suae
Ut numquam prorsus per totos quinquaginta an
nos non solum uicum ex quo egressus est ingres
sus fuerit nec uiderit sed ne cuiusquam quidem
feminae uel ipsius matris suae conspexerit uultum.
Interea pater morte preuentus C solidorum
debitum dereliquid. Cumque is esset omni inq
uietudine penitus alienus utpute qui uniuersis
facultatibus pater miserrimus extorris a cre
ditoribus tamen inquietari uehementer compe
rit matrem. Tunc ab euangelico illo rigo
re quo ante hoc tactu prospero parentibus

constitutis nec patrem se in terra noverat habu
isse. Petit matrem pietatis consideratione mollitus.
Ita se habere credidit matrem eique subvenire fes
tinavit oppressę ut nihil a proposita districtione
laxaret. Intra monasterii namque claustra
perdurans soliti operis pensum sibimet triplicari
poposcit. Et ibi per totum anni spatium diebus
pariter noctibusque desudans debitum modum
operis sudore parato creditoribus solvens ma
trem omni inquietudinis iniuria liberavit. Ita
exuens eam debitis sarcina ut nihil de propositi
rigore pro necessitatis optentu pateretur imminui.
Ita districtionem solitam custodivit ut neque quam
pietatis opus maternis visceribus denegavit
quam pro Christi caritate prius dispexerat pro eius
rursum pietate cognoscens. XXXVIIII

Cum frater nobis optime cognitus nomine Sy
meon penitus graeci sermonis ignarus e partibus
italię commearet. Quidam seniorum erga eum ut
pote peregrinum caritatem quod est redibitionis
colori cupiens exhibere. Inquirit ab eo cur otiosus
sederet in cella propter hoc coniciens eum tam otii per
vagatione quam penuria necessariarum rerum
diutius in ea durare non posse. Inpugnationes
solitudinis tollerare nisi eum qui propriis manibus

uictum sibimet fuerit parare contentus; Quo res
pondente nihil se nosse nec preualere et his quae illic
exercebantur agrestibus operam praeter libra
riam manum. sed tamen nullus in aegypti regione
latinum codicem usui esset habitaturus. Tum ille
tandem inueniens nanctus occasionem quae possit
desideratum pietatis opus uelut debiti colore mer
cari. ex deo haec inuenta est inquid occasio, Nam olim
quaerebam qui exemplum latinum hac mihi manu per
scriberet, Et enim habeo fratrem militiae clericatus obli
gatum et adprime latinis instructum cui de scrip
turis scire licet quid ad legendum edificationis eius
optentu transmittere cupio, Itaque sī meone hac re
occasionem uelut ex deo oblatam grataner sus
cipiente senex quoque colorem cuius praetextu pi
etatis opus libere possit implere libentius comple
xus Confestim non solum uniuersas eius necessitates
sub optentu mercedem totius anni conuexit. Uerum
etiam membranas et utensilia quae scribendum
necessaria erant (conpostans) recepit post codicem scriptum
pullis usibus uel commodis profuturum, quippe
uniuersis in illa regione notitia linguae huius pe
nitus ignaris praeter id quod utilitate sumptui
prolixiore mercatus quemadmodum et ille sine
confusionis uerecundia merito laboris et operis
sui

necessaria uictus alimenta perciperet. & ipse suę munificentię pietatem. tamquam debiti necessitate complet & eo habundantius mercedem sibi conquirens quo ambitu maiore peregrino fratri. Non solum uictus necessaria uerum etiam operis instrumenta & operandi occasionem pariter contulisset.

xl. SED QUONIAM LOCO UBI DE IEIUNIORUM ET CONTINENTIĘ rigore dicere aliquid praeposuimus affectio & opera caritatis uidentur admixta. rursum ad propositum reuertentes quoddam puerorum aetate non sensu factum memorabile opusculo huic inseremus. Nam cum ultra omnem admirationem sicut quidam de mareotę libiae partibus uelut rem magnam in loco non uisam abbati iohanni oeconomo in heremo scithi detulisset. qui dispensationem ipsius ecclesię temporibus beati bafnutii presbiteri ab eodem sibi creditam gubernabat. Hic confestim ea ad senem quendam qui in interioribus deserti male ualitudine laborabat per duos adulescentulos misit. siquidem decem & octo milibus longe ab ecclesia commanebat. Qui pomis acceptis cum ad predicti senis tenderent cellam quod ibi perfacile solet in senioribus euenire

Infusae repente densissimae nebulae tramitem
actu itineris perdiderunt. Cumque tota die
ac nocte discurrentes per uiam heremi uastitatē
nequaquam potuissent egrotantis cellulam re
perire, tam itineris lassitudine quam inedia
sitique confecti fixis genibus in orationis officium
spiritum domino reddiderunt. Qui post haec et uestigiorū
suorum indiciis diutissime perquesitis quae in locis
illis harenosis tamquam niuibus inpressa signantur
donec ea uel leui uentorum flatu tenuis harena
discurrens rursum operiat. Inuenti sunt ficus in
tactas ut acceperant reseruaverunt. Eligentes
scilicet animam magis quam fidem depositi perdere
uitamque potius amittere temporalem quam
senioris uiolare mandatum XLI
Adhuc unum beati machari praeferemus
nobis salutare mandatum quo libellum
ieiuniorum et continentiae tantarum claudat
sententia. Itaque quid debere monachum ieiu
niis operam dare, ut centum annis in corpore
commoraturum. Ita motus animi refrenare
et iniuriarum obliuisci tristitiasque respuere
dolores quoque ac detrimenta contemnere tam
cotidie moriturum. In illo namque utilis est prudens
que discretio ac quae monachum discretione

faciens

semp(er) incedere. n(on) praeter mittens sub occasione debi
litatis corporis detardus & ad pernitiosissima p(re)rup
ta devolui. In hoc uero magna animae salutaris
que ualeat. non solum quę uidentur prospera mun
di praesentis dispicere. uerum etiam aduersis
tristibus que non frangi & ea uelut parua nullaq(ue)
contemnere. illuc habens defixum iugiter sue mentis
intuitum quo cotitidie singulisq(ue) momentis ac
cersiendum esse se credit

EXPLIC DE GASTRIMARGIAE LIB QUINTUS. INCIPIUNT CAPITULI DE SP(IRIT)U FORNICATIONIS SEXT(US) LIBELLUS

DE DUPLICI PUGNA ADUERSUM SP(IRITU)M FORNICATIONIS

De principali correptione aduersum sp(iritu)m fornicationis

Quantum ad superandum fornicationis uitium remedii conferat cum continentia solitudo

Quid inter sit incontinentiam & castitatem & n(on) aeque simul semp(er) habeantur quod inpugnatio fornicationis solo humana studio possit euinci

De peculiare

gratia di in munere castitatis. Exemplum de ago
ne mundiali sec(un)d(u)m sermonem apostoli. De con
paratione purificationis eorum qui interreno ago
ne certamen habituri sunt. Quantam semper
cordis puritatem parare di oculis debemus. Quod
sit indicium perfecte et integre puritatis quo uitio
inlusio nocturna procedat. Quod carnis puritas
se munditia cordis nequeat obtineri quae sit purga
tionis aeternis prima custodia. Quod non laudem
studeamus texere castitatis sed effectum eius expo
nere quod specialiter castitatis uirtus ab apto
scimonia noncupatur. De alio cepti testimonio
super eadem scimonia castitatis. Quod spe sublimi
oris premii debeat custodiam castitatis agere.
Quod sicut absq; humilitate castitatis obtinere.
Non potest ita sinceritate scientiae sententia sci epi
basilii qualitate uirginitatis sue integritatis ac
puritatis sit. Quemadmodum perfecte puritatis
statum retinere possumus usq; quomodo possit
integritas corporis nri perduci uel quod indiciu sit
ad purum mentis et coste remedia curationis qui
bus p(er)fecte possit cordis et corporis nostri puritas per
manere. FINIUNT CAPITUL. A ... X

INCIPIT DE FORNICATIONE LIB SEXTUS

SECUNDUM NOBIS TRADITIONE(M) PATRUM aduersum sp(iritu)m fornicationis certamen est longum ceteris ac diuturnum & perpaucis ad purum deuictum. Inmane bellum. Et quod cum a primo tempore pubertatis inpugnare incipiat hominum genus non nisi prius ceteris uitiis superentur extinguitur. Duplex namque est oppugnatio gemino armata uitio consurgens ad proeliu(m). Et idcirco gemina est & similiter acie resistendum. Siquidem ut morbo corporis animeq(ue) congressum uires adquirit. Ita nisi utrisq(ue) pariter dimicantibus nequeat debellari. Nec enim sufficit solum corporale ieiunium ad conquirendam uel possidendam perfectae castimoniae puritatem, nisi praecesserit contritio sp(iritu)s & oratio contra hunc inmundissimum sp(iritu)m perseuerans. deinde continuata meditatio scripturarum. huic quae fuerit sp(irit)alis scientia adiuncta. & labor & iam opusq(ue) manuum stabilis cordis peruagationes coercens ac reuocans. & ante omnia fundata fuerit humilitas uera sine qua nullus penitus uitii poterit umquam triumphus adquiri.

II Principaliter enim uitii huius correctio de cordis perfectione descendit. De quo etiam huius morbi uirus d(omi)ni uoce prodire signatur.

De corde inquid exeunt cogitationes male. homicidia adulteria. fornicationes. furta. falsa testimonia & cetera. Illud ergo est primitus expiandum unde fons uitae manare cognuscitur. Dicente salomone Omni custodia serua tuum cor ex eo enim sunt exitus uitae. caro enim eius arbitrio atque imperio famulatur. Et idcirco summo studio parsimonia ieiuniorum sectanda est. ne saturum habundantia res facta caro praeceptis animae salutarib; aduersata rectorem suum spm deiciat insolescens. Caeterum. si omnem summam in castigatione tantum corporis colimus anima non similiter ceteris uirtutis ieiunante. nec meditatione diuina & spiritalibus studiis occupata. Neque ad quam sublimissimum uerae integritatis fastigium poterimus ascendere. Illo quod in nobis est principale puritatē nostri corporis inuestante. Oportet ergo nos mundare prius iuxta sententiam dni id quod intus ē calicis & parapsidis. ut sit id quod deforis ē mundū.

DE INCERTA CURNAE ENAE MUSU HOMINUM ET exercitio humano purgari solent. & quo dā modo ipsius lapsus offensione curari. ut puta irae tristitiae inpatientiae langor meditatione cordis ac peruigili sollicitudine fratrum. & ita frequentia & adsidua prouocatione sanantur III

dumque commota mente infertantur sepius & crebrius
arguuntur quantotius perueniunt ad salutem.
Hic uero morbus cum corporis adflictione & contri
tione cordis sollicitudine quoque acre motione in
dig& ut possit ad integrum sanitatis statum per
niciosa estuum febri deposita peruenire. Sicut
plerumque certa egritudine laborantibus uti
le ut cibi noxii neo oculorum quidem ipsorum optu
tib; offerentur. Ne quod saltim occasione
desiderium eis letale gignatur. Ita plurimu(m)
confert ad depellendum hunc specialit(er) morbu(m)
quies ac solitudo ut m(en)s egra minime diuersis
figuris interpellata ad priorem p(er)ueniens con
templationis intuitum facilius pestiferu(m) concu
piscentiae fomitem radicitus possit eruere.
IIII Nemo tamen ex hoc negare nos putet
&iam sic in congregatione fratrum positos inue
nire continentes quod per facile posse fieri confite
mur. Aliud enim est continentem esse ide CHFPAN
aliud castum uti ita dicam in eff&tum integritatis
uel incorruptionis transire quod dicitur ar non q:
uirtus illis solis tribuitur maxime qui uirgines
uel carne uel mente perdurant. Ut uterq: ioh
in nouo testamento. In ueteri quoque helias hie
remias daniel fuisse noscuntur. In quo gradu

hii quoque non inmerito reputabuntur qui post
experimenta corruptionis ad similem puritatis
statum per laborem longum & industriam in
tegritate mentis & corporis peruenerunt &
aculeos carnis non tam inpugnatione concupis
centie turpis. quam nature tantummodo
motus sentiunt quem statum dicimus difficil
lime posse inter hominum turbas adprehendi
Utrum uerũ & inpossibile sit. Unusquisq; nrm
non nostra sententia exp&at agnuscere. sed
continentie sue arm&ur. Examine, ceterum
continentes multos existere non dubitamus
qui inpugnationem carnis quam uel raro uel
cotidie sustinent seu metu gehenne seu desiderio
regni caelorum extingunt atq; conpescunt quos
se mores sicut pronuntiant posse non penitus
incentiuis obrui uitiorum. Ita s&urus & insecuta
tor semper existere non posse difiniunt. Ne esse
est enim quemq; in consuetatio
ne positum quamuis frequenter aduersarium
uincat ac super& & ipsum tam̄ aliquando turbari
Quapropter si nobis cordi est agonẽ spũta
lem cum apostulo legitime d&ertare. hunc
inmundissimum spm superare omni mentis inten
tione non nris uiribus confidentes. Hoc enim

Industria humana non preualet sed op(e) ac protectio
ne dn̄i festinemus. tam diu namque hoc uitio men
tem necesse est inpugnari donec se bellum gere
re supra uires suas agnoscat nec labore nec stu
dio proprio uictoriam obtinere se posse nisi dn̄i fue
rit auxilio ac protectione suffulta.

VI Et re uera cum omnibus uirtutum pro
fectionibus & cunctorum expugnatione uitiorū
dn̄i sit gratia ac uictoria in hoc praecipue pe
culiare beneficium di ac speciale donum & pa
trum sententia & experimento purgationis
ipsius manifestissime declaratur his qui eam me
ruerint possidere. Quodammodo enim exce
dere carne est in corpore commorantem & ultra
naturam est fragili carne circumdata carnis
aculeos non sentire. Et ideo inpossibile est
hominem suis ut ita dixerim pinnis ad tam pre
clarum caeleste que praemium subuolare
nisi eum gratia dn̄i de terre caeno munere cas
titatis eduxerit. Nulla enim uirtute tam pro
pria carnales homines spiritalibus angelis
imitatione conuersationis aequantur quam
merito & gratia castitatis. Per quam adhuc
in terra degentes habent secundum apostolū
municipatum in caelis quod deposita corruptela

q u e

aeternali habituros sanctos promittitur in futurum
hic iam in carne fragili possidentes. VIIII
Audi quid dicat apostolus: omnis qui in agone
contendit ab omnibus se abstinet. A quibus om
nibus dixerit inquiramus, ut possit nobis spiritalis
agonis instructio comparatione carnalis adquiri.
Illi etenim qui hoc agone visibili student legitime
decertare, utendi omnibus escis quas desiderii libi
do suggesserit non habent facultatem, sed illis
tantum quas eorundem certaminum statuit
disciplina. Et non solum interdictis escis et ebrieta
te omnique crapula eos necesse est abstinere,
verum etiam cuncta inertia et otio atque desidia,
ut cotidianis exercitiis iugique meditatione virtus
eorum possit adcrescere. Et ita omni sollicitudine
ac tristitia negotiisque saecularibus, affectu
etiam et opere coniugali efficiuntur alieni, ut
praeter exercitium disciplinae nihil aliud nove
rint nec ulli mundiali curae penitus implicentur,
ab eo tantum qui certamini praeest sperantes
cotidiani victus substantiam et coronae gloriae
condignaque praemia victoriae laude conqui
rere. Atque in tantum se mundos ab omni coitus
pollutione custodiunt, ut cum se properant
ad agonem certaminis, ne qua forsitan per somnium

nocturnae delusi fallacia uires minu erant mul
to tempore conquisitas laminis plumbeis renum
contegunt loca. Quo scilicet metalli rigor genita
libus membris applicatus obscenos humores ua
leat inhibere intellegentes se procul dubio esse
uincendos. Nec iam posse propositum adempt
tis uiribus adimplere si prouisam pudicitiae
soliditatem fallax noxiae uoluntatis imago
corruperit.

VIIII ITAQUE SI AGONIS MUNDIALIS INTELLEXIMUS
disciplinam cuius exemplo beatus apostolus
nos uoluit erudire dicens. Quanta in illa sit ob
seruatio. Quanta diligentia. Quanta custo
dia quid nos conueniat facere. Quae puritate
te oportebit custodiri nostri corporis atque animae
castitatem. Quos necesse cotidie sacrosanctis agni
carnibus uesci. quas neminem inmundum
contingere etiam ueteris legis praecepta permit
tunt. In leuitico namque ita praecipitur om
nis mundus manducabit carnes. Et anima
quaecumque commederit de carnibus sacrifici
alitaris quod est salutaris in qua est immundi
tia peribit coram domino. Quantum est igitur inte
gritatis munus sine qua et illi qui erant sub ueteri
testamento sacrificiis tipicis non poterant int&

Et qui mundi huius corruptibilem coronam cupiunt
adipisci nequeunt coronari VIIII
Itaque omni custodia cordis nostri sunt
latebre primitus expiande. Quod enim illi in
corporis puritate cupiunt adsequi. Nos debem(us)
etiam in arcanis conscientię possidere in qua dn̄s
arbit(er) atque agonotheta residens pugnam
cursus et certaminis nostri iugiter expectat. Ut ea
que in propatulo horremus admittere ne intrin
secus quidem coalescere in acute in cogitatione
patiamur. Et in quibus humana cognitione
confundimus ne occulta quidem coniuentia pollu
amur quę licet possit hominum preterire notitiā
sc̄orum tamen angelorum ipsiusque omnipo
tentis dī scientiam quam nulla subterfugiunt
secreta celare non poterit X
Cuius puritatis hoc erit euidens indiciū
ac plena probatio. si uel nulla imago decipi
ens quietis. nobis et in soporem laxatis occurrat.
uel certe interpellans nullus concupiscentię
motus. ualeat excitare. Licet enim ad plenā
peccati noxiam talis commotio minime repu
tetur. Tamen netdum p(er)fectę mentis indiciū
est. nec ad purum excoctiunti manifestatio.
cū p(er) fallaces imagines huius modi operat(ur) inlusio.

XI Quae licet enim cogitationum que distinc
tionibus diei neglegentius custoditur · proba
tur quia & e noc turpa, Et ideirco cum intercesse
rit aliqua talis inlusio · non culpae somni creden
da est · sed neglegentiae temporis procedentis.
& manifestatio morbi latentis intrinsecus que
non primitus noctis horae parturit · sed intimis
ac primere conditum menbris ad cutis superficiem so
pire factio produxit · ergo ut occultas estuum
febres · quas per totum diei spatium noxiis cogi
tationibus pasti contraximus · ut solvent male
quoque valitudines corporum · nec ea collegit
tempestas in qua videntur emergere · sed in
neglegentia praeteriti temporis adquisitae · quo
pastus quis inprudenter escis contrariis · noxios
humores sibimet letales q; contraxit.

XII Ideoque humani generis creator et condi
tor d(eu)s operis opificis sui naturam prae omnibus
emendationesque cognoscens · Illic curae adhibu
it medicinae · unde & causas morbi principaliter no
verat emanare, Quicumque inquid viderit
mulierem ad concupiscendam eam · iam moecha
tus est eam in corde suo, P&ulcentes oculos no
tans · non tam eos arguit quam illum interi
orem sensum qui officio eorum maleutitur

ad uidendum. Corpus namque est egrum & sauciatum
libidinis telo. quod ad concupiscendum uid& bene
ficium intuitus sibi in & a creatore concessum suo
uitio ad operum prauorum ministeria contor
quens; & in sem& ipso reconditum concupiscentię
morbum contemplationis occa sione producens;
Id circo ergo huic salutare est mandatum. Cuius
uitio pessimus languor uisus occupatione pro
cedit; Ponenim dicitur omni custodia serua
tuos oculos. quos utique oportuit principaliter
custodiri. si ex ipsis concupiscentiae prodiret
affectus. nihil amplius oculi quod simplex animae
prebent uisionis officium; Sed dicit omni cus
todia serua cor tuum; Illi potissimum inposi
ta medicina quod utique abuti potest oculo
rum ministerio;

Haec igitur erit purgationis huius pri XIII
ma custodia. Ut cum mentinrae memoria
sexus femineus per subtilem suggestionem za
bolicę calliditatis obiecerit. Primum recorda
tione praemissa matris. sororumque. uel
parentum seu certe sanctarum feminarum
quantotius eam de penitus recessibus extrudere
festinemus. ne si fuerimus in ea diutius demorati.
occasione sexus semel indepti. in lex malorum

ad eas personas & inde subtiliter deuoluat ad praecipit & mentem per quas noxias cogitationes possit inserere. Quam ob rem illius praecepti iugiter meminisse debemus. Omni custodia serua tuum cor. Et secundum dei principale mandatum sollicite serpentis obseruare noxium caput. Id est cogitationum malorum principia quibus serpere in animam nostram zabulus temptat ne sinamus per neglegentiam penetrare in cor nostrum reliquum eius corpus. Id est oblectationis adsensum qui procul dubio si fuerit intromissus. morsu uirulento mentem interimet captiuatam. Emergentes etiam peccatores terrae nostrae. Id est sensus carnales in matutinis sui ortus nos oportet extinguere. Et dum adhuc paruuli sunt adlidere filios babilonis ad petram qui nisi dum tenerrimi sunt fuerint necati adulti per coniuentiam in perditionem nostram ualidiores insurgent. aut certe non sine magno gemitu aut labore uincentur. Dum enim fortis spiritus scilicet noster domum suam custodit armatus. recessus cordis sui dei timore communiens. in pace erit omnis substantia eius. Id est emolumenta laborum ac uirtutes longo tempore conquisitae. Si autem fortior superueniens uicerit eum. Id est zabulus cogitationem

consensit carmine eius dirimpi & inquib; confide bat. Id
est memoriam scripturarum uel timorem di & spoli
a eius diuida & uirtutum scilic& merita per contraria
uitia quęque dispergesit XIIII
ETUT CUNCTA PRO TEREAM QUĘ IN SCRIPTURIS
scis ob laudem uirtutis huius inserta sunt. Non enim
mihi positum est laudem tacere castitatis sed de qua
litate ipsius quem uel admodum adquiri & custodiri
debeat. qui uel sit finis eius patrum traditionibus
explicare. Unam tantummodo ponam apostoli
beati sententiam quae patet qualiter illam
thessalonicensibus scribens uirtutibus praecelerit
uniuersis. ta hecam uerbi nobilitate commendans; XV
HAEC EST INQUIENS UOLUNTAS DI SCIFICATIO URA.
& ne forte dubium nobis relinquer& uel obscurū
quidnam scificationem uoluerit appellare.
Utrum iustitiam. an caritatem. an humilitatem.
an patientiam; In omnibus enim istis uirtutibus
creditur adquiri scificatio. infert & manifeste
designat. quid proprie scificationem uoluerit
appellare. haec est enim uoluntas di scificatio
uestra. Abstine&is uos inquid a fornicatione. ut
sciat unusquisq; uestrum uas suum possidere. in ho
nore & scificatione. non in passione desiderii. sicut
& gentes quae ignorant dm. Unde quibus ea laudib;

prosequatur; honorem uas sit. Id est corporis nostri.
& sanctificationem appellans eam, Igitur & contra
rio qui in passione desideri est. in ignominia & in
munditia consistit & alienus a sanctificatione uersatur

XVI Tertio quoque post pauca infert rursus
eam sanctimoniam pronuntians; Non enim uoca
uit nos deus in ignominiam sed in sanctimoniam; Itaque
qui haec spernit non hominem spernit sed deum. Qui
etiam dedit spiritum suum sanctum in uobis, auctoritatem sanctam precep
to suo inuiolabilem adiunxit dicens qui haec spernit
Id est quod de sanctimonia praefatus sum. Non hominem
spernit hoc est me qui haec praecipio sed deum qui in me
loquitur, Qui etiam spiritu sancto cor nostrum habitacu
lum deputauit. Cernis simplicibus uerbis ac puris
quibus eam praeconiis quantisque extollerit laudi
bus, Primum uirtuti huic sanctificationem proprie
tribuendo, Deinde per hanc ad sese uas nostri
corporis in inmunditia liberandum, Tertio quod
ab ista ignominia & contumelia in honore sit
& sanctificatione mansurum. Postrema quae sum
ma sit perfectio premii ac beatitudinis remu
neratio per hanc habitatorem pectoris nostri sanctum
fore spiritum designauit.

XVI ET DICTA AD FINEM LIBELLI EXHORTATORIA HO
a illud adhuc simile huic praetermisum eius de

apostoli testimonium, ponentem ad hebreos. neq;
scribens. pacem inquid sectamini cum omnibus
& scimoniam sine qua nemo uidebit dm̄. Hic quo
que euidenter sine scimonia quae sola & integrita
te mentis uel puritatem corporis appellare
pronuntiauit dm̄ penitus uidere non posse. Siqui
dem & hic similiter infert eundem sensum expla
nans. ne quis fornicator aut profanus ut esau. XVIII
Itaque quantum sublime caeleste que est
premium castitatis. tanto grauioribus aduer
sariorum insidiis lacessitur. Et idcirco nobis
propensius est. non solum continentia corporis.
Uerum etiam contritio cordis adsiduis oratio
num gemitibus adibenda. ut clibanus carnis nostri
quem rex babilonius incentiuis suggestionum carna
lium succendere non desistit discendente in cor
da nostra rore sci sp̄s extinguatur. XVIIII
UT ENIM HANC SENIORES AIUNT AD PREHEN
di non posse nisi prius humilitatis in corde fun
damenta fuerint conlocata. Ita nec ad fontem
quidem uere scientiae peruenire posse definiunt
donec penetrabilib; animae nostrae radix uitii
huius insederit. Et inpossibile quidem ēē inte
gritatem sine scientiae gratia repperiri.
Inpossibile uero scientiam spiritalem sine integritatis

castimoniae possideri. quia & diuersa sunt dona
& non in omnibus integritatis spiritus sancti tribuitur.
sed ad quam inse unusquisque studio uel industria sua
dignum aptumque praebuerit. Deniq; cum in om
nibus apostolis scientia integritatis perfecta
fuisse credatur. Habundantius tamen scientiae
donum exuberauit in paulo quia se ad haec aptum se
solertis studio atque industriam praeparauit.

XVIIII Fertur sancti basilii caesariensis episcopi districta
sententia. & mulierem inquid ignoro & uirgo
non sum. Intantum intellexit corruptionem carnis
non tam in mulieris esse abstinentia quam inte
gritate cordis. q; uere incorruptam perpetuo sanctimo
niam corporis uel timore domini uel castitatis amo
re custodiat.

XX Itaque hic est integritatis finis ac perfecta
probatio si quiescentibus nobis titillatio uolun
tatis nulla subrepserit. de pro necessitate na
turae nobis inconscientiis concretiones generantur
obscene quas sic abscidere penitus & in perpetuum
amputare supra naturam est. Ita reuocata ad in
euitabilem raritatis summamque natura necessitate
summe uirtutes quae pulsare monachum duabus
interpositis mensib; solet. Quod dictum sit tamen
secundum nostram experientiam. Non secundum sepleta

seniorum a quibus et iam haec memorata temporis in
dutia admodum iudicabuntur angusta. si hoc modo
quo ab ipsis percipimus uoluerimus exponere. his
forte qui pro neglegentia sua uel remissione studio
puritatem haec minus experti sunt incredibilia
uel inpossibilia descripsisse credamus. XXI

Quem statum ita perpetuo tenere poterimus
ac perinquam praeturalem modum. in tempus ex
cedere superius conprehensum. si deum non solum secre
torum actuum nostrorum uerum etiam cogita
tionum cunctarum diurnum pariter nocturnumque
inspectorem esse et conscium cogitemus. ac pro omni
bus que in nostro corde uersentur sicut pro factis
et operibus nostris. rationem nos ei reddituros esse cre

Hucusque igitur festinandum est nobis [decim] XXII
et eousque aduersus animae motus uel carnis incen
tiua pugnandum, donec ista carnis conditione ne ces
sitatem expleat. non suscitet uoluntatem, concre
tam exuberantiam sine ullo prurítu noxiaque
propellens non pugnam suscitans castitati, Ceterum
mens dum adhuc dormiens imaginum uisione de
luditur, Nouerit se necdum ad integram perfectio
nem castitatis et coctam, XXIII

Igitur ut inlusiones haec nec dormientibus quidem
nobis subripere ualeat, aequalem moderatum

est semper tenendum ieiunium. Quisquis enim men
surae districtionis excesserit necesse erit
ut modum quoque remissionis excedat. Quae ine
qualitate dententur ad hoc tranquillitatis pla
nissimo statu sine dubio reuocabitur. Nunc quidē
nimia inanitate defectus. Nunc autem cibo
propensiore distentus, cum inmutatione siqui
dem refectionis qualitatem quoque puritatis
nrē necesse est inmutari. Deinde iugis humilitas
ac patientia cordis adhibenda pp&uo est. atq;
intenta aduersus iram uel acer aspectiones p
diem acucio. Ubi enim furoris insid & uirus
libidinis quoque necesse est incendium penetrare.
Ante omnia uero peruigil necessaria est sollici
tudo nocturna. Nam sicut puritas & custo
dia diei nocturnae praeparant castitatem.
Ita nocturnae uigiliae cordi pariter & obserua
tione diuturnae statum solidissimum robōr
praemittunt. EXP DE SPU FORNI
CATIONIS LIBER SEXTUS

INCIP CAP DE SPU FILARGIRIAE LIB VII

Quod peregrinum sit bellum filargiri
ae & ad eam non sit in homine naturalis
uta& eracuitia. Quam perniciosus sit morb;

filargiriae. Quae nobis sit inuitis utilitas. Quod ines
se nobis quaedam natur aliqua uitia sine creatoris di
camus iniuria. De uitiis que et tranatur aclem
motum in ro uitio contrahuntur. Receptus semel
filargiriae morbus quam dificile pellatur.
Quibus initiis filargiriae teneatur uel quanto
rum malorum sit eadem procreatrix. Quod fi
largiria omnis uirtutes inpediat. Quod mona
chus habens pecunias in cenubio permanere non
possit. Quem filargiriae laborem subeat de
sertor monasterii. Quia ex prolexis sibi operi
bus murmorabat. Quod occasionis custodiendae pe
cuniae feminarum contubernio requirentur.
Exemplum cuiusdam tepidi monachi filargiriae
laqueis obligatur. Quid conferunt senioribus
iuniorbus in denudatione uitiorum. Quib;
exemplis morbus filargyriae triplex esse doce
atur. Male renuntiantes non renuntiante quod
deferat. Cuius testimoniis saeculo renuntiasse
quiqui et uis saecultatibus suis nolunt. De renuntia
tione apostulorum et aeclesiae primitiuae. Quod
apostolus imitare uolimus non debeamus nris
difinitionibus uiuere sed illorum exempla se
tam. Sententiae sci episc basili aduersus senclitium
plata. Qui ignominio sumpsit filargyriae supe
ram.

Quemadmodum superanda sit filargiria. Quod
possit quis etiam non habens pecunias filargirus
iudicari. Exemplum de iuda quod filargiria
nisi nuditate vinci non posse. De exitu ananie
et saphire et iude quem filargiriae lepram adprime
inferat spiritalem testimonia. De scripturis qui
bus perfectionem desiderantes docetur non re
sumere que renuntiantes abdicaverint. Quod ad
versus filargirium victoria non aliter pos
sit nisi nuditate conquiri. Quemadmodum pos
sit nuditas a monacho retentari. Remedia con
tra morbum filargiriae. Quod non possit quis
filargiriam vincere nisi in cenobio perseverans
et quemadmodum possit ibidem permanere.

EXPL. CAP. DE SPU FILARGIRIAE

INCIP. DE SPU FILARGIRIAE LIB. VII

TERTIUS NOBIS CONFLICTUS EST ADVER
sus filargiriam quam nos amorem pe
cuniarum possumus appellare. Pere
grinum bellum et extra naturam nec aliunde
in monacho sumens principium quam de corrup
te ac turbide mentis ignavia et plerumque
initio abrenuntiationis male arrepto et erga
dominum tepido amore fundato. Ceteranamque viti
orum incitamenta humane insita nature

uelut ingenita uidentur innobis haec se princi
pia & quodammodo inuiscerata. Carnis ipsiq;
que propemodum coaeua natiuitati discre
tionem boni maliq; praeueniunt, & lica&
primo arripiunt hominem longo tamen la
bore uincantur II

HIC UERO MORBUS POSTERIUS SUPERUENIENS
& extrinsecus accedens animae quanto facilius
caueri potest atq; respui tanto neglectus & intro
missus semel cordi fit perniciosior cunctis dif
ficiliusque propellitur. Malorum namque omniū
efficitur radix multiplices fructificans fomites
uitiorum. UTPUTA CARNIS SIMPLICES MOTUS III
nonne uidemur non solum pueris inquibus ad
huc innocentia boni maliq; praeuenit discretio
nem. Uerum in paruulis atque lactantibus
qui cum ne initium quidem ullius libidinis inse
met ipsis habeant motus carnis naturali inci
tamento sibi inesse designant, Irę quoque aculeos
truces nonne similiter in paruulis iam uigere
conspicimus, & ante quam patientiae uirtutē
agnoscant. iniuriis eos cernimus commoueri
& uerborum sentire & iam pro eum contumeli
as irrogatas, & nonnumquam cum desint ui
res, uoluntates tamen ultionis irae instigante

pondeest. Et hoc dico quo uocem inpetuream con
ditionis inculpatam sed quo ad seratam motus
hos qui procedunt ex nobis. Quosdam quidem
utilitatis causa nobis insertos. quosdam uero
neglegentiae uitio atque uoluntatis arbi
trio extrinsecus introduci. Namque hi quos
supradiximus motus naturales obrepatata q
opem sobolis et posteritatis propaginem susci
tandam utiles sunt corpori nostro prouidentia cre
atoris inserti non ad perpetranda flagitia stu
prorum et adulteria quae legis etiam auctori
tate damnantur diuinis. Ira etiam aculeos saluberri
me nobis intellegimus adtributos ut nostris uitiis
et erroribus indignantes uirtutibus potius ac
spiritalibus studiis occupemur. Omnem carita
tem deo et patientiam nostris fratribus exhibentes.
Tristitiae quoque utilitas quanta sit nouimus.
quae inter ceteras uitia cum in contrarium effec
tum est, mutata numeratur. Est enim et secun
dum deum timorem penitentiae et secundum secu
lum ad modum perniciosa ut docet apostolus dicens.
Quae enim secundum deum est tristitia penitentiam
ad salutem stabilem operatur. saeculi autem tris
IIII titia mortem operatur. Non ergo si dixerimus
hos motus creatore nobis insertos, eo culpabilis
ille

q ui F

uidebitur. si nequiter his abusi maluerimus eos
ad noxia potius ministeria detorquere. Et uel hominum
pro infructuosis ac saecularis lucris non pro sa
lutari paenitentia & uitiorum correptione
tristari. Uel certe si non nobismet ipsis utiliter
sed contra interdictum dni nris fratribus iras
camur. Et si ferrum quis ad necessarium & uti
le ministerium contributum ad [illegible] necem uo
luerit insontium detorquere. non & hoc infama
bit materiae conditorem. si quod ille ad usum
bene uiuendi aptum ac necessarium prestitis
te hoc usus est ad nocendum. VIIII

Dicimus tamen quedam uitia sine ulla prę
cedente naturali occassione concrescere.
sed illius corruptae ac male uoluntatis arbitrio
ut est inuidię ipsiusque etiam filargyrię. Quę
cum nulla habeant in nobis de naturali instinc
tu principia extrinsecus contrahuntur. Quę
tamen quantum facilia sunt ad cauendum &
oportuna ad declinandum Tantum occupatā
mentem adque possessam miseram faciunt uix
que ad sanitatis concedunt remedia peruenire.
Siue quod non merentur curari celeri medicina
qui ab his sauciati sunt quę uel ignorare uel
uitare uel facillime uincere potuerunt.

Uel certe male fundati uirtutum structuram & per-
fectionis suscipere culmen indigne sunt.

VII Quamobrem nullius dispectius que uide-
atur hic moribus qui sicut potest perfacile del-
pari. Ita si quem quam possiderit ad sanitatis
remedia. Uix peruenire conceditur receptaculum nam-
que est uitiorum malorumque omnium radix
& inextri cabiles nequitiae fomes efficitur
Dicente apostolo. Radix omnium malorum est

VIII filargiria. Id est amor pecuniae. Haec igitur cum
remissam tepidam que possiderit mentem mo-
nachi. Primitus enim eum in exigua summa sollici-
tans iustos quosdam & uelut rationabiles ei colo-
res ob quos uel seruare sibi aliquid pecuniae debeat
uel parare describit. Nam ea que prebentur
In monasterio queritur non esse sufficientia. & sano
robustoque corpore uix posse tolerari. Quid fa-
ciendum sit ualitudo mala corporis emerserit & re-
conditum non fuerit aliquid peculiare quo sustente-
tur. Infirmitas, praestationem esse per tenuem
& neglegentiam erga egrotantes maximam
si proprium aliquid non fuerit quo cura corporis
ualeat adhiberi, misere moriendum ipsum
etiam uestimentum non sufficere quod prebetur.
Nisi procurauerit unde sibi aliud ualeat exhibere,

postremo. Nec diu posse in eodem loco uel monas
terio commorari. Et nisi praeparauerit sibi uiatici
sumptus euectionisque trans marine mercede
non posse cumulauerit transmeare, et necessita
te inopie coartatum laboriosam ac miserabilē
absque ullo profectu uitam iugit̄ tolleraturum
inopem se quoque semper ac nudum non sine inpro
perio aliene substantie sustentandum. Itaq; cū hu
iuscemodi cogitationibus laqueauerit mentem:
Qualiter unum saltim denarium adquirere possit
excogitat. Tum peculiare opus quod gerere abb
nescio sollitamente perquirit, quo uidens clam
et optato tandem potitus nummo qualiter eū du
plicet acrius uehementiusque torquetur ubi repo
nat. Cui ue eum credat ambiguus deinde quid ex eo
coemere qualique eum commertio ualeat duplica
re cur agrauiore distenditur. Cumque illē hoc ex
uoto cesserit acuidior famis adcrescit. auri tantoq;
uehementior suscitatur. Quanto etiam summa lucri
maior adponitur, cum pecuniae etenim incremen
to rabies cupiditatis augetur. Tam deinde uita
longe promittit. senectus incurua. infirmitates
diuerse atque prolixe. quę nisi maior summa in iu
uentute fuerit praeparata tollerari in senecta
non possint. Agitur namque infelix anima.

serpentinis nexibus obligata. Dum enim tantam
male congregatam. nequiori curam concupiscit
augere. pestem sibi qua dirius inflammetur
Ipsa parturiens. totaque lucri cogitatione possessa
nihil aliud respicit cordis intuitu quam unde pecu
niam parare ualeat. per quam possit de monaste
rii disciplina quantotius euolare. Nulla exhibens
fidem ubi potuerit nummis per aliqua refulgere.
pro hac non mendacii. non periurii. non furti fa
cinus admittere perhorrescit. non fidem frange
re. non iracundie noxium furorem subplere. Si quo
quam ob spem questus deciderit. non honestatis hu
militatis modum transcedere pertimescit. fitque ei
per omnia ut aliis uenter. Ita huic aurum et spes lucri
pro deo. Unde beatus apostolus huius morbi no
xia uenena perspiciens. non solum eum radicem
omnium malorum. uerum etiam idolorum seruitutem
pronuntiauit dicens. Et auaritia quod in greco
dicitur filargiria. que est simulacrorum seruitus.
Cernitis itaque et quantam labem rabies hec
per gradus singulos crescat. ut etiam idolorum uel si
mulacrorum seruitus apostoli uoce pronuntietur.
Eo quod figura dei et imagine pretermissa quam
deuote seruiens deo inmaculatam in se et ipsam
debuit custodire hominum figuras impressas

accuro diligere pro domino mereatur et intueri. VIII
Talibus igitur descessionum perfectibus inde
terius crescens nulla deinceps humilitatis nulla ca
ritatis nulla oboedientiae non dicam uirtutem
sed umbram quidem retinere contentus indignatus
ad omnia et ad singula opera murmurat atque
suspirat. Nullaque iam reuerentia reseruata
uelut equus indomitus ad praecipitium fertur et in
frenis. Nec uictu cotidiano nec solito indumento con
tentus non se diutius haec toleraturum esse testa
tur. Deum quoque ibi solummodo non esse pronuntiat
nec salutem suam in illo tantum loco esse conclusam
Unde si quoque se non celerius asportauerit periturum
protinus grauiter ingemescit.
Itaque instabilitatis suae uiaticum habens VIIII
nummos in quorum presidio alarum sibi instar
optauit. Iamque ad transmigrandum parens in
solenter ad omnia praecepta respondit. Et tamquam
peregrinum et extraneumque se sentiens. quaecumque in
digentia correctione perspexerit neglegit atque
contendit. Cumque furtim possidet reconditam
pecuniam nec calciamenta quidem ac uestimen
ta sed habere se conqueritur. ac denique sibi tardius
indignatur. ac si forte dispensatione senioris et
prius nihil penitus habere cognuscitur.

Aliquid horum fuerit impertitum melioribus is esti
mulis macerdescit. seque dispici uelut extraneum
putat nec ad ullum iam opus manus succ ad commoda
se contemptus reprehendit omnia quae necessaria
fieri monasterii compellit utilitas; deinde occasio
nes quibus offendi uel irasci debeat studiose perqui
rit ne leuiter motus de cenobii disciplina uideatur
exisse. nec solus tamen transmigrare contentus.
Nam quam suo uitio dis seruisse credatur quan
tor poterit susurrationibus clandestinis deprae
uare non desinit. Quod si etiam temporis asperi
tas itineris seu nauigationis eius inter clauserit
commeatum per omne illud tempus suspensio anxio
que sedens corde tristitias inserere uel excitare
non cessat discensus solacium & excusationem le
uitatis. non aliter secedens quam nota uel macu
X la a monasterii se per turum. Agitur itaque
facibus pecuniarum suarum magis ac magis ac
census que possesse. Numquam monachum uel in
monasterio residere uel uiuere sub regulae institu
tione permittunt. Cumque exinde eum uelut fe
ra eius quaedam bestia de grege gis separans pecus
opostunum p destitutione sodalium fecerit & de
uorationi facilem contubernii priuatione reddi
derit eum qui prius opera monasterii leuia exer

cese disperget die ac nocte. sperquestus infatiga
biliter laborare conpellit. Non orationis solemnia
non ieiuniorum modo uel uigiliarum regula custo
dire permittit. Non honestarum intercessione co
plere officia sinit dummodo uel auaritiae rabiem
satiasse uel cotidianis usibus possit occurrere cu
piditatis ignem dum adquirendum extinguendum credit
accendent. Hic iam nonnulli per abruptum pre- XI
cipitium lapsi inreuocabili ruinae feruntur ad mor
tem & non contenti soli possedere quae uel numquam
habuerant uel initio male seruata sunt pecunias
inquirunt contubernia feminarum que debeant
atque male congesta uel r&enta sunt custodire.
Tantisque se occupationibus noxiis ac perniciosis inuo
lunt ut usque ad profundum inferni deuoluti dum
adquiescere illi apostolicae sententiae dennuunt
ut habentes uictum & uestitum his sint contenti
que monasterii frugalitas exhibeat. se duolentes
diuites fieri incidant in temptationem & in laqueum
diaboli & desideria mala & inutilia & noxia que
mergunt homines in interitum & perditionem. Ra
dix omnium malorum est cupiditas. Id est filargi
ria quam quidam adpetentes errauerunt a fide
& inseruerunt se doloribus multis XII
Non ignoro quendam qui semetipsum autumat

monachum sibique quod est deterius defectione
plenditur, qui receptus in cenabio cum a suo mo
nestetur patre ne reuolueretur ad illa que renun
tians abdicaret: sese que de radice omnium
malorum filargiria terrenisque laqueis expe
diret ac simul et pristinis passionibus emundare.
Quibus grauissime singulis momentis uidebatur
geri. Certe aut fatere aeque neante quidē
possideat quorum sine nexibus conpeditis ad
purgationem uitiorum suorum sine dubio peruen
ire non possit, truculento uultu idem respondit
se non essit acurit, si tu habes plurimos unde sus
tentis me similiter habere cur proibis.

XIII

Haec autem nemini uideantur uel super
flua uel molesta, nisi enim prius exposita
fuerint genera uulnerum et origine scitus
aeque morborum fuerint indagate nec infir
mis poterit adhiberi congruae medicine cura
tio. Nec ualentibus conferri perfecte custodia sani
tatis, nam et haec et multo his plura ad insti
tutionem iuniorum solent a senioribus quibus
numerosa diuersorum casus ruinasque expertis sunt
in conlatione proferri. Quorum multa saepe enu
mero cognuscentes in nobis ac senioribus expo
nentibus ac se uelantibus uelut qui his dem

Ipsi quoque passionibus pulsarent̄ absque confu-
sionis nr̄e uerecundia curabamus cum & te me-
dica pariter & causas infestantium nos uitiorū
taciti discernimus. Quae nos non fratrem tacitis ue-
riti corpus uel obteximus uel praetendimus. sed
ne forte de lapsus liberi in manus eorum qui in hoc
propositio minus instituti uidentur patefaciat
inexpertisque desudantibus solis aestimantib;
culmen perfectionis adtingere debere esse corrupta
TRIPLEX ITAQUE EST huius UOCATIONIS mor- XIIII III·
bus quibus uniuersis patribus aequali detesta-
tione damnatur. Unus hic cuius superius
descripsimus labem qui decipiens mirabiles quos-
que atque nostrae quidem cum in saeculo dege-
rent possidebant congregare persuadet.
alius qui haec quae in primordiis suae renuntia-
tionis abdicarat post haec resumere ac rursū
desiderare conpellit. Tertius qui initio malo
uitiosoque contractus ab inperfectione inci-
piens, eos quos semel hoc tempore mentis infice-
rit paupertatis ac defidente timore praeter-
ritos spoliare se cunctis mundi facultatibus
non sinit easque pecunias uel substantias
quas utique renuntiantes abicere debue-
rant reseruantes ad euangelicam

perfectionem numquam peruenire concedit.
Quarum trium uirtutum exempla et in scripturis
sanctis inuenimus. Non leui poena fuisse damnata
Nam giezi ea quae ne ante quidem possiderat uo-
lens adquirere non modo gratiam profetiae possi-
dere non meruit, quam per successionem uelut here-
ditariam a suo habuit magistro suscipere. Uerum
etiam e contrario lepra et per sancti helisei male-
dictione perfunditur. Iudas autem uolens resu-
mere pecunias quas ante christum secutus abiecerat.
Non solum ad proditionem domini lapsus gradum per-
didit apostolatus, sed etiam uitam ipsam commu-
ni exitu finire non meruit. Biothanati morte
conclusit. Ananias et saphira reseruantes par-
tem quandam ex his quae possiderant apostolico
ore morte mulctantur.

XV De his igitur qui dicentes renuntiasse
huic mundo rursum incredulitate fracti
nudari se terrenis opibus timent. In deuteronomio
mistice praecipitur, si quis est homo formidolosus
et corde pauido non egrediatur ad bellum. uadat
ac reuertatur in domum suam ne pauere faci-
at cor fratrum suorum sicut et ipse timore
perterritus est. Hoc testimonio quid euidenti-
us quaeso nonne manifestissime uult eos scrip-

tura professionis huius nec initium sibi met usurpare
nec nomen quam ex oratione exemploque corrupto
dicam alias ab euangelica perfectione reuocare et in
fideli infirmare errore iubetur. Itaque erit ut discen
dente repugnato reuertantur in domum suam quia
non potest quisquam duplici corde bellum dni proeliari.
Uir enim duplex animo inconstans in omnibus uiis su
is, et cogitantes secundum illam euangelii parabo
lam eum qui cum decem milibus progreditur con
tra regem cum uiginti milibus uenientem non posse
confligere; Adhuc eo longe posito postulent pacem,
Id est ut ne initium quidem renuntiationis arri
piant potius quam tepide eam post sequentes
maiore discrimine semet ipsos inuoluant, Melius
est enim non uouere quam uouere et non reddere,
Pulchra autem hic cum decem milibus et ille cum ui
ginti milibus uenire discribitur, amplior enim inpug
nantium nos uitiorum numerus quam uirtutum
pro nobis dimicantium, Nemo autem potest do ser
uire et mammone, nec ponens quis manum suam
super aratrum et respiciens retro aptus est regno di

HI ERGO OCCASSIONEM AUARITIAE PRISTINE SIBI XVII
met intromittere quaedam scripturae sacrae auc
toritate conantur quam uitiosiore intellectu
interpretantes apostoli immo dni sententiam

corrumpere atque ad suum desiderium gestiunt
depravare, Non suam uitam uel intell&um
scripturarum sensui coaptantes, sed durum scriptu
rir pro desiderio sue libidinis inferentes consentire
eas suis opinionibus uolunt. Aiunt quae scriptum est,
Beatius est magis dare quam accipere, Cuius
inter praetatione prauissima euacuare dni
putant illam esse sententiam quae dicitur, Si uis
perf&us esse, uade & uende omnia que habes
da pauperib; & habebis thesaurum in caelis & ue
ni sequere me. Et hoc arbitrantur colore diuitias
suas se abdicare non debere, beatiores scilic& se
m&ipsos pronuntiantes si pristinis suffulti subs
tantiis aliis quoque de earum superabundantia
largiantur dum erubescunt pro xpo glorio
sam cum apostolo suscipere nuditatem, N&
opera manuum n& monasterii parsimonia
uolunt esse contenti, Quibus superest ut sciant
circumuenire nouerint sem&ipsos & ne qua
quam renuntiasse huic mundo diuitiis pristinis
incubantes acsi professionem monachi re atq:
operae cupiunt experiri dispensatis que om
nibus nihilque ex eis quaerere nōn ticauerant se
seruantes cum apostolo glorientur. In fame
& siti & frigore & nuditate.

QUASI UERO ET ILLE SIMILITER NON POTUERIT
facultatibus suis pristinis sustentari qui se n(on)
ignobilem etiam huius mundi ordine fuisse testa
tur. Cum se adserit a natiuitate ciuis romani
dignitate praelatum. si hoc esse ad perfectione(m)
commodius iudicasset. Et illi qui hierosolymis cu(m)
essent possessores agrorum aut domorum uen
dentes omnia nihil q(ue) sibi de his penitus reseruan
tes adferebant praetia eorum et ponebant an
te pedes apostolorum non potuerunt necessitate(m)
corporis sui facultatibus propriis sustentare.
si hoc perfectius fuisset ab apostolis iudicatum
uel ipsi etiam esse utilius probauissent. sed dum
uersa simul abicientes substantias maluerunt
labore proprio uel conlatione gentium sustenta
ri. de quorum sumptu scribit apostolus ad romanos
scribens suumque eis in hoc ministerium predicans
ac subtiliter eos ad hanc consolationem prouocans
ait. Nunc uero proficiscar hierusalem ministra
re sc(t)is. Complacuit enim macedoniae et achaiae
conlationem aliquam facere in pauperes sc(t)oru(m)
qui sunt hierusalem. XVII
COMPLACUIT ENIM ET DEBITORES SUNT EORUM
quo spiritalium eorum facte sunt gentes partici
pes debent et in carnalibus ministrare eis.

Ad corinthios quoque horum sollicitudinem similiter
gerens monet eos ante aduentum suum conlec-
tionem quam ad usus eorum mittere disponebat
sollicitius praeparare. De collectis autem quae
fiunt in sanctos sicut ordinaui ecclesiis galatiae ita
et uos facite unusquisque uestrum penam sab-
bati thesaurizet apud semet ipsum recondens
quod sibi bene placuerit ut non cum uenero tunc
collectae fiant. Cum autem uenero quoscumque
probaueritis per epistolas hos transmittam
perferre gratiam uestram in hierusalem. Et ut
eos ut ad largiorem prouocaret eam conlectionem
infert. Quod si dignum fuerit ut et ego eam mecum
ibunt. Id est si talis fuerit conlectio uestra quae me
quoque mereatur prosecutione deferri. Ad
galatas quoque scribens cum praedicationis minis
terium cum apostolis partiretur. Hoc idem se
depictum cum iacobo petro et iohanne testatur.
Licet praedicationem susciperet gentium paupe-
rum tamen qui erant hierusolimis nequaquam
sollicitudinem curamque deseruit qui propter
christum uniuersis rebus suis renuntiantes spontane-
am subierant egestatem. Et cum uidissent in
quid gratiam dei quae data est mihi iacobus et ce-
fas et iohannis qui uidebantur columnae esse

d&xtras dederant mihi & barnabe soci&atē
ut nos inter gentes predicaremus. Ipsi autem
in circumcisionem tantum & pauperum memo
res essemus, quam rem omni sollicitudine se tes
tatur impleisse dicens. Quod & iam sollicitus fui
hoc ipsum facere. Qui igitur sunt beatiores utrū
nam hii qui nuper de numero gentium congrega
ti n& preualentes euangelicam perfectionem
conscendere adhuc substantiis suis inherebant
in quibus magnus fructus apostolo dicebatur. Si scel
tim ab idolorum cultu & fornicatione & suffoca
tis & sanguine deuocati fidem xpi. Cum suis fa
cultatib; suscepissent, an illi qui euangelii satis fa
cientes sententiae crucem dñi portantes nihil si
bi de propriis uoluntatibus superesse uoluerunt.
Cumque ipse beatus apostolus uinculis & carce
ribus obligatus seu uexatione itineris impedi
tur. Et ob hanc consuetam uictus substantiam
parare uteretur solitus suis manibus non occur
rens a fratribus se quidem macedonia uenerant
supplementum sue necessitatis asserit accepis
se. Nam quod mihi inquiens dees& suppleuerū
fratres qui uenerunt de macedonia. & a phi
lippenses ipsi referens scitis & enim uos philip
penses qui in principio euangelii quando pf&cē sū

a macedonia nullam mihi aecclesia communica
uit in ratione dati & accepti nisi uos soli. Quia
ad tessalonicam semel & bis in usibus mihi misistis.
Et secundum historicam sententiam quae men
te tepida conceperunt & isti beatiores accepto qui
de suis inueniuntur ei substantiis ipsi se quid
amens quilibet dicere non audebit.

XVII Quamobrem si euangelicum praeceptum uo
lumus oboedire & apostoli ac totius aecclesiae
primitiuae seu patrum qui uirtutibus ac perfecti
oni eorum nostris temporibus successerunt emi
tatores existere non nostris difinitionibus adqui
escamus de hoc tepido ac miserabili statu
perfectionem nobis euangelicam pollicentes
sed illorum sectantes uestigia circumuenire
nosmet ipsos minime studeamus. Ita ut
monasterii disciplinam institutionemque
pariter expectamus ut in ueritate renun
tiemus huic mundo & nihil ex his quae contemp
simus infidelitatenos retrahente reser
uantes cotidianum uictum non reconditam
pecuniam sed opere proprio conquiramus.

XVIII Fertur sententia sancti basilii caesariensis
episcopi ad quendam prolata sincletium tali
quo diximus tepore torpentem. Qui cum se

q VIII q

se nuntiasse diceret & huic mundo quae de
de propriis facultatibus sibimet reseruauit.
Nolens exercitatione manuum suarum sustenta
ri & humilitatem uera nuditate & ope
ris contritione monasterii que subiectione
conquirere. sed senatorem inquid sincletici
perdidisti & monachum non fecisti
Itaque si agonem spiritalem legitime certare
cupimus. hunc quoque perniciosum hostem
a nostris cordibus extrudamus. Quem quan
tum superare non magne uirtutis est tan
tum ab eodem uinci ignominiosum. Plerum
que de decoris ac potente enim elidi licet sit in
directione dolor & gemitus in amissione uic
toriae. tamen quodammodo de aduersa
rii robore uicto nascitur consolatio. Si uero
& inimicus & uilis & genus conluctationis infir
mum ultra deiectionis dolore & confusio tur
pior & ignominiae detrimento grauior infertur.
De quo haec erit summa uictoria triumphus
q; perpetuus. Ut quemadmodum dicitur ne
minuto quidem nummo conscientia monachi
polluatur. Inpossibile namq; est eum qui uic
tus exiguae stipe concupiscentiae semel in cor
de suo radicem susceperit non maioris desiderii

protinus incendio conflagrari. Tamdiu namque
miles xpi uictor securus cunctaq; cupiditatis in
pugnatione erit & ternus donec initia concupis
centiae huius. hinc nequissimum spm in eius corde
non seruerit, quae propter cum in cunctis gene
bus uitiorum generaliter serpentis caput opor
teat obseruari. In hoc praecipue diligentius
conuenit praecaueri. Quod si fuerit intromissum
sua materia conualescens ipsum sibimet uehe
mentiora suscitauit incendia. Ideoque non solum
pecuniarum cauenda possessio uerum etiam
uoluntas ipsa de animo penitus extrudenda.
Non enim tam effectus filargyriae uitandus
est quam affectus ipsius radicitus amputan
dus. nihil enim proderit pecunias non habere
si uoluntas in nobis fuerit possidendi.

XXI Possibile namque est etiam non habentem pecunias
nequaquam filargyriae morbo carere. Nihil
quae ei prodesse beneficium nuditatis qui cumcu
piditatis uitium nęcare non ualuit pauper
tatis bono. non uirtutis merito delectatus & ne
cessitatis honore non sine cordis langore con
tentus, quemadmodum etiam corpore non pol
lutas euangelicus sermo pronuntiatus corde
moechato. Ita pecunia quoque pondere

minime sarcinatos esse &tu ac mente. Cū filar
giris condemnari possibile est. Occasio enim eis
habendi defuit non uoluntas. quae semp apud dum
sol& magis quā necessitas coronari. Itaq; festi
nandum nobis est ne in uacuum laborum nrōrū
emolumenta depereant. miserabile namq; est
paupertatis ac nuditatis exitus tollerare.
fructus uero earum ac suae uoluntatis uitio per
didisse. Uis nosse quam perniciosa se quā XXIII
noxie fomes nisi fuerit diligenter excisus adeo
interitum qui eum conceperit fructificat
& omnigenus pullulat ramusculis uitiorum.
Respice iudam apostolorum numero deputatū
quam noluit serpentis huius caput latale conte
rere qualiter eum suo ueneno peremerit. & con
cupiscentiae laqueis inretitum & quod tam prae
rupti praecipitii crimen impegerit. ut redempto
rem mundi & humanae salutis auctorem. tri
ginta argenteis persuasit uendere. quinequa
quam mersisset scelestium prodicionis facinus deuo
lutus. si non filargiriae morbo fuisset infectus.
Nec dominicae negationis reus ac sacrilegus extitis
s&. nisi prius solitus fuiss& crediti sibi loculos
compilare. Iam manifestis & euidens tiran XXIIII
nidis huius exemplum quae semel ut diximus cap
tiuata.

nullam permittit honestatis regulam custodire
Nullam questus adiectione satiari. finis enim
rabiei huius non diuitiis sed nuditate conqui
ritur. Denique cum hic ipse ob hoc loculos dis
pensationi pauperum deputatos suae po
testati creditos accepiss&. Ut saltim pecuni
arum habundantia satiatus concupiscen
tiae suae modum inponer&. In tantum copia
aerum in habundantiorem fomitem cupidi
tatis exarsit. Ut iam non loculos clancule
conpilare. sed ipsum dnm uenundare mal
luerit. Uniuersas enim diuitiarum moles
rabies cupiditatis huius exsuperat. Deniq;
XXV princeps apostolorum his eruditus exemplis.
sciens habentem quippiam cupiditate cupidita
tis non posse frena moderari. n& finem eius in
parua summa magnaue consisteret & in sola uir
tute nuditatis ananiam & saffiram quo
rum superius diximus mentionem quam sibi quip
piam de sua facultate seruant morte multa
uit. ut in interitum ultro sibi proreatu domi
nicae proditionis intulerat hii pro mendatio
cupiditatis exciperent. Quanta in hoc quo
que facinoris ac subplicii similitudo concur
rit sibi filargiria perditio. hic falsitas sub

sicut ea est ubi ueritas proditur. hic mendacii
crimen admittit. Licet enim operis eorum dis
similis uideatur effectus. Una est tamen finis in u
troque concurrit. Ille namque refugiens pau
pertatem resumere quae abiecerat concu
piuit. hi ne fierent pauperes de substantia sua
quam aut apostolis offerre fideliter aut to
tam dispergere fratribus debuerunt quid
dam detinere temptauerunt. Et idcirco utroque
sequitur mortis damnatio quam in utrumque
crimen de filargiria et radicibus pullulauit.
Itaque si in eos qui nalienas concupierunt sibi
substantias, sed proprias parcere tempta
uerunt. Nec habuerunt desiderium adqui
rendi sed seruandi tantummodo uoluntate
processit tam seuera sententia. Quod cen
sendum de his qui numquam possessas pe
cunias cupiunt congregare et nuditatem
coram hominibus profitentes affectu con
cupiscentiae coram deo diuites conprobantur. XXII
Qui fecit similitudinem Giezi spu ac mente
leprosi esse noscuntur qui mundi huius ca
ducas pecunias concupiscens inmunda le
pre contagione respersus est, per quam nobis
euidens teli quid exemplum. Omni anima cu
piditatis labe polluta spiritali uitiorum

lepre respersam inmundam maculamque apud dm̄
perenni maledictione reputari. IGITUR SI P
fec tionis desiderio dimittens omnia sicut iussus es. xp̄m
dicentem tibi. Vade uende omnia que habes
& da pauperib; & habebis thesaurum in caelo &
ueni sequere me. Quid missa manum sup ara
trum respicis retro. ut eiusdem dn̄i uoce pro
nuntieris non esse aptus regno caelorum. Sup
tectum euangelici culminis stabilitus qui discen
dis tollere aliquid de domo tua. Ex his uidelic&
que antea contempsisti constitutus in agro ad
que operatione iussu tuum substantiae mundique
renuntians spoliasti quid recurrens niteris re
uestire. Si uero pauper es tante prouentus nihil quid
dimitteres habuisti multo minus adquirere de
bes quod n& ante possedisti. Ob id enim a dn̄o
beneficio preparatus es. ut expeditior ad eū
nullis pecuniarum laqueis inpeditus adcurre
res. uerum tamen nullus in hoc agens frangat.
Nemo est enim qui non habeat quod dimittat
uniuersis facultatib; mundi. quisquis affectum
possidendi a tu radicitus renuntiauit. Haec
igitur de filargiria perfecta uictoria. aut per
uissima. Cuius lib& stipis in corde nr̄o reside
re non sinamus igniculum aesti quod restriguen
dieum non habebimus ulterius facultatem.

si quantulamcumque scintillę huius in nobis mate-
riam fouerimus. QUAM UIRTUTĒ NON ALIAS RE- XXUIIII
tinere ualebimus in libertatem nisi in monasterio
consistentes. secundum apostolum habentes uictū
& uestimentum his contenti fuerimus. DAMNATI- XXX
onem ergo ananię & saphirę memoriter retinen-
tes horrescamus aliquid ex his reseruare quę re-
nuntiare penitus & abdicare deuouimus. gezi
quoque pertimescamus exemplum. qui ob filar-
gyrię culpam aeterno supplicio lepre mulctatur.
& aliquid ex his quę nequaquam possedimus caue-
amus adquirere. nec non & iudę uel meritū
uel exitum formidantes quicquam pecuniae re-
sumere quam semel a nobis abicimus. toto uirtu-
te uitemus. Super haec & omnia considerantes
conditionem fragilis incertę que naturę nrae.
caueamus ne dies dñi sicut fur in nocte superueniens
maculatam uel uno obolo nram conscientia
deprehendat. qui omnis fructus nrę renuntia-
tionis euacuans illut quod in euangelio diuiti dic-
tum est ad nos quoque faciat uoce dominica
dirigi. Stulte hac nocte animam tuam expetent a te.
quae autem parasti cuius erunt. Nihilque de
crastino cogitantes numquam de coenobii disci-
plina patiamur auelli. QUOD SINE DUBIO XXXI
nequaquam permittimus inplere sodne

sub institutionis quidem regulae permanere. Nisi
prius patientiae uirtus quae non aliunde quam
humilitatis fomite procedit in nobis fuerit
firma soliditate fundata. in illa namque
pulli commotiones nouit inferre. haec uero
inlatas sibi magnanimiter tollerare.

EXP DE FILARGIRIE. ID EST DE AMORE
PECUNIARUM LIBELLUS SEPTIMUS
INCIP CAP DE LIBRO OCTAVO

QUARTUM CERTAMEN ADUERSUS IRE
sit uitium & quanta mala generet haec
perturbatio. II De his qui iram dicunt
non esse noxiam siliquentib; irascamus
quia ipse dns irasci dicatur. III De his que in do ex pre
pectus de consuetudine nominentur. IIII Qualiter
de affectib; membrisq; humanis que in dm inmutabili
& incorruptibili do adscribi legimus sentien
dum sit cuius placiditatis monachum esse con
uenitur. De iusta iracundiae commotione uel
iusta in quo tantum modo nobis irasci sit necessa
riam quibus beati dauid exemplis ira sedubrit
adsumat. De ira aduersus quidem solis istius
modum ponit. Quod hic tristitie uel ira sit
ut hoc prouocat unusquisque perficiat. Quod
nemo momentaneum quidam misit in solitudine testatur

De reconciliatione quod ad eius quoque legitimam
non tantum de effectum sed etiam de
cogitatione conuellat sese cessione eorum qui
a bemundatis moribus non recedunt quod tamen
qualitas cordis nostri non ulterius arbitrio sed nostro
debeat ditione consistere. Quo studio heremum
debeamus expetere & qualium inibi sit profectus
Quae conparatione estimandi sunt qui tunc tantum
patientes sunt cum a nemine prouocantur De
computanda ira secundum euangelium in eo quod
in euangelio scriptum est Qui irascitur fratri suo
utrum recipiendum sit quo additum sit sine cau
sa remedia quibus iram de cordibus nostris eradicare
possimus EXP[LICIUNT] CAPITULA

INCIP[IT] LIB[ER] VIII DE IRA.

QUANTO NOBIS
certamine iste mortiferum uirus de re
cessibus animae prae funditus eruen
dum. haec enim in nostris cordibus insi
dente & oculum mentis noxiis tenebris
obcaecante: nec iuditium recte dis
tinctionis adquirere: nec honeste
contemplationis intuitum: nec ma
turitatem consilii possidere: ne uitae
participes nec iustitiae tenaces

sed ne spiritali quidem acueri luminis capaces pote
rimus existere. Quam turbatus est inquid pre ira
oculus meus, nec sapientie efficitur participes et si sapi
entes omnium pronuntiare opinione uideamur
quia ira in sinu insipientium requiescit, sed ne uita
quidem inmortalitatis consequi poterimus quam
uis prudentes uideamur definitione hominum
iudicari, quam ira perdet etiam prudentes, nec
iustitie moderamine perspicaci discretione
cordis ualebimus obtinere. Licet perfecti scique
cunctorum opinationib; estimemur. quia ira uiri
iustitiam dei non operatur. Ipsam quoque honesta
tis grauitatem que etiam uiris seculi huius solet
familiaris existere, nullo modo possidere poteri
mus, Licet nobiles et honesti natalium prerogati
tiua putemur, quia uir iracundus inhonestus est,
Consilii etiam maturitatem nullatenus ualebi
mus obtinere. quamuis graues et scientia summa
prediti uideamur. quia iracundus agit sine consi
lio. sed neque liberi esse a perturbationibus noxiis nec
poterimus carere peccatis, tam et si nequaquam
nobis inquietudines ab aliis inferantur. quia uir
animosus parturit rixas. uir autem iracundus
III offendit peccatum. Nonnullos audiui
mus hunc animae perniciosissimum morbum ita
excusare temptantes, ut eum detestabiliore

inter praetatione scripturarum & tenuase ges
tisent dicentes. non esse noxium si delinquenti
bus fratribus irascamur, Siquidem ipse dn̄s
contra eos qui eum uel scire nolunt uel scientes
contemn unt furire atque irasci dicatur
ut ibi, & iratus est furore dn̄s in populo suo, uel cū
orat profeta dicens, Dn̄e ne in ira tua argu
as me neque in furore tuo corripias me, Non
intellegentes quod dum in hominibus occassio
nem pestiferi uitii uolunt concedere inmensita
tē diuinae ac fonti totius puritatis iniuriā
carnalis passionis admisceant, Si enim haec
cum dicuntur de dō carnali sensu & pingui se
cundum litterae significationem p̄cipienda sun̄
Ergo & dormit cum dicitur, Exsurge quare
dormis dn̄e, de quo dicitur, Ecce non dormita
bit neque dormiet qui custodit israhel, &
stat & se det cum dicitur, Celum mihi sedis
terra autem scabellum pedum meorum quime
titur cęlum palma & terrā suo pugillo. Conclu
dit, & crapulatur uino cum dicitur, & exsur
rex it tamquam dormiens dn̄s sicut potens
& crapulatus a uino qui solus habet inmorta
litatem & lucem habitat inaccessibilem, ut
praeteream ignorationem & obliuionem quę
tamquae de homine figurali & composito dis

⁒ de ipso legimus in scripturis scīs frequenter inserta sunt, dein [tem bu]
delinimamenta membrorumque

Capillis scilicet capite & pectoribus oculis ac faciae manibus & brachio digitis utero pedibusq; omnia s&cundum uilem litterę sonum si uoluerim̄ admittere d\u0304m lineamentis membrorum & corporea figura conpositum. Quod dictu quoque nefas est quodque absit a nobis n&esse

IIII ęstimari. Itaque ut haec secundum litteram non absque nefando sacrilegio possint intellegi super eo qui inuisibilis. ineffabilis. inconprehensibilis. inestimabilis. simplex & inconpositus scārum scripturarum auctoritate difinitur. Ita ne furoris quidem & ne perturbatio illi in demutabili naturę sine ingente blasphemia poterit abtari. Nam huiuscemodi significationem membrorum diuinas efficientias dī & inmensas operationes eius sentire debemus, Quę nobis nisi per haec & usitatione membrorum uocabula nequeunt intimari, ut puta significationem eius quę ina stra nos animę sensus sol& clementer infundi uel quod in patrib; nr̄is patriarchis atque proph&is. Idem locutus sit agnoscamus, In oculis inmensitate pspicatię quę uniuersa perlustrat ac pspicit & quod nihil eum e his quę a nobis geruntur. Gerenda ue sunt seu cogitant 2

÷ oris conlactionem

latere, scire possumus magnum non capa
tionem prudentiam & operationem qua
omnium ipse sit creator & conditor sentia
mus, Brachium quoque uirtutis & guber
nationis eius insignia quia cuncta susten
tat moderatur accepit, & ut d& ca [illegible] itaca
Caniei capitis quid aliud quam longeuitate
deitatis & antiquitatem significat qua
sine ullo principio est. & ante omnia tem
pora creatura accedit uniuersa. Ira
igitur & deitas di uel furore cum legimus
NON ONO puit toit ue uic Id est. secundu
humilitatem humanae perturbationis sed
digne do quo omni perturbatione alienus e
sentire debemus, scilic& quo pha a eum iu
dicem & ultorem omnium que iniq gerunt
in hoc mundo possumus aduertere & retri
butorem terribilem actuum nrorum. his
uerborum significationibus formidantes
contra illius uoluntatem quic qua timea
mus admittere, illos enim timere consu
euit humana natura quos indignari no
uit & ueretur offendere, & in nulli sequis
simis iudicibus sol& abhis qui alio reatus sue
conscientie remordentur. Ista ultrix timeri,

non scilicet quod haec ipsa nimis eorum quod iniuste
iudicaturi sunt perturbatione consistat sed quod
ta metuentibus ille sentiatur affectu qui prose
cutione legum & examinatione iustitiae & equi
liberatione procedit. Quae tamen quanta
libet animi fuerit mansuetudine ac lenita
te prolata ab his qui pro suo merito poena
plectendi sunt furor grauis & inde seuissima
iudicatur. Longum est pro praesentis operis
situ si uoluerimus omnia quae de deo humana sig
nificatione figuraliter dicta sunt explana
re. Haec ad praesentem necessitatem quae
contra furoris uitium pertinebant dixisse
sufficiant, ut nullus exinde sibimet occasi
onem morbi mortisque perpetuae ignoran
tiam trahat unde scitas & inmortalitas
uitae salutisque remedia conquiruntur.
Itaque monachus ad perfectionem tendens
& agonem spiritalem legitime cupiens decer
tare ab omni ira furorisque uitio alienus
existat & audiat quid sibi uas electionis prae
cipiat. Omnis inquit ira & indignatio &
clamor & blasphemia tollatur a uobis cum
omni malitia mater omnium malorum
Cum dicit omnis ira tollatur a uobis. Nulla

nam que penitus uelut necessariam & utilem
nobis excepit, delinquentem que fratrem ne
cesse sit eam currere festinet ut dum medellam
leuiori forsitan febricula laboranti pro
curat inferre non semet ipsum in acutus te
triore morbo caecitatis inuoluat. O porro
nam que illum qui alterius uulnera mederi
cupit. Omni languoris morbo alienum sanum
que subsistere, ne illud euangelicum dica
tur ei: medice cura te ipsum. Aut uidens
festucam in oculo fratris sui trabem in o
culo suo non uideat. Uel quomodo uidebit
ita ut festucam de oculo fratris sui qui trabem
furoris gestat in oculo suo. Qualibet VI
ex causa iracundie motus efferuens excae
cat oculos cordis & acumini uisuum exitia
bilem ualidioris morbi ingerens trabem
solem iustitiae non sinet intueri. Nihil int
est utrum auri lamina an plumbi seu cu
ius libet metalli oculorum optutibus inpo
natur; differentiam caecitatis non facit
pretiositas metallorum. Habemus VII
sane irae ministerium satis commode nobis
insertum ad quod solum eam suscipere uti
le nobis ac salubre contra lasciuientes cor
dis nostri motus

indignantes infremimus & ea quae agere con
fundimus coram hominibus uel proloqui in la
tebras ascendisse peni pectoris indignamus
angelorum scilicet ac di ipsius praesentias
ubique & omnia penetrantes oculumq; eius
tota formidine tremescentes quem neque
quam possint conscientiae prae latere
VII secreta. VEL CERTE CONTRA HANC IPSAM
iram cur nobis aduersus fratrem insepserit
commouemur. & ita letales instigationes
eius extrudimus. Non in abditis pectoris
nri noxias eam latebras habere permitti
mus. taliter. irasci & iam ille propheta do
cet qui in tantum hanc e suis abegerat
sensibus. ut ne inimicis quidem propriis &
quidem a dō traditis maluerit red desr
talionem. irascimini inquiens & nolite
peccare. Ille etenim cum aqua de isterna
bethlemiticae concupiss(er)et eamque a uiris
fortibus per medias hostium acies rupta suscep
pisset. ad latam protinus effudit in terram
& ita uoluptuosam concupiscentiae passio
nem iratus extinguens. libauit eam dño
& cupiditatis suae desideria non expleuit
dicens. propitius sit mihi dns ne faciam hoc,

q VIII h

rum sanguinem hominum istorum qui pro
facti sunt & animae eorum periculum bibam. Uel cum
semei in regem dauid audiente eo lapides & maledicta
coram omnibus ingereret. Uelletque abisai filius
saruie princeps militum conuicii regalis ultionem
truncatione capitis eius explere. Beatus
dauid aduersus diram suggestionem eius indig
natione pia commotus humilitatis modum atque pa
tientiae rigorem concussa lenitate seruauit.
Quid mihi & uobis filii saruie dimittite eum ut male
dicat. Dominus enim praecepit ei ut malediceret dauid
& quis est qui audeat dicere quare sic fecerit.
Ecce filius meus qui egressus est de utero meo quaerit
animam meam. quanto magis nunc filius iemini
dimittite eum et maledicat iuxta praeceptum domini
si forte respiciat dominus adflictionem meam & red
dat mihi bonum pro maledictione hac hodierna.
Iubemur itaque irasci salubriter. sed nobis
met ipsis ac suggestionibus ascendentibus pra
uis & non peccare ad effectum scilicet eas noxi
um perducentes. denique hunc eundem sensum
euidentius explanat uersiculus sequens. quae di
citis in cordibus uestris & in cubilibus uestris con
pungimini. Id est quaecumque in cordibus uestris
ingruentibus repentinis ac lubricis instigatio
nibus cogitatis. consilii moderatione. omnem

strepitum atque perturbationem furoris admouentes
uelut in cubili quietis positi conpunctione saluberrima
emendate atque corrigite. Denique beatus aposto
lus usus huius uersiculi testimonio cum dixisset: Irasci
mini et nolite peccare, subiunxit: Sol non occidat
super iracundiam uestram. Neque detis locum dia
bulo. Noxium est super iracundiam iram occidere sole
iustitiae et dari confestim zabulo locum damus
in corde nostro. quomodo superius praecepit irasca
mur dicens: Irascimini et nolite peccare. Nonne
euidenter hoc dicit: Irascimini uitiis et furore
uestro ne inconuenientibus uobis sol iustitiae xps in
cipiat propter iracundiam uestram mentibus
obscuritatis occidere. et discendente illo locum
diabulo in uestris cordibus praebeatis. De quo
X sole per prophetam dr euidenter commemorat
ita dicens: Timentibus autem nomen meum orietur
sol iustitiae et sanitas in pinnis eius. Qui rursum
peccatoribus et pseudoprophetis illius que irascun
tur occidere dicitur in medio die dicente ppro
phetae: Occidit eis sol meridie. uel aestes secundum
tropicum sensum mens. id est nous siue ratio quae
pro eo quod omnes cordis cogitationes discretionesque
plustret. sol merito nuncupatur. ira uitio non
extinguatur. ne eodem occidente perturbationum
tenebre. cum auctore suo zabulo uniuersum

cordis nostri occupent sensum & tenebris irae possessi
uelut in nocte, quid nos agere oporteat ignore
mus; talis sensu hunc capitulum institutis seniorum
traditum nobis. quem necesse fuit quemadmodum
de ista sentissent. Licet longiore sermone protulimus
qui ne ad momentum quidem corporum pene tra
se permittunt. Illud euangelii omnimodis obseruan
tes, qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Ceterum
si usque ad occasum solis licitum sit irasci. tante fu
roris sociatam & ultricis irae commotionem po
tuerunt noxiae perturbationis explere. quam sol
iste ad locum sui uergat occasus. QUID UERO DI XI
cendum de his quod quidem dicere sine mea confusi
one non possum. quorum implacabilitati ne hic quidem
dem solis occidens terminum ponit. sed per dies eam
plurimos protelantes atque aduersus eos in quos
commoti fuerint rancorem animi reseruantes
negant quidem se uerbis irasci. sed re ipsa & o
pere indignari grauissime conprobantur. Nam
neque eos congruo sermone conpellant. nec affabi
litate eis solita conloquuntur & in eo se minime
delinquere putant. quod uindictam suae commo
tionis non expetant. quam tamen quia proferre
palam exercere aut non audent aut certe non
possunt in suam perniciem uirus iracundiae retor
quentes, concoquunt eam in corde tacita silenter

in semet ipsos consumunt amaritudinem tristitiae,
non uirtute animi protinus expellentes sed degeren
ter processu dierum & utcumque pro tempore
XIII mitigantes. Quasi uero non hic finis uni
cuique uindicte sit & abunde quis furori propri
o uel tristitiae satis fecerit. si id quod praeualet
ira instigante conpleuerit. Quod hi quoque
facere noscuntur qui motus suos non ad petitu
ad placiditatis sed inopie cohibent ultionis.
Nihil enim inferre amplius his quibus irati sunt
possunt. nisi ut cum eis affabilitate sola
minime conloquantur. aut quasi in effectu
operis solummodo sit iracundia moderanda.
& non potius ab aestaanis nr̄i pectoris seruanda
ne tenebris illius obscurati ne consilii salubris
nec scientiae lumen admittere sed nec tem
plum spī sci habitante in nobis spū ne quaem
ualeamus existere. Cohibitus enim in corde
furor adstantes quidem homines non offen
dit sed spī sci splendidissimum iubar ac
XIII prolectus excludit. Aut quemadmo
dum uel ad momentum uultam dn̄s re
tentam quin & sacrificia quidem spītali
a orationum nrārum p̄mittit offerri.
Si uel aliquem contra nos aliquid rancoris
habere cognoscimus dicens. si ergo offers

munus tuum ad altare, & uade prius
reconciliare fratri tuo & sic con ueniens of
feres munus tuum. Quomodo ergo non dicā
usque ad dies plures sed uel usque ad occasum
istius solis permittitur contra fratrem
detinere tristitiam, qui ne illo quidem ali
quid habente aduersus nos orationes nrās
dō offerri concedimur, quibus praecipitur
ab apostolo sine intermissione orare &
in omni loco leuantes puras manus sine ira
& disceptatione. Superest igitur ut aut nū
quam oremus huiuscemodi uirus retinentes
in cordibus nrīs & apostolico huic praecepto
siue euangelico quo desinenter & ubiq; iube
mur orare simus obnoxii aut si nos met ipsos
circumuenientes precem fundere contra
eius interdictum praesumimus non oratio
nem dnō sed rebellioris spūs contumaciam
nos eidem nouerimus offerre. Et quia XIIII
plerumque seu laesos frēs & contristatos con
temnimus uel certe nō uitio nrō dicentes eos
offensos dispicimus, animarum medicus &
occultorum conscius occasiones irae cupiens
uolens radicitus a cordibus nrīs euellere.
Non solum si laesi fuerimus iubet nos remittere
& reconciliari fratribus nrīs pulleque

aduersus eos iniuriam seu lesiones memoriae
retinere. sed &iam si illum aduersum nos seu [siue iniuste]
iuste habere aliquid nouerimus. similiter prae
cepit ut munus nostrum relinquentes. Id est conpes
centes orationes nostras ad eorum prius satisfac
tionem tendere festinemus. Et ita fratris cura
tione praemissa orationum nostrarum munera
inlibata deferre. ita nostris obsequiis communis
omnium dominus delectatur. Ut quod in uno adquirit
perdat in altero dominante tristitiae, in cuius
lib& namque dispendio unum patitur detri
mentum. qui eodem modo omnium famulorum
suorum salutem desiderat & expectat. Et id
circo quae habente aduersum nos fratre in
efficax erit oratio nostra. ac si nos aduersum
eum tumenti spiritu indignationis et amaritu
XVI dinem reseruemus. SED QUID DIUTIUS PRE
ceptis euangelicis atque apostolicis inmora
mur. Cum u&us etiam l&que aliquid unde
tur remissionis habere. haec eadem praeca
ueat dicens. Ne oderis fratrem tuum in cor
de tuo. Et iterum non eris memor iniuriae ciui
um tuorum. Qui memoriam retinent male
facti in mortem uidetis. Ibi nequitiam non
in opere tantum sed etiam in arcanis cogita
tionibus resecari. Cum decordium & iniurie [deo]

Non solum retributio sed etiam ipsa memoria
radicitus iubetur euelli. INTERDUM SUPER- XVI
bia uel inpatientia superati cum inconditos
mores nostros atque inordinatos uolumus emen-
dare sollicitudinem nos desiderare conquiri-
mur. Tamquam nullis nos concitantibus
illico uirtutem patientiae repperturi excusan-
tes neglegentiam nostram causasque commotio-
nis non nostrae dicentes inpatientiae sed fratrum
uitio generari. Dumque in alios erroris uer-
gimus causas, numquam ad patientiae ac per-
fectionis calcem ualebimus peruenire. XVII
SUMMA IGITUR EMENDATIONIS AC TRANQUIL-
litatis nostrae non est in alterius arbitrio collo-
canda quod nequaquam nostrae subiacet potesta-
ti sed in nostra potius conditione consistat. Itaque
ut non irascamur non debet ex alterius perfecti-
one descendere quae non alienae patientiae sed pro-
pria longanimitate conquiritur. PORRO XVIII
heremum perfectos omnique uitio purgatos
oportet expetere et excoctis ad purum in congre-
gatione fratrum uitiis non pusillanimita-
tis perfugio sed diuinae contemplationis obtentu
et desiderio intuitus sublimioris intrare qui
non nisi in solitudine a perfectis solummodo pote-
rit adprehendi. Quaecumque enim uitia incurata

Inheremum d&ulerimus optata in nobis non obolita
sentientur; solitudo namque sicut nouit emen
datis moribus contemplationem purissimae
reserare. & intuitu sincerissimo spiritalium sa
cramentorum scientiam reuelare. Ita eorum
qui minus emendati sunt non solum serua
re uerum etiam exaggerare. tam diu quesi
bi patiens quis uid&ur & humilis donec nullius ho
minum commisceatur consortio. ad naturam re
mox pristinam reuersurus cum interpellaue
rit cuius lib& commotionis occasio. Emergunt
quippe ex eo confestim uitiaque latebant uelut
equi infrenes ac tam diu suis repagulis otiolo n
gioso nutriti acrius ad pernitiem aurige
propriis ferociusque prorumpunt magis enim
exercitiousuque humano cessante efferantur
in nobis uitia nisi fuerint ante purgata. Ipsa
namque umbram patientiae quam possidere
re imaginarie permixti fratribus saltim pro
eorum reuerentia & nota publica uidebamur
desiderio securitatis amittimus.

QVASI VERO UNIUERSA UIRULENTORUM
serpentium genera uel ferarum cum in so
litudine suisque cubilibus immorantur non in
noxia perseuerent. Ne tamen ex eo pronunti
ari possunt innoxia que nulli nocaent. hoc enim

eis non effectus bonitatis sed necessitas solitudi
nis confert. Quae conpledendi paenitentiae fuerint co
piam in semet ipsis reconditum virus et anime
feritatem protinus egerunt atque monstrarunt.
Ideoque perfectionem quaerentibus non suffic(it)
contra hominem non irasci. Meminimus enim
in solitudine commorantibus nobis contra ca
lamum cum aut crassitudo eius aut gracilitas
displiceret. Contra cultellum cum inci
denda hebitudine segniter exsecaret. Contra
quae silicem si forte adfestinantibus nobis ad
lectionem tardius scintilla ignis emicuerit
Ita indignationis inrepsisse motum ut non ali
ter perturbationem mentis quam vel contra
insensibiles materias vel certe adversus za
bulum maledictione prolata degerere at
que evaporare possimus. Quamobrem ad
perfectionis dumtaxat rationem n(on) (spectis) pro
derit abesse homines in quos irae moveatur
Cum si patientia prius non fuerit adquisita
etiam erga res mutas speciesque minutas ex
ercere, similiter iracundiae possit affectus
qui residens in corde nostro nec iugem nos pos
sidere tranquillitatis statum, et resi
duis vitiis carere permittit. Nisi forte ineo
putemus commotionibus nostris lucrum aliquid

uel remedium compareret. quod maledictionib;
uel iracundie nrę minime res maxime mutuę
que respondeant. & intemperantiam cordis
nri ad maiorem ne quaquam prouocent exacer
XXI. descere furoris insaniam. Quapropt̄
si illam summam diuini premii cupimus ad
ipisci de qua dicitur. Beati mundo corde qm̄
ipsi dm̄ uidebunt. Non solum a nris actibus hęc
amputanda est. sed & iam de internis ceni
me radicitus extirpanda. Non enim
ualde proderit iracundie cohibitus fu
ror in uerbo. nec in effectum prolatus si illū
arca ni pectoris nri ds quem secreta cordi
um non latent inesse prospexerit. radices
enim uitiorum potius abscidi praecepit euan
gelicus sermo. quam fructus. qui proculdu
bio euulsis fomitibus nequaquam ulterius
pullulabunt. atq; ita mens poterit iugi
ter in omni patientia & scitate durare.
Cum hac & non de superficie operationis & actuū
sed de cogitationum fuerint euulsa penetra
bilibus. & idcirco ne homicidium perpetretur
ira odium que succiditur sine quibus homicidii
crimen nullo modo ualebit admitti. Qui ira
scitur enim fratri suo reus erit iudicio. Et qui
odit fratrem suum homicida est. Ideo scilicet

quodeum cupiunt interisse. Cuius cruorem proprie
manu uel telo apud homines minime fuisse cognosci
tur. affectu tamen homicida pronuntiatur a dn̄o.
Qui non solum pro operationis effectu. sed etiam
pro uoluntatis ac uoti desiderio unicuique aut
premium reddet aut poenam. Secundum illud qd
ipse loquitur per prophetam. Ego autem opera
eorum et cogitationes novi et uenio ut congregem cum om
nibus gentibus et linguis. Et rursum inter se inuicē
cogitationibus accusantibus aut etiam defenden
tibus. in die qua iudicauit ds̄ occulta hominum. XXII
Sciendū tamen in eo quod in quibusdam exempla
ribus inuenitur. Qui irascitur fratri suo sine
causa reus erit iuditio. superfluum sine causa
et additum esse ab his qui iam putant demittendam
pro iustis causis minime putauerunt. Cum utiq(ue)
nullus quilibet absque ratione commotus sine cau
sa se dicat irasci. Quam ob rem apparet ab insab
iatum qui propositum non intellexerunt scriptu
re uolentis fomitem iracundie omnimodis amputa
re. Nullam que indignationis causationem pe
nitus reseruare. ne dum iubemur irasci cum cau
sa etiam sine causa irascendi nobis intromittat̄
occasio. finis enim patientiae non irascendo iuste
sed penitus non irascendo consistat. Licet a quibus
dam hoc ipsud quod dr̄ sine causa ita interpretari.

sciam quod si illi et sine causa irascatur is cui
expetere ultionem irato non licet, melius ta
men est Iram tenere ut et novella exemplaria
multa et antiqua omnia inveniuntur esse pers
XXII cripta. Quapropter athleta xpi legi
time decer-tantem iracundie motus radici
tus oportet evellere. Cuius morbi haec erit
medicina perfecta ut primitus credamus
nullo modo sive iniustis sive iustis ex causis licere
nobis irasci. scientes nos discretionis lumen rectiq;
consilii firmitatem. Ipsam quoque honesta
tem et iustitiae moderamina protinus amis
suros si spītale cordis nrī eius fuerit tenebris obs
curatum, Tum deinde puritatem mentis nrē
mox perturbandam. Templumque eam sci
spr̄ effici omnino non posse Iracundie in nobis spū cō
morante. Postremo ut cogitēmus nequaquā
licere nobis orare nec istas fundere preces ad
dnm̄ et prae omnibus incertum statum conditio
nis humani prae oculis habentes cotidie nobis
credamus e corpore migraturos nihilque
nobis continentiae castitatis nihil abrenun
tiatione omnium facultatum nihil divi
tiarū contemptu nihil ieiuniorum vigilia
rumque laboribus conferendum quibus pp
ter iracundiam solam et odium ab universi

tactis iudice supplicia promittunt & c̄ nec

EXPLICIT DE IRA LIBER OCTAUUS
INCIP CAP DE LIBRO NONO

QUOD QUINTUM CERTAMEN SIT ADUER
sus spm tristitiae. & quae per ipsam menti
inferat. qua cautione morbus tristitiae
sit curandus quam conpectionem habeat
animaque tristitię morsibus deuoratur
Unde uel quibus modis tristitia gignatur
Quod non aliorum sed n̄ro uitio commotiones
excitantur in nobis. Quod nullus reperti
no lapsu conruat sed paulatim prolongam
incuriam decedens pereat. Quod non sunt
fratrum deserenda consortia ut pfectio con
quiratur sed patientia igitur & colenda
Quod seniores n̄ros emendatos habuerimus
possit nobis cum omnibus conuenire. De alio ge
nere tristitiae quod disperationem salutis
inportat. In quantum modo nobis sit tristitia utilis
Quemadmodum discernatur quae sit utilis
ac secundum tristitia & quae diabolica atq;
mortifera. Quod absque illa salutaris tris
titia quae tribus modis generatur omnis tris
titia tamquam noxia sit repellenda. Reme
dia quibus tristitiam de cordibus nostris
exterminare possumus

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

INCIP DE SPU TRISTITIAE LIBER NONUS

QUINTO NOBIS certamine edacis tristitiae stimuli r&undendi sunt, quae si passim per singulos incursus ac uarios casus obtinendi animae nr̄ae habuerit facultatem omni nos per momenta singula separat a diuinae contemplationis intuitu. Ipsamque mentem ab uniuerso puritatis statu deiectam funditus labefactat atque deprimit, non orationes eam explere cum solita cordis alacritate permittit. Non sacrarum lectionum sinit remediis incubare, tranquillumque ac mitem fratribus esse non patitur. & ad cuncta operationum uel religionis officia impatientem atque asperam reddit. Omnique perdito salubri consilio & cordis constantia perturbanda uelut amentem facit & ebrium sensu frangit

II Quamobrem non minore prospectu spiritalis agonis certamina legitime cupimus desudare. Hic quoque curandus sit morbus. Sicut enim tinea uestimento & uermis ligno ita tristitia uiri nocet cordi satis euidenter a

proprie uim noxii. huius ac pernitiosi uitii spr̄ diuini
tus expressit. Vestimentum namque esu tine
arum adtractatum nullius pretii uel honestati
poterit ulterius habere cūmedium, totidē q;
lignum uermibus exaratum non iam ad or
natum uel mediocris aedificii sed ad combusti
onem ignis merebitur deputari. Ita igitur
& anima quę edacissimis tristitiae morsib;
deuoratur. Inutilis erit uel uestimento illi
pontificali quod unguentum spr̄ scī de caelo dis
cendens prius in barbae aaron. Deinde
in oram suam solet suscipere scī dauid uati
cinatione perhib&ur, secundum illud, sicut un
guentum in capite quod discendit in barbam
aaron. Quod discendit in ora uestimenti eius;
Sed n& ad structuram templi illius spitalis at
que ornatum poterit pertinere. Cuius paulus
arcitectus sapiens posuit fundamenta dicens,
Uos estis templum diuini & spr̄ dī habitat in uob;
Cuius quae haec sunt ligna sponsa discribit in cantica
canticorum, trabes inquiens nrae cypressus
tigna autem domorum nrorum cedrina & idcirco
huiusmodi ad templum dī lignorum genera diligun
tur quae sunt & bone flagrantiae & inputribilia
queque nec corruptibile uetustatis nec sui uer
mium ualeant subiacere.

IIII NONNUMQUAM TAMEN IRĘ PRECIDENTIS
uitio subsequi seu concupiscentiae . lucri ue cuius
dam minus indepti generari solet. Cum se ha
rum rerum quae dam spe mente concepta quis
uiderit excidisse. Interdum uero etiam nullis
existentibus causis quibus ad hanc labem cor
ruere prouocemus inimici subtilis instinctu
tanto repente merore deprę mimur. Ut ne
carorum quidem ac necessariorum nr̄orū
aduentum solita suscipere affabilitate possimus
et quicquid ab eis conpetenti fuerint. Confabu
latione prolatum inopostunum nobis ac sup
fluum iudicemus. Nulla que eis reddatur a no
bis grata responsio uniuerso cordis nr̄i reces
sus felle amaritudinis occupante.

V UNDE MANIFESTISSIME CONPROBATUR
non semper nobis aliorum uitio commotio
num stimulos excitari sed potius nr̄o quide
conditas in nobis metipsis habemus offensionū
causas ac seminaria uitiorum q̄ cū mentē
nostrām temptationum imber adluerit inger
mina confestim fructusque prorumpunt

VI Numquam enim alterius uitio quis lacessi
tus peccare conpellitur si repositam mate
riam delictorum in corde suo non habeat.
Nec tunc subito quispiam deceptus aestiman
dus.

.nō bn̄

Cum conspectu mulieris forma ipsi habitarum
concupiscentiae turpis inciderit, sed potius oc
cultos ac latenter medullitus morbos occasio
ne uisus insuper ficiem tunc fuisse productam. VII
In deo quae creator omnium deus opificis sui cu
rationem pro omnibus noscens et quam non
aliis sed in nobismet ipsos offensionum radices
causaeque consistant non deserenda praecepit
fratrum consortia nec uitari hos quos lesos
a nobis uel a quibus nos arbitramur offensos
sed delenire iubet, sciens perfectionem cor
dis non tam separatione hominum quam pa
tientiae uirtute adquiri. Quae firme posses
sa sicut potest nos etiam cum his qui oderunt
pacem pacificos conseruare. Ita si parata
non fuerit ab his quoque qui perfecti ac meliores
nobis sunt facit iugiter dissidere, occasiones enim
commotionum ob quas eos quibus iungimur dis
sedere festinamus in conuersatione humana
deesse non poterunt, et idcirco tristitiae cau
sas ob quas a prioribus separamur non eua
dimus sed mutamus. Procurandum VIII
itaque nobis est ut nostra potius emendare ui
tia et mores corrigere festinemus quae pro
cul dubio si fuerint emendata non dicam cum
hominibus uerum etiam cum feris ac beluis

facillime nobis conueniet secundum illud quod in li
bro beati iob dicitur. Bestie enim ferae pacifice
erunt tibi, et transactus quippe uenientia non uere
bimus offendicula nec ulla poterunt scandala
nobis deforis inferri si in nobis met ipsis intus ra
dices eorum recepte inserteque non fuerint.
pax enim multa diligentibus nomen tuum et
VIIII non est illis scandalum Est etiam aliud
detestabilis tristitiae genus quod non correctio
nem uitae nec emendationem uitiorum sed pere
niciosissimam disperationem anime inicit de
linquenti quod nec cain fecit post fratricidium
penitere nec iudam post proditionem ad satisfac
X tionis remedia festinare sed ad suspendium
laquei sua disperatione pertraxit. Ideoque
utilis nobis una tantum tristitia iudicanda
no Cum haec pe uel plenitudine delictorum uel deside
rio perfectionis accensi uel future beatitudi
nis contemplatione concipimus. De qua et bea
tus apostolus quae secundum deum est inquid tristitia
penitentiam ad salutem stabilem operatur
seculi autem tristitia mortem operatur.
XI Sed illa tristitia que penitentiam ad salutem
stabilem operatur oboediens est affabilis
humilis mansueta suauis ac patiens utpote
de dei caritate descendens et ad omne dolorem

corporis ac spiritus contritionem infatigabiliter semet ip
sam desiderio perfectionis extendens et quodammodo
laeta ac spe profectus sui uegitata cunctas ineffico
bilitatis et longanimitatis retinet suauitatem habe
bat in semet ipsa omnes fructus spiritus sancti quos enumerat
idem apostolus. Fructus autem spiritus est caritas gau
dium pax longanimitas bonitas benignitas fides
mansuetudo continentia. Haec uero asperrima n̄o
inpatiens dura plena rancore et merore infructu
osa ac desperatione poenali eum quem conplexa
fuerit ab industria ac salutari dolore frangens
ac reuocans utpote inrationabilis et intercipiens
non solum orationem efficaciam uerum etiam
uniuersos quos praediximus fructus spiritales eua
cuans quod nouit illa conferre. QUAPROPTER XII
absque illa quae uel pro salutari penitentia uel pro
studio perfectionis seu pro desiderio suscipitur futuro
rum omnis tristitia tamquam saeculi et quae mortem infe
rat. Et qualiter repellenda est ac sic fornicatio
nis spiritus seu filargiriae uel irae de nostris cordibus peni
tus extrudenda. HANC ERGO PERNICIOSISSIMAM XIII
passionem ita de nobis expellere poterimus ut men
tem nostram spiritali meditatione iugiter occupatam
futura spe et contemplatione repromissae bea
titudinis erigamus. Hoc enim modo uniuer
sa tristitiarum genera siue quae ex praecedente

Pmœr tristia

ira discendunt siueque commissione lucri uel de
trimenti inlati nobis adueniunt seu de inrogata
generantur iniuria. siueque inrationabili men-
tis confusione procedunt. seu que let&alem dispe
rationem nobis indicunt ualebimus superare.
Cum autem aeternarum rerum ac futurarum intui
tu semper laeti atque inmobiles perduran-
tes nec casibus deiecti praesentibus nec
prosperis fuerimus elati utrumque uelut
caduca & mox transeuntia contemplantes.

EXP DE SPU TRISTITIE LIBER NONUS
INCIP DE SPU ACEDIE

QUOD SEXTUM CERTAMEN SIT ADUER
sus spm acidie & qualitate eius.
Expositio acidie uel quem ad modum
serpat in corde monachi que uel inferat
mentis dispendia. Quibus generibus
monachum sup& acidia. Quod acidia &
ca&at mentem ab omni contemplatione
uirtutum. Quod duplex sit acidiae inpugna-
tio. hii qui ab acidia ceperunt uinci quae tem
conlabuntur. & capitum testimonia contra spm
acidie. Quod necesse sit inqui&um esse eum
qui opere manuum suarum non uult contentus esse.
Quod non solum apostolus sed & qui cum illo erant
manibus suis operati sunt. Quod ob hoc manib;

sint operatus sit ut uobis operandi praeberet exem-
plum. quod non solum exemplo sed etiam uerbis
praedicatus monere et operari. De eo quod dicit
si quis non uult operare non manducet. De eo quod
dicit. audiuimus inter quosdam uos ambulantes
inquiete quod multa uitia amputet operatio
manuum. De humanitate etiam otiosis et negle-
gentibus impertienda. Quod non odii causa
sed dilectionis eos qui delinquunt corripere debe-
mus. Diuersa testimonia quibus apostolus praece-
pit operari debere uel ipse operatus fuisse
monstratur. Quod tantum operatus est apostolus
quantum non sibi soli sed etiam his qui cum eo
erant possit sufficere. quemadmodum in-
tellegi debeant. Beatius est dare magis
quam accipere diuersa testimonia de salo-
mone contra accidiam. Quod aegyptum
fratres suis manibus operantur. Ut non solum
propriis necessitatibus satis faciant sed
etiam his qui in carceribus sunt subministrent.
Quod otii causa fecerint in partibus occiden-
tis non esse coenobia monachorum.
De abbate paulo qui singulis annis omne tempus
manuum suarum igne subposito concre-
mabat. Uerba abbatis moysi dixit
de remedio accidiae

INCIP DE SPU ACCIDIE LIB DECI

SEXTUM NOBIS CERTAMEN EST QUOD GRECI ΑΚΗΔΙΑΝ uocant. quod nos tedium siue anxietatem cordis possumus nuncupare. Adfinis haec tristitiae et solitariis magis experta et in heremo commorantibus infestior hostis ac frequens. maxime circa horam sextam monachum inquietans. ut quaedam febris ingruens. tempore praestituto. Ardentissimos aestus accessionum suarum solitis ac statutis horis animae inferens egrotanti; denique nonnulli senum hunc esse pronuntiant meridianum demonem qui in psalmo nonagesimo nuncupatur. Quae cum miserabilem obsederit mentem. horrorem loci. cellae fastidium. fratrum quoque qui cum eo uel eminus commorantur. tamquam neglegentium ac minus spiritalium aspernationem gignit atque contemptum. ad omne quoque opus quod intra septa sui cubiculi est. facit desidem et inertem; non eum in cella residere. non operam sinit impendere lectioni. nihilque se proficere tanto tempore inibidem commorantem crebrius ingemescit. nec habere se fructum aliquem spiritalem donec fuerit illi consortio copulatus.

queritur consortio atque suspirat. Ac ab omni se do
let spiritali questu inanem in loco uacuum que consis
tere. Utpote qui cum possit & alios regere
ac prodesse plurimis. nullum aedificauerit. nec
quemquam institutione sua ac doctrina que lu
cratus sit. absentia longeque posita magnificat
monasteria. loca & iam illa magis ad prof&
tum utilia & saluti congruentiora describit.
Consortia quoque ibidem fratrum suauia
& plena spiritali conuersatione depingit. & con
traria uniuersa que habentur in manibus aspe
ra. & non solum aedificatione nullam esse in fra
tribus qui morantur in loco. Sed ne ipsum quidē
uictum corporis absque ingenti labore con
quiri. postremo non posse se saluari in eo loco
durantem. nisi relicta cella. Cumque sibi si
adhuc fuerit in ea commoratus pereundum erit;
exinde se cum & ipsum quantotius asportarit.
deinde lassitudinem corporis cibique esuriem.
quinta sexta [...] ra tantum suscitat. uelut
longo itinere grauissimoque labore confectus
sibimet lassusque uideatur. aut quasi ref&
tionem cibi biduano ieiunio triduano ue distu
lerit Tum praeterea huc illucque II
anxius circumspectat. & ne fratrum sibi quē
piam aduentare suspirat. sepiusque egreditur

& ingreditur cellam ac solem uelut ad occasum tardius properantem crebrius intuetur. & ita quadam inrationabili mentis confusione. uelut taetra caligine suppletur. Omnique actu spiritali redditur otiosus ac uacuus. ut nullam aliam tantae oppugnationis remedium quam uisitatione fratris cuiuspiam seu somni solius solatio posse aestimet inuenire. Deinde honestas iste morbus ac necessarias suggerit salutationes fratribus exhibendas. uisitationesque infirmorum uel eminus uel longius positorum. quaedam etiam pia ac religiosa dictat officia. illos uel illas debere parentes inquirere & ad salutandos eos crebrius properare. Illam religiosam deuotamque feminam omni praesertim parentum subsidio distitutam. Magnum opus esse pietatis frequenter inuisere. ac si quid ei sit necessarium quod a propriis parentibus neglegitur atque dispicitur sanctissimum procurare. magisque oportere in his operam pietatis inpendi quam infructuose ac sine ullo profectu in cellula residere.

III. Agitur itaque infelix anima talibus inimicorum machinis inpedita. donec acidiae spiritu uelut ariete ualidissimo fatigata aut in somnum discat concidere.

aut&e cusa de custris cellule suae consulatione ÷
frs consuescat adquirere hoc quo dutitur ad prae-
sens remedio populo post acerius infirmatur. fre- nō
quentius enim aduersarius acrius adtempta-
uit quem conserto proelio prebiturum commi(nus)
sibi terga cognoscit salutemque sibi non de uic-
toria nec de conflictu sed de fuga sperare peruidit
Donec paulatim protractus se cella. actus sue
professionis incipiat obliuisci Qui non est alius nō qd̄ ē ɔ pfēsant
quam intuitus & contemplatio diuine illius
& excellentis super omnia puritatis quae non ali
cui potest nisi in silentio & iugi celle perseuera-
tia ac meditatione conquiri atque ita milite
suae fugitiuus ac desertor xpi miles effectus in
plicat se negotiis saecularibus ei cui se probauit
minime placiturus Huius egritudinis IIII
uniuersa incommoda uno uersiculo. beatus
dauid eleganter expressit Dormitauit ani
ma mea prae tedio. Id est prae acidia propriae ta
tis non corpus dixit sed animam dormitasse
Uere enim ab omni contemplatione uirtutum
& intui spiritalium sensuum dormitat anima
quae per turbationes huius telo fuerit sauciata V
Itaque xpi uerus athleta qui agonem profe-
ctionis cupit legitime decertare. hunc quoque
morbum de latebris animae suae festinet
÷ inpugnationis huius uisitatione·

extrudere & ita contra hunc quoque nequissimū
acidiae spm̄ utrubique contendat. Ut neque somni
telo elisus concidat neque de monasterii claustris
expulsus quamuis sub praetexto coloris pii fugitiuus
VI abscedat. QUEMCUMQUE ENIM IN PARTE
quaelibet coeperit superare & eum quem incer-
tem & deditium sibi patiatur absque ullo pro-
fecto spr̄ in cellula commorari aut excussum exin
de instabilem de cetero reddet ac uacuum & ad
omne opus desidem cellas fratrum iugiter faciat
ac monasteria circumire nihilque aliud procura-
re quam ubi quoque colore occassionem profec-
tione futuram ualeat praeparare. Mens enim otiosi
nihil aliud cogitare nouit quam de escis & uentre
donec inuenta quandoque sodalitate. Cuiusdā
uiri uel feminae tali tempore torpentis rebus eo-
rum ac necessitatibus inuoluatur. & ita pau-
latim reddatur noxiis occupationibus inretitū
VII Ut tamquam serpentinis spiris obstrictus num-
quam deinceps ad perfectionem professionis
antiquae seu ualeat expediare. HUNC MORBUM
qui de acidiae spū nascitur. beatus apostolus
Ut uerus ac spiritalis medicus. uel tunc iam cons-
piciens serpere. uel emensurum spū scō reue-
lante prospiciens salutaribus praeceptorum
suorum medicamentis praeuenire festinat

Thessalonicensib; scribens & primo ut peritissimus
quidam perfectus q; medicus infirmitatem suscepto
rum blanda lenique uerbi curatione fomentis
ad & caritate incipiens eosque in ea parte. Conlau
dans quousque laetale uulnus leniore remedio de
linitum deposita tumaris indignatione. facilius
medicaminis austeriora sustineant. Ita ait. De
caritate autem fraternitatis non necesse habem̄
scribere. Uos ipsi enim a dō docti estis ut diligatis
inuicem & enim facitis illud in om̄ fr̄s in uniuersa
macedonia. praemisit laudis fomenta lenia facit
eorum auris ad curationis salutaris uerbi placidas
& paratas rursum infert. Rogamus autē uos
fratres ut habundetis magis. adhuc eos blan
da uerborum lenitate demulcet. Ne forte ne
dum aptos ad perceptionem pfactae curationis in
ueniat. Quidem quod rogat apostule ut in quo
habundent magis scilicet in caritate de qua supe
rius dixerat. De caritate autem fraternitatis
non necesse habemus scribere uobis. Ut quid ne
cesse ut diceret. Rogamus autem uos ut habun
detis magis quae super hac re scribi quidem sibi ali
quid in gent. Cum praesertim & inferat statu
sam ob quam hoc ipso non egeant dicens. Ipsi
enim uos a dō docti estis ut diligatis inuicem.
Testium quoq; maius additas quod non solū a dō
docti sint.

uerum & iam conplecant opere quae docent.
Etenim facitis illud inquid non in uno. uel duobus.
sed in omnibus fratribus nec in uestros tantummodo ciues
uel potius sed in uniuersa macedonia. dicitur tan
dem. Quid est quod tanto opere haec praemit
tis iterum infert. Rogamus autem uos fratres ut
habundetis magis & ut uix aliquando in id quod olim
moliebatur erumpit & operam detis. ut quieti sitis
dixit. Primam causam deinde infert. secun
dam & ut uestra negotia agatis. Terciam quoque;
& operemini manibus uestris sicut praecepimus
uobis. Quartam & ut honeste ambuletis
ad eos qui foris sunt. quintam & nullius aliquid
desideretis. Ecce illa cunctatio quam tantis
proferre prohemiis deferebat quid in eius pec
tore parturiret & agnoscitur & operam detis
ut quieti sitis. Id est muris cellulis commoran
tes nec diuersis rumoribus qui solent otiorum
uitiis uel fabulis generari inquieti effecti
aliis quoque inquietudines inferatis & ut uestra
negotia agatis. Non curiositate uestra actus
mundi uelitis inquirere. Ac diuersorum
conuersationes explorantes opera uestra
non ergo correctionem uestram seu utilitatum
studia sed ad detractiones fratrum uelitis
inpendere. Et operamini manibus uestris

sicut praecepimus uobis. Cum illae fuerint q(ui)
mouerant prius neglegerent. Id est ne inquieti
essent uel alienae curarent negotia uel inhoneste
ambularent ad eos qui foris sunt uel alterius
aliquid desiderarent nunc intulit dicens. Et
operamini manibus uestris sicut praecepimus
uobis. Ut enim fierint illa que superius reprehen
dit otium causam esse euidenter expressit.
Nullus enim uel inquietus esse uel aliena curare
negotia nisi qui operi manuum suarum non ad
quiescit insistere. Quartum quoque intulit mor
bum qui hoc & ipso otio nascitur. Id est ut inhoneste
ambulent dicens. Ut honeste ambuletis ad eos
qui foris sunt. Numquam potest nec apud quidem
eos qui homines saeculi sunt honeste incedere
qui neque quam claustris cellae et operi manuum su
arum inherere contentus est, sed necesse est eum
inhonestum esse dum necessitate uictus re quirit
adolationi quoque operam dare nouitatis & iam
rumorum sectari, Causarum fabularumque
occasiones conquirere per quas sibimet ipsi addi
tum paret ac facultatem que diuersorum do
mus ualeat penetrare, et nullius aliquid deside
retis; Non potest non alienis donis et muneribus
inhiare qui non dilectatur pio quieto que labore
operis sui cotidianum uictus parare substantiam,

Uidetis tot causas tam graves ac turpes in acutiae labe
generari. Denique hos ipsos quos in epistola prima mol-
li fouerat palpatione uerborum qualiter in secunda
uelud qui non profecit sentit, ad remedia leniora austerio-
bus quibusdam et acutis dictis medicamentis sanare ag-
greditur. Nullaque iam initium uerborum fomenta prae-
mittit. Non illam quippe paternam uocem ac blandam ut ibi,
Rogamus autem uos fratres. sed denuntiamus uobis fratres in no-
mine domini nostri ihesu christi Ut subtrahatis uos ab omni fratre
ambulante inordinate. Ibi rogat. hic denuntiat. In
illa blandimentis affatis. In hac obtestantis seueritas
et minantis. denuntiamus uobis fratres quam prius rogan-
tes contempsistis audire saltim nunc denuntiantes ob-
audite. Ipsamque denuntiationem non nudo uerbo sed
cum obtestatione nominis domini nostri ihesu christi. Terribile
infert. Ne forte simplicem uelud humana uoce prola-
tam rursum contempnerent. Nam magnopere duce-
rent obseruandam. Statimque ut peritissimus me-
dicus putribus menbris quibus leni medicamento
remedium ferre non potuit medicinis spiritalis ferri
incisione pertemptat. Ut subtrahatis inquiens ab
omni fratre ambulante inordinate et non secundum
traditionem quam acceperunt a nobis. Itaque ab
his qui uacare operi nolunt iubet subtrahi. Et uelud
menbra otii corrupta putredine sacri pe mestica mor-
bus uelud laetale contagium et sanas membrorum

pestes tabo serpente corrumpat. Dicturus que de his qui operari suis manibus nolunt & panem suum cum silentio manducare. a quibus praecepit & ita subtrahendum qualibus eos a principio obprobriis inurat. Adtendite in primis inordinate eos dicit Nec secundum suam traditionem quam acceperunt ab eo ambulare, eius uerbi contumaces eos ut puta qui nolent iuxta institutionem eius incedere & inhonestos esse designauit; Id est non praecessionis non uisitationis non uerbi non temporis oportunitatem congruam honestamque sectantes omnibus e minutis istis inordinatum quemque necesse est subiacere; Et non secundum traditionem quam acceperunt a nobis & in hoc rebelles eos quodammodo & contemptores notat qui traditionem quam acceperunt ab eo tenere contemnant.

Nec imitari uellent id quod magistrum non solum uerbo docuisse meminerint. sed etiam opere nouerint perfecisse; Ipsi enim scitis quemadmodum oportet imitari nos; In magnum cumulum reprehensionis exaggerat cum hoc eos asserit non obseruasse quod memoriae eorum inesset & ad imitandum non solum uerbo instruente didicerint, sed etiam exemplo eorum prouocante susceperint.

QUIA NON INQUIETI FUIMUS INTER UOS. cum se uult inquietum inter eos non fuisse operis exercitatium

conprobare eos qui operari nolunt abunde notat
otiositatis uitio inquietos semper existere neq;
gratis panem manducabimus ab aliquo per
singula uerba increpationis auxit. Infecit
doctor gentium praedicator euangelii dicit
se non gratis panem ab aliquo manducasse qui
nouit dominum praecepisse ut qui euangelium denunti
ant de euangelio uiuant. Et rursum dignus est
operarius cibo suo. Cum utique non gratis qui
euangelium praedicabat tam sublime ac spiritale
opus exercens cibum sibi dominicae iussionis aucto
ritate praesumeret quid nos faciemus. Quib;
non solum nulla praedicatio uerbi commissa est
sed ne ulla quidem nisi animae nostrae solius. Cura
mandatur qua fiducia otiosis manibus gratis pa
nem manducare audebimus quam uas electionis
euangelica sollicitudine a praedicatione constric
tus sine opere manuum commedere non prae
sumit. Sed in labore inqui(t) et fatigatione nocte
et die operantes ne quem uestrum grauaremus sed
huc addimenta suae castigationis exaggerat.
Non enim simpliciter dixit. Non comedimus panem
gratis ab aliquo uestrum et adhucusque sentit po
terit e pim uideri proprio otiosoque sumptu ac
reconditae pecuniae uel aliorum licet non istorum
conlationes seu muneribus sustentatum fuisse

Sed in labore inquid et fatigatione nocte et die operan-
tes. Id est nostro opere specialiter sustentati. Et hoc
inquid non propter voluntatem perpetrabamus nec
pro dilectione ut requies et exercitium corporis nui-
tabat. Sed ut necessitas et inopia victus non sine
ingenti fatigatione corporis facere conpellebat.
Non solum namque per totum diei spatium sed etiam
noctis quod quieti corporis videtur indultum.
hoc opus manuum proesse in sollicitudinem proinde
sinenter urgebat. Nec tamen ipse solum VIIII
taliter inter eos conversatum fuisse testatur.
Ne forte non magna nec generalis videretur haec
forma si ipsius tantum traderetur exemplo.
sed etiam omnes qui erant secum ad ministerium
evangelii deputati. Id est silvanum et timotheum
qui haec eadem cum eo scribunt adserit similiter
opere laborasse. Ideo etiam quod dicit ne quem
vestrum gravaremus verecundiam eis incutit mag-
nam. Si enim ille qui evangelium praedicabat
signis illud virtutibusque commendans ne gravare-
t quempiam gratis panem manducare non
audet. Quomodo illi non estiment se gravare
qui cotidie eum otiosi vacantisque presumunt. Non X
quasi non habuerimus potestatem sed ut nos met
ipsos formam daremus vobis ad imitandum nos.
pandit causam. Cur sibi tantum laboris indixe-
rat

ut in quid formam daremus vobis ad imitandum nos;
Ut si forte doctrinae verborum auribus vestris frequen
ter ingestae oblivioni traderetis saltim conversa
tionis exempla sub oculorum fide vobis tradita me
moriter retineretis. Aut levius eorum in hoc repre
hensio. Cum dicit se nulla alia quam exempli gra
tia laborem hunc et fatigationem diei noctisque
corporis exegisse. Et eos nihilominus erudire nolle,
Propter quos ipse necessitatem non habens sibi tan
tum fatigationes indixerit. Et quidem inquid
cum haberemus potestatem et parerent nobis facul
tates omnium vestrum atque substantiae et utendi
eis domini praecepto nos habere permissum. non sum tamen usus
hac potestate. Ne quod a me bene ac licito fieret
aliis otiosis noxium praeberet exemplum. Et idcirco
evangelium praedicans meis manibus adque ope
re malui sustentari. Ut vobis quoque volentibus
iter virtutis incedere viam perfectionis aperiam
et conversationis formam meo labore praeberem.

XI. SED NE FORTE TACITUS OPERARIUS ET ERUDIRE
eos volens exemplis minime illos et iam praecep
torum monitis instruxisse videretur infert.
Nam et cum essemus inquid apud vos hoc denuntia
bamus vobis quoniam si quis non vult operari nec man
ducet. Adhuc illorum desidiam qui scientes eum
ut magistrum bonum doctrinae gratia et institu
tionis

obtentu suis manibus operatum imitari contempnunt
diligentiae cautione quae sua exegerat dicens. Non
tantum se hoc illis exemplo tradidisse praesentem
sed etiam verbis iugiter praedicasse ut si quis scilicet
non vult operari nec manducet. NONIAM DOC XII
toris vel medici utitur adeo consilio sed districtione
in eos iudiciariae pronuntiationis invehitur et apos
tolica potestate resumpta velut tribunali in contemp
tores sententiam dicit. Illa nempe potestate quam
interminatione scribens ad corinthios a deo sibi ad
servit datam. Cum eos in delicto positos praemone
at et ante adventum suum semetipsos corrigere
festinarent ita praecipiens. Rogo tamen vos ne prae
sens compellar audere in quodam potestate illa
quae data est mihi in vobis. Et iterum. Si enim volu
ero aliquid gloriari de potestate quam dedit mihi
dominus in aedificatione et non in destructione ut non
erubescam. Illa et in qua potestate pronuntiat
Si quis non vult operari nec manducet. Non gladio car
nali eos addicens sed auctoritate spiritus huius vi
tae eis interdicens substantiam ut si forte poenae
futurae mortis minime cogitantes adhuc vellent
amore otii exsistere contumaces saltim necessi
tate naturali constricti et metu praesentis inte
ritus salutaria praecepta suscipere cogitarent
POST TANTUM ITAQUE RIGOREM EVANGELICAE

districtionis nunc causam exponit cum hec & uni
uersa praemiserit. Audiuimus enim inter uos
quosdam ambulare inquiete nihil operantes
sed curiose agentes. Nusquam eos quidē diti esse
opere nolunt uno tantum morbo corruptos pronun
tiare contentus est in priore namque epistola in
ordinatos eos appellat. Nec secundum traditio
nem ambulare quam acceperunt ab eo inquie
tos & iam esse definit & gratis manducare panē
rursum. Hic audiuimus inquid quosdam inter
uos ambulare inquiete. & subiungit statim secun
dum langorem qui inquietudines huius est radix.
Nihil inquid operantes; tertiumque quoque morbū
qui & isto uelud quidam ramunculis oritur
XIIII sed curiositate agentes. ITAQUE PRO MORUM
tantorum congruam protinus emendationē suffer
re festinat. Et illa apostolica qua usus fuerat
paulo ante deposita potestate. Iterum ad uisce
ra pii patris uel clementis reuertitur medici
& uelut filiis susceptis que suis consilio salubri in
fert remedia sanitatis dicit. Huis autem qui
huiusmodi sunt denuntiamus & obsecramus
in dnō ihū cum silentio operantes panem mandu
cent. Causas tantorum ulcerumque de radice
otiositatis emergunt uno operationis salu
tari praecepto curauit. Ut peritissimus medicorū

ceteras quoque ualitudines malas eodem cespite
pullulantes sciens protinus extinguendas origi
ne morbi principalis excepto NIHILOMINUS XV
tamen ut perspicacissimus ac prouidus medicus
non solum infirmantium cupit mederi uulneribus
sed etiam sanis quibus eorum possit perpetua
sospitas custodiri. Similiter congruentia pre
cepta commendat dicens. Uos autem nolite
dificere benefacientes. qui nos idest qui uias
nostras sectantes exemplaque uobis tradita ope
ris imitatione completis & nequaquam meorum
disidiam inertiamque sectamini. Nolite di
ficere benefacientes Idest humanitatem uestram
Erga eos si forte neglexerint obseruare quae dixi
mus similiter impertite. ut castigauit illos qui
erant infirmi ne otio dissoluti inquietudini
& curiositati operam darent. Ita hos qui sa
ni sunt premonet ut humanitate quam bonis
ac malis impertire domini praecepto iubemur. si
forte quidam praui ad sanam ad integram
doctrinam conuerti noluerint non abscidant
se ab eis sed benefacere eos & fouere eos tam con
solationis & correptionis sermone quam bene
ficiis solitis & humanitatem non desinant
RURSUM TAMEN NE FORTE HAC LENITATE
prouocati quidem praeceptis eius oboedire
contempnerent.

inter miscent apostolicam seueritatem. Quod si quis non
obedit uerbo nostro per epistolam hunc notate & nolite
commisceri cum eo ut confundatur. Monens que eos pro
reuerentia sua & utilitate communionis quid oporteat
obseruari. quacumque cautione apostolica emenda
ta custodiant subiungit confestim patris indulgen
tissimi lenitatem & ut filios suos quem erga predic
tor pro a caritate fraternitatis affectum debeant
retinere similiter docet. Et nolite quasi inimicum
existimare sed corripite ut fratrum seueritate
iudicarie paternam intermiscuit pietatem &
sententiam apostolico rigore prolatam clementi
a mansuetudine temperauit. Nam & notari iu
bet eum qui oboedire suis praeceptis contempserit
& cum illo non commisceri & tamen haec fieri non
otio uitio praecepit sed fratrum dilectionis &
eorum emendationes intuitu. Nolite inquid incom
misceri cum illo ut confundantur. ut qui non est
praeceptis meis mitibus emendatus saltim pub
lica omnium uirorum segregatione confusus ad tram
XVIII tem salutis incipiat aliquando reuocari.
In epistola quoque ad ephesios de hoc ipso
opere ita praecepit dicens. Qui furabatur iam
non furetur. Magis autem laboret operando
manibus suis quod bonum est. ut habeat unde
retribuat necessitatem patientibus. In actibus

& iam apostolorum hec & eadem non solum docuisse eū
sed & iam opere perfecisse similiter inuenimus Nam
cum uidisset corinthum alibi se manere non patitur
nisi apud aquilam & priscillam eo quod eiusdem
artis essent opifices quam ipse erat solitus exerce
re. Ita enim habes post hec & paulus egressus ab
athenis uenit corinthum & inueniens quendā
iudeum nomine aquilam ponticum genere &
priscillam uxorem eius. Accessit ad eos eo quod eiū
dem essent artis & manebat cum eos & operabatur
Erat enim scenofactorię artis Deinde pro XVIIII
cedens mileto & inde mittens effesum conuocans ad
se presbiteros effesiorum aeclesiae & dans eis prae
cepta quemadmodum regere aeclesiam di se absen
te deberent. Ait. Argentum & aurum nullius con
cupiui ipsi scitis quoniam ad ea que mihi opus erant &
his qui mecum sunt ministrauerunt manus iste.
Omnia ostendi uobis quam sic laborantes oportet
suscipere infirmos ac meminisse dni ihu qm̄ ipsi dix̄
Beatius dare magis quam accipere Graue nobis
suae conuersationis reliquid exemplum Cum se n̄
solum id operatum esse testatur quod necessitatē
sui tantummodo corporis expediret sed & iam quod
usibus eorum qui secum erant possit sufficere.
His uidelicet qui cotidie necessariis ministeriis occu
pati Ne quaquam sibi parare similiter uictū suis ma
nibus occurrebant.

Et sicut ad thessalonicensis operatum se dixit ut
illis formam daret ad imitandum eum & hic
XVIIII tale quid intulit dicens OMNIA OSTENDI UOBIS
quia sic laborantes oportet suscipere infirmos
scilicet uel mente uel corpore id est ut nr̄o potius
labore sumptaque operis sudore quesito & non de
habundantiae cumulo seu reposita pecunia sed
ne de aliena quidem largitate ac substantia eos
reficere festinemus Ut hoc ipsum dn̄i dicit esse mag
dactum qm̄ ipse dixit Beatius est magis dare
quam accipere Haec est in pertinentis beatior
largitas quam accipientis penuriaeque non
de pecunia per infidelitatem uel defidentiā reser
uata nec de re conditis auaritiae thesauris in
penditur sed quae de fructu operis proprii & pio
sudore profertur Et ideo beatius est dare
quam accipere quam cum illius qui accipit hic
qui tribuit habeat paupertatem Nihilominus
labore proprio non solum sue necessitatis suffici
entiam Uerum etiam quod tribuat indigenti
pia sollicitudine parare festinat Duplici gra
tia decoratus quod & perfecta nuditate m xp̄i
uniuersarum rerum suarum abiectione possi
deat & munificentiam diuitis labore suo exibeat
& affectu Hic quidem honorans dm̄ de suis ius
tis laboribus & delibans ei & de fructibus iustitiae
suae

Ille uero otii torpore & inertia solutus indignū se
&ictu cibo poenis apostoli probat sententia con
tra eius scilicet interdictum. Otiosus eum non
sine ratione capere contumacia que pr&sumps
NOUIMUS FRATREM CUIUS ETIAM NOMEN SI IAM
plius aliquid ex hoc instructionis accedere pro
deremus. Qui cum in cenobio moraretur eum
que a se sitas coartaret ut statutum operis pen
sum cotidie aeconomo traderet ne maiorem
operis modum alicuius propensius laborantis
tenderetur uel confunderetur exemplo. Cum in
cenobio quempiam fratrum uidisset ingressum qui
ardore fidei uellet aliquid amplius operis consig
nare sollicitatis eum persuasionibus reuo
care ab huiusmodi intentione minime potuis
set consiliis prauis ac susurrationibus ad trans
migrandum exinde persuadebat & quo eum faci
lius asportaret. se quoque iam olim multis ex cau
sis offensum confingebat uelle discere si sola
tium itineris uel comitem repperisset. Cumque
eum ad consensum occultis obtrectationibus no
posterii pellexisset condicens ei horam qua de
monasterio deberet exire uel locum quo se pre
ueniens expectaret. Ipse uero uelut illico subsecuta
rus ibidem subsistebat. Illoque iam pro discessu
suo uerecundia non audente ad monasteriū

de quo aufugerat ulterius adgregari. In his fugerit
in cenobio re si debeat. Hoc unum exemplum de istius
hominum genere pro incipientium cautione pos
suisse sufficiat quo patenter evidentius que tanta
mala. Otiositas secundum scripturae sen
tentiam in monacho perficiat uel que in mo
nachi mente parturiat uel quem admodū
corrumpant mores bonos conloquia mala.

XX Quod otiositas uitium dicam sapientissimus
salomone euidentissime patet in multis locis di
cens. qui sectatur otium replebitur paupertate. Uel
uisibili scilicet uel inuisibili. Quam necesse est oti
osum quemquam et diuersis uitiis inuolutum te
neri et alienum semper existere a contemplatione
di uel diuitiis spiritalibus. De quibus beatus aposto
lus. Quia in omnibus inquid diuites facti estis in
illo In omni uerbo et in omni scientia. De hac autē
otiosi paupertate. Alibi quoque ita describitur
Et uestietur conscissa ueste et pannosa omnis somni
culosus. Sine dubio enim non merebitur illo incor
ruptionis uestimento ornari de quo apostolus pre
cepit. Induite uos dnm ihm xpm. Et iterum induti
luricam iustitiae et caritatis. De quo dicam dns
ad hierusalem loquitur per prophetam. Exsurge
Exsurge hierusalem induere uestimentis glorie
tue. Quisquis sompno otii uel accidie superatus

non industriae sua e labore sed inertia ea paenitus operiri
maluerit quo ea bsci de his de perfecta plenitudine &
corpore scripturarum non uestimentum gloriae uel
decoris sed ignominiosum corruptionis uel amen sue
quo ea bte cauit ignauiae. Solent enim hi qui sunt ac sig
nitiae desoluti nolentes opere manuum sustentari
Quod apostolus indesinenter exercuit uel nobis ex
ercere praecepit quibusdam uti testimoniis scriptu
rarum quibus quoddam inertiae suae uelamen
inponant DICENTES SCRIPTUM ESSE OPERA
mini non cibum qui perit sed eum qui permanet in
uitam aeternam. Et meus cibus est ut faciam uo
luntatem patris mei. sed haec testimonia paenitus
quedam sunt de soliditate euangelicae lectionis
abscisa si qui ea ad hoc adsumuntur ut contegant potius
ignominiam otiositatis & uerecundiae nostrae
quam ut caelesfaciant nos & exornent illa praecla
ra ueste perfecta quae uirtutum quam in prouerbiis
Mulier illa quae sapiens quae fortitudine & decore
Induta est uel sibi uel uiro suo facit se distribuitur
De qua dicam consequenter infert fortitudine & de
core Induta est & laetata est in diebus nouissimis
De hoc inertiae morbo rursus idem salomon ita comme
morat uie nihil operantium stratae sunt spinis id est
illis ac similibus uitiis que apostolus in superiori
bus de otio pulcra praefectis & iterum de desideriis est.

Omnis otiosus de quibus apostolus commemorat dicens
& nullius aliquid desideretis & quod extremum in multa
enim mala docuit otiositas que euidenter apostolus
in his que supra exposuimus enumerauit dicens nihil
operantes sed curiositate agentes Huic quoque
uitio subiungit aliud & operam detis & ut quieti
sitis & deinde ut uestra negotia agatis & ut ho
neste ambuletis ad eos qui foris sunt & nullius ali
quid desideretis quos etiam inordinatos arcere uel
les potest ab his studiosis quosque segregari prae
cipiens Ut subtrahatis uos inquid ab omni fratre
inordinate & inquiete ambulante & non secun
dum traditionem quam acceperunt a nobis
XXII His itaque exemplis per Aegyptum partes
eruditi nullo modo otiosos esse monachos ac
praecipue iuuenes patiuntur actum cordis &
profectum patientiae & humilitatis sedulitate operis metientes & non solum ab ullo quic
quam ad usum uictus sui accipere sinunt
sed etiam de laboribus suis non tantum superuenientes
ac peregrinos reficiunt fratres Uerum etiam per loca
libiae quae sterilitate ac fame laborant Nec non
etiam per ciuitates his qui squalore carcerum
contabescunt Conferentes diligunt alimoniae
uictusque substantiam de fructu manuum suarum
rationabile ac uerum sacrificium domino tali oblatione

se offerre credentes Hinc est quod in his XXIII
regionibus nulla uidemus monasteria tanta
frm̄ celebritate fundata quia nec operum suo
rum facultatibus fulciuntur ut possent in eis iu
giter perdurare et si eis suppeditari quoquo
modo ualeat sufficientia uictus alterius lar
gitate Uoluntas otii et peruagatio cordis
diutius eos in loco perseuerare non patitur.
Unde haec est apud aegyptum ab antiquis pa
tribus scā sententia operantem monachum
demone uno pulsari otiosum uero innumeris spi
ritibus deuastari Denique abbas pau XXIIII
lus probatissimus patrum cum in heremo uas
tatione consistens que porfirio nuncupatur pal
marum fructibus et orto modico securus habe
ret sufficientiam alimoniae suae uictusque
substantiam nec posset aliquid aliud unde sus
tentaretur operis exercere eo quod oppidis
uel habitabili terra septem mansionibus uel eo
amplius desertum illius separaretur habitatio
plusque exigeretur pro mercede uectoris
quam ualere possit pretium operis desuda
ti Collectis palmarum foliis cotidianum pensu
uelud exinde sustentandus a se et ipso iugit̄
exigebat Cumque opere totius anni antrum
eius fuisset impletum Id quod sollicita cura

laborauerat annis singulis igne subposito concre
mabat. Intantum probans sine opere manuum
nec in loco posse monachum perdurare. Nec ad
perfectionis culmen aliquando conscendere. ut
cum hoc fieri nequaquam necessitas uictus exigerat
pro sola purgatione cordis & cogitationum solidita
te ac perseuerantiae cellę uel acedię ipsius uic
toria & expurgatione perficerę.

XXV CUM INCIPIENS IN HEREMO COMMORARI ABBĪ
moysi omnium scorum summo dixissem me egri
tudine (acedie) hesterno die grauissimo fuisse confectū
nec ab ea potuisse aliás liberari. Nisi ad abbatem
paulum protinus cucurrissem. Ille non te ait
ab ea liberasti sed magis ei tidicium ac subditum
praebuisti. grauius enim ut disertorem te ac fugi
tiuum deinceps aduersarius inpugnabit. Quē
de conflictu superatum protinus aufugisse cons
pexit. Nisi de cetero commisse congressione non
desertione cellę uel somni torpore ingruentes es
tus eius ad horam euaporare malueris sed
tollerantia potius & conflictu didiceris trium
phare. unde experimento probatum est acidię
inpugnationem non declinando fugiendam
sed resistendo superandam. FINIT

EXP DE SPU ACIDIE LIB X

INCIP CAP DE SPU CENODOXIAE

QUOD SEPTIMUM CERTAMEN ADVERsus cenodoxiam sit & de natura eius. Quod cenodoxia non solum in parte carnali sed & iam spiritali monachum pulsit. Quod cenodoxia multiplex sit & multis formis. Quomodo cenodoxia monachum a dextris & a sinistris inpugnat. Qua conparatione monstretur natura cenodoxiae. Quod cenodoxia nec beneficio solitudinis extinguatur. Quod cenodoxia cum deiecta fuerit acrius resurgat ad luctum. Quod cenodoxia nec eremo nec aetate deferveat. Quod cenodoxia periculosior sit virtutibus mixta & exemplum regis Ezechiae quemadmodum telo cenodoxiae deiectus fuerit & exemplum regis Ozie eiusdem morbi labe superati diversa testimonia contra cenodoxiam. Quibus modis cenodoxiae monachum pulsat quemadmodum cenodoxia clericatus gradum suggerat ambiendum. Quomodo cenodoxia mentem inebriat. De eo quem senex superveniens repperit in cella ceno xia uenitate deludi. Quod aliter uitia curari non possunt nisi eorum radices excusse fuerint publicate. Quod monachus uitare debeat mulieres & epi remedia

quib; cenodoxiae superare possimus

FINIUNT CAPITULA

INCP DE SPU CENODOXIAE LIBER XI

SEPTIMUM NOBIS CERTAMEN EST CON
tra spm cenodoxiae quem nos uanam
siue inanem gloriam possumus appel
lare. Multiformem uariamque
atque subtilem ita ut quibus lib& perspicacis
simo oculis non dicam caueri sed puidere
II deprehendi ue uix possit. Non solū
enim ut ceterae uitia in parte carnali
sed etiam in spiritali monachum pulsat sub
tiliore se nequitia ingerens menti. Ita ut qui nō
potuerunt carnalibus uitiis decipi spiritali
bus successibus acrius sauciarentur. Tan
to que est perniciosior conflictus quanto
obscurior ad cauendum. Omnium namq;
uitiorum manifestior apertiorq; congres
sus est et in unoquoq; eorum contradictio
ne rigida confugatis incertior inualidior
factus abscedit uictorē suum deiectus aduer
sarius deinceps infirmior adtemptauit

Hic uero cum pro electione cer pach pulsauerit
mentem & fuerit responsionis scuto repulsus rur
sus utque dam multiformis nequitia priore ha
bitu personaque mutata sub uirtutum specie uic
torem confodere & iugulare ptemptat. E tēpū III
cetera uitia seu perturbationis uniforme ac
simplicia esse poscuntur. Haec uero multi
plex ac multiformis ac uaria undique bellatori
& ex omni parte uictori. Occurrens pro & in
habitu & informa & in incessu. In uoce In opere
In uigiliis In ieiuniis In oratione In remotione
In lectione In scientia In taciturnitate In oboe
dientia In humilitate In longanimitate militē
xpi uulnerare conatur. Et uel ut quidam
pretiosissimus scopulus tumentib; undis obtec
tus inprouisum ac miserabile naufragium
secundo nauigantibus uento dum non cauetur
pæ peruidetur in portu. Itaque uia regia
uolentem incedere per arma iustitiae quę
a dexteris sunt & a sinistris. Oportet aposto
lica disciplina transire p gloriam & ignobilita
tem per infamiam & bonam famā. & tanta
in cautione inter tumentes & temptationum
fluctus gubernante discretione flectere nobis
spū dnī iter dirigere uirtutis ut dextera leuaq;
si paululū deflectamus sciamus nos perniciosis

mox acutibus inlidendo. Itaque per sapientissimum
salomonem monemur ne diuerteris ad dexteram
neque ad sinistram. Id est ne de uirtutibus blandia-
ris et de prosperis successibus a spiritalibus extollaris
ne et deflecte p̄ ad sinistram tramite uitiorum se-
cundum apostolum. Gloriam tibi ex eis in uice confu-
sione conquiras. Quem enim sub specie subtilioris ues-
tis a cenitide ΚΕΝΟΔΟΞΙΑΝ non potuit genera-
re per squalidam et incultam ac uiliorem conatur infer-
re. quem non potuit per honorem deicere humili-
tate supplantat. quem scientiae et elocutionis or-
natu nequiuit extollere grauitate taciturnitatis
elidit. Si ieiunat palam gloria uanitatis pulsatur
et si illud contempnende gloriae causa contexerit
eodem uitio elationis obtunditur. Ne uane gloriae
contagione maculetur. Orationes prolixius sub
fratrum uitat celebrare conspectu. et quod
eas latenter exercet nullumque habeat cons-
cium facti non effugit aculeos uanitatis.

PULCHRE SENIORES NATURAM MORBI HUIUS
in modum cepe porrum quae discribunt q(uae)
uno detracto tegmine alio rursum inueniun-
tur induta totiensque apperiuntur obtec-
ta quotiens fuerint spoliata. IN SOLITUDI-
ne quoque cunctorum mortalium consortia
gloriae causa fugientem persequi non desistit

Quanto amplius universum quis vitaverit mun
dum tanto eum acrius insectetur. Alium quod pa
cientissimus sit operis ad laboris. Alium quod ad
obediendum promptissimus. Alium quod humilita
ceteros praeponere ac conculcare extollere. Alius
scientiae. Alius lectionis. Alius vigiliarum proli
xitate temptatur. Haec licet quemque hic mor
bus nisi suis nititur virtutibus sauciante in his offendi
cula tendens interitus. In quibus vitae stipendia
conquiruntur volentibus quippe iter pietatis ac per
fectionis incedere non alibi inimici insidiantes
nisi in via qua ambulant laqueos deceptionis ab
condunt. Secundum illam beati david sententiam
In via haec qua ambulabam absconderunt laqueum
mihi. Ut haec ipsa facilitate virtutum via qua gradi
mus tendentes ad bravium supernae vocationis
nostrae. Elati successibus corruamus obligatisque
pedibus animae nostrae concidamus cenodoxiae laque
is conpediti. Et ita fit ut qui adversariorum conflictu
non potuimus superari nostri triumphi sublimi
tate vincamus. Seu certe quod est aliud decep
tionis genus excedentes continentiae vel nostrae
possibilitatis modum perseverantiam nostri cursus
infirmitate corporis intercedente perdamus. VII

Omnia autem ista superata marcescunt et de
victa per singulos dies infirmiora redduntur

& uel loco uel tempore minuuntur atque deferuescunt
seu certe a contrariis uirtutibus dissidentia uel le
uentur facilius uel uitantur. Hoc uero deiectum
acrius resurgit ad luctum & cum putatur ex
tinctum sua morte uiuacius conualescit. Cetera
genera uitiorum eos tantum inpugnare solent
quos in certamine superant. Hoc uero suos uic
tores acrius insectatur quantoque fuerit
ualidius elisum tanto uehementius uictoriae
ipsius elatione congreditur. Et haec est subti
lis inimici uersutia ut militem Christi propriis fa
ciat telis succumbere quem hostilibus armis su
XIIII perare non potuit. ALIA INTERDUM UITIA
sicut diximus etiam locorum beneficia conqui
escunt & materia peccati uel opportunitate
& occasione subtracta lentescere solent & mi
nui. Hoc uero confugientem deserta penetrant
nec loco potuit excludi nec extrinsecus materia
subtractam cessescere. Non enim aliunde
quam uirtutum eius quem inpedit successibus
animatur. Quae etiam & iam processu temporis
ut praefati sumus interdum molliuntur at
que euanescunt huic longaeuitas nisi fuerit
industria sollerti ac prudenti discretione
funditus eruta non solum non officit uerum
etiam maiora ei nouit fomenta congestae uani
tatis.

Postremo aere perturbationes ac contra- VIIII
rius & exa per totam q declarobellantes
superantur facilius & aeuentur. Haec autem
inserta uirtutibus & aciei permixta uelut
in nocte acie dimicans atrocius inopinatos
decipit & inacutos. Ita namque ezec- X
hiam regem iudae uirum in omnibus consum-
matae iustitiae & sacrarum scripturarum
testimonio conprobatum post innumera
uirtutum praeconia uno elationis telo legimus
fuisse deiectum. Et qui internitionem centum
& octoginta quinque milium de exercitum
assiriorum angelo sub nocte uastante
una prece eualuit impetrare uanitatis glori-
atione superatur. Cuius ut praeteream
uirtutum tam prolixum catalogum quem
replicare per singula longum est, hoc unum dicam
qui post interdictum terminum uitae mortis
que diem domini sententia praefinitum quindeci
annis uitam & as excedete. Una oratione
promeruit sole per decim gradus quos ad
occasum tendens iam inlustrauerat re-
uertente quilineas quas ab scasser sueius um-
bra subsequens occupauerat suo rursum
redditu fugiens duplicatum diem uniuer-
so orbi contrafixus natura leges inaudito

miraculo prebuit. Post tanta tamque incredi
bilia signa post tam innumera documenta uirtutum
qualiter fuerit successibus suis elisus audi scriptu
ram narrantem. In diebus inquid illis Egrota
uit ezechias usque ad mortem. Et orauit dominum
& exaudiuit eum & dedit ei signum. Illud scilicet
quod quem legimus de solis dactum esse reditu per
esaiam prophetam in quarto regnorum libro
sed non inquid sic beneficia que acceperat retri
buit. quia eleuatum est cor eius & facta est
contra eum & contra iudam & hierusalem
humiliatusque est postea eo quod exaltatum esset
cor eius tam ipse quam habitatores hierusalem
& idcirco non uenit super eos ira domini. In diebus ezec
hie quam pretiosus quam grauis elationis morbus
tante iustitiae tante uirtutis tante fides atque
deuotio que naturam ipsam ac totius mundi le
ges inmutare meruerunt. Una elatione depe
riit. Ita ut uniuersis uirtutibus suis ac si non fuis
sent obliuioni traditis. Item confestim in domini susce
pisset nisi eum resumpta humilitate placauisset
Ut qui de tam excelso meritorum fastigio elatio
ne inplenta deciderat. non nisi per eosdem rursum
humilitatis gradus ad amissum culmen ascendere decuerit
Vis aliud quoque exemplum similis ruine percipere.
XI OZIAS HUIUS QUEM COMMEMORAUIMUS REGIS

at uiuus in omnib; ipse quoque scripturae testimo
nio conlaudatur post ingentia uirtutum suarum
p̄conia p; in numerosos triumphos quos deuotionis ac
fidei suae merito pepererat Disce qualiter
si uanae gloriae elatione deiectus. Et egressum
est inquid nomen ozię. propter quod auxiliaretur
ei dn̄s et corroboraret illum et corroboratus est
Et elatum est cor eius in interitum suum et neglexit
dn̄m suum. Cernis aliud exemplum ruinae grauis
simae. Et conspicis duos uiros tam iustos tamque p
fectos triumphis suis atque uictoriis fuisse confec
tos, ut de s quam pernitio si rerum secundarū
soleant esse successus Ita ut qui non potuerunt
aduersis frangi prosperis si incauti fuerint acri
us elidantur. Et qui in conflictu atque aciae mor
tis euaserere discrimina tropeis propriis tri
umphis que succumbant. Ideo apostolus XII
monet. Nolite fieri inanis gloriae cupidi &
dn̄s phariseos castigans. quomodo inquid po
testis uos credere qui gloriam ab inuicem accipitis
& gloriam que a solo est dō non queritis. De his
& beatus dauid cum increpatione dicit
qm̄ dš dissipauit ossa eorum qui hominibus
placent. Solet etiam incipientiū XIII
mentes & eorum qui minus adhuc uel uirtute
animi uel scientiae profecerunt aut propt

sonum uocis extollere quod scilic& modolatius
psallant aut quod sint uel exersis ac neruib; uel
corpore lautiores. aut quod parentes diuites
aut nobiles habeant uel quod militiam hone
resque contempserunt. Interdum etiam digni
tates et opes quae forte ne adprehendi quidē
aliquando potuissent. persuad& quempiā
perfacile fuisse adepturum si perseueras
s& in saeculo. Uana spe etiam de incertis inflans
eum et de his quae numquam possidit uelut qui
ea contempserit gloria uanitatis extollens
XIIII NONNUMQUAM UERO GRADUM CLERICAT[US]
et desiderium prbri uel diaconatus inmittit
quem si uel inuitus fuiss& indeptus tanta
explicaturus scitate ac rigore depingit. Ut
ceteris quoque sacerdotibus praebere potue
rit scitatis exemplum. Deinde multos non so
lum conuersationis forma uerum etiam doc
trina sua sermoneque lucraturum facit
etiam in solitudine uel in cella commorantē
diuersorum domus ac monasteria mente
atque animo circumire & plurimorū conuer
sationes subicit ac mento imaginarię ex
XV ortationis adquirere. AGITUR ITAQUE
infelix anima ua[tal]nitate uelud profun
dissimo sopore delusa ut plerumq; huius

modi cogitationum inplecta dulcedine. & his sub
plecta simulacris. ne praesentes quidem actu
uel fratres uideat contemplari. de his que cogita
tionum peruagatione uigilans somniare uit
delectatur inherere quaesiuerit. Me XI
mini cuiusdam senis cum in heremo scithi
commorarer. qui cum ad cellam cuiusdam
fratris gratia uisitationis adueniens ostium
proximasset. audisset que eum quiddam
obmurmurantem intrinsecus paululum
obstitit cognoscere uolens quidnam de scriptu
ris legeret. uel sicut moris est operantes memori
ter recenseret. Cumque piissimus explora
tor aure diligenter adplicata curiosius auscul
taret. Ita eum repperit huius spiritus inpugna
tione pellectum ut in ecclesia facere se crederet
exhortatorium plebi sermonem. Cumque sub
sistens senex audisset eum finisse tractatum
& mutata rursus officio celebrare uelut diaconum
cathecuminis missam. Tunc demum pulsa
uit ostium. qui egressus occurrit seni uenera
tione solita. Introducens que eum quo ad in
uenerit cogitationum suarum conscientia
remordente requirit. Ne scilicet diutius ad os
tium stans iniuriam pertulisset. Ioculariter
senex grate que respondit. modo inquiens superuenim

hic quando tum in scetim cathe comminis celebrabat.
XVIII Haec idcirco inserere huic opusculo neces
sarium duxi ut de inpugnatione sicut que ordine ui
tiorum quibus miserabiliter sepius laceramur.
Non solum narratione sed etiam exemplis instructi
adversarios laqueos et multiplices decipulas ini
mici cautiores esse possimus. Itaque in deferentiam
haec a beatissimis patribus proferuntur in medium.
Ut omnium uitiorum certamina uel illa que patiuntur
uel que passuri sunt iuniores relatione sua tamquam
quae adhuc passi sint apud eos detegant atque
denudent. Quo exponentibus eis inlusiones omnium
passionum quicumque incipientium sunt deue
mentium spu conluctationum suarum arcana
cognoscant. Et ea tamquam in speculo contemplan
tes et causas uitiorum quibus pulsantur et re
media doceantur. Futurorum quoque certaminum
congressibus antequam eruditi superueniant
qualiter praecauere et occurrere eis uel confligere
debeant instruantur. Ut solent peritissimi me
dicorum non solum mederi presentibus morbis
uerum etiam futuris peritiae sagacitate occurrere
que eos praeceptis uel poculis salutaribus preue
nire. Ita hi quoque uerissimi animarum medici
e mersuras ualitudines cordium spitali conlatione
uelut quodam caelesti antidoto pn&canter iuniorum

mentibus non paciuntur adolescere aperientes
eis & causas imminentium passionum & reme
dia sapientum, Quapropter haec est antiq; XVIII
patrum manens nunc usque sententia quae
proferre sine mea confusione non potero qui nec
germanam uitare nec epi euadere manus po
tui. Omnimodis monachum fugire debere mul
ieres & episcopus neutrum enim sinet eum quem semel
suae familiaritati deuinxerit uel quieti cellae ul
terius operam dare uel diuinae theoriae p sacratū
rerum intuitum purissimis oculis inherere,
IDeoque adleta xpi qui uerum ac spiritalē XVIIII
agonem legitime certare desiderat. hanc mul
tiformem uariamque bestiam omnimodis supe
rare festinet quam nobis ex omni parte uelut
multiplicem nequitiam occurrentem tali re
medio poterimus euadere. Ut cogitantes illud
dauiticum eloquium Dns dissipauit ossa eorū
qui hominibus placent. Primitus nihil proposito
uanitatis & inanis gloriae capiendae gratia
nos metipsos facere permittamus. Deinde ea
quae bono initio fecerimus obseruatione simile
custodire nitamur ne omnis laborum nrōrū
fructus post inrepens cenodoxiae morbus euacuet
quidquid etiam in conuersatione fratrum
minime communis usus recepit. uel aperte

omni studio ut iactantie deditum declinemus &
ea que nos possunt inter ceteros notabiles redde
re ac uelut solis facientibus laus apud homines
sit conquirenda uitemus. his enim uel maxime
indiciis cenodoxie labe & ille contagium nobis
inherere monstrabitur. quod facillime poterimus
effugere. si consideremus non solum fructus
laborum nostrorum nos penitus amissuros quoscumque
cenodoxie proposito fecerimus. sed etiam reos
magni criminis factos ac perpetua supplicia
uel uti sacrilego subituros utpute qui ea diuinitu
ricam di opus quod eius obtentu nos oportuit age
re hominum gratia maluerimus exercere
ab eo qui occultorum est conscius homines dō
& gloriam mundi gloriae dni praetulisse
conuicti, EXPL DE SPU CENODOXIE

ID EST UANA GLORIA. LIB XI

INCIP CAP DE SPU SUPERBIE

QUOD OCTAUUM CERTAMEN ADUERSUS SPM superbie & de natura eius. Quod superbie duo sunt genera. Quod superbie omnes pariter uirtutes auferat. Quod superbia lucifer ille de archangelo diabolus factus sit. Quod fomites uitiorum omnium superbia pullularent. Quod superbia uitium cum sit in ordine primus sit. Quod tantum sit superbiae malum ut per ipsum dominum aduersarium

haebere mereatur. Quemadmodum dī superbiā diabuli uirtute humilitatis extinxerit e diuersa super hoc testimonia. Quemadmodum nos quoque superbiam superare possimus. Quod nemo possit perfectionem uirtutum uel promissam beatitudinem suis tantum uirtutibus optinere. Exemplum latronis siue dd̄ uel uocationis nr̄ę ad gratiam monstrandam. Quod nullus sit labor qui possit repromisse beatitudine conparari. traditio seniorum deo sequenda puritate.
Quod adiutorium dī laborantibus tribuatur. a qui perfectione uiam discere debemus. non posse nos sine misericordię inspiratione dī ad ipsum laborem abstinentiae perfectionis accedere. testimonia diuersa quibus euidenter ostenditur nihil posse nos quod ad salutem nostram pertinet sine adiutorio perficere. Quod non solum in naturae conditione sed etiam cotidiana dispensatione di gratia muniamur.
Quod haec a fides ab antiquis fratribus tradita sit de gratia dī. De eo qui propter blasphemia traditus est inmundissimo spū. Exemplum ioas regis iudae quo ostenditur quid propter superbiam meruit. Omnem animam superbiam despiritalibus nequitiis inludendam. Quod perfectio adtingui nisi humilitatis uirtute non possit

quos spiritalis superbiae pulsit & quos que carnalis. Descriptio carnalis superbie uel que mala in mo nacho parturiat. Quod male fundatus quis ad deteriorem statim cotidie prolabatur. Expositio uitiorum que per morbum superbiae generantur.

De fris cuiusdam superbiae indicia quibus superbia carnalis animae inesse cognuscitur. Quod a te pefectus quis superbiam aliis quoque praeesse dis serit. Quomodo superbiam uincere uel ad perfectionem peruenire possumus. Quomodo depopulatrix omnium uirtutum superbia per ueram humilitatem possit extinguere. remedia aduersus morbum superbiae.

FINIUNT CAP LIB SUPERBIAE

INCIP DE SPU SUPERBIAE LIB DUODECIM

OCTAUUM QUOD EXTREMUM ADUERSUS SPM SUPERBIE NOBIS CERTAMEN EST qui morbus licet ultimus sit in conflictu uitiorum atque in ordine ponatur extremus origine tamen & tempore primus est. Seuissima & superioribus cunctis inmanior bestia perfectos maxime temptans & propemodum iam positos in consummatione uirtutum

II morsu duriore depascens. CUIUS DUO SUNT

genere unum hoc quod diximus spiritales summos
que pulsat aliut quod & iam incipientes atque carnales
que conplectitur & licet utrumque superbie
genus tam in dm̄ quam in homines noxia infl&
electio. Tamen illud primum specialiter re
fertur ad dm̄. secundum ad homines proprie
pertin&. Cuius originem atque remedia in poste
rioribus libelli huius docente dō in quantum
possumus exequimur. Nunc de illo priore quo
prefectissimus perfectos p̄cipue temptari
propositum nobis est pauca deserere

III

Nullum nāq; igitur aliud uitium quod ita omnes
uirtutes exauriat cunctaque iustitia ac scītate
hominem spoli& atque denud& ut superbie malū
tamquam generalis quidem ac pestifer morbus
non unum membrum partem uel eius debilita
te contentus sed solidum corpus let ali corrūpit
exitio & uirtutum iam in fastigio collocatos gra
uissima ruina deicere atque trucidare conatur.
Omne namque uitium suis est terminis ac fine
contemptum & licet contrist& alias quoq;
uirtutes contra unam tamen principaliter
tendit eamque specialiter opprim& & inpug
nat, & ut hoc ipsum quod diximus clarius pos
sit intellegi gastrimargia. Id est p̄ uentris uen
tris seu concupiscentie gule temperantiae

rigorem corrumpit, castitatem libido contaminat, iracundia patientiam uastat, ut non numquam uni deditus uitio. Aliis uirtutibus non penitus extinguatur, sed illa tantummodo uirtute truncata quae diuersa emulo sibi uitio repugnante succumbit, reliquas possit uel ex parte retinere uirtutes. Haec uero cum infelicem possiderit mentem, ut quidam seuissimus tyrannus subtilissima capta arce uirtutum uniuersam funditus ciuitatem diruit atque subuertit, excelsaque quondam sanctitatis moenia uitiorum solo coaequans atque permiscens. nullam deinceps imaginem libertatis animae sibi subditae superesse contendit. Quantoque ceperit ditiorem, tanto grauioris seruitutis iugo subditum uniuersis facultatib; uirtutum crudelissima depraedatione nudabit.

IIII ET UT GRAUISSIME TYRANNIDIS EIUS potentiam cognoscamus angelum illum qui pro nimietate splendoris ac decoris lucifer nuncupatus est. Nullo alio quam hoc uitio deiectum caelitus inuenimus et illa beata sublimique angelorum statione telo superbiae uulneratum ad inferna fuisse conlapsum. Si igitur tantae uirtutem tantaeque potentiae praerogatiua decoratam

Una elactio cordis potuit de celestibus ad ter-
rena deuoluere, quam nos obseruantiae car-
nis fragilitate circumdatos cauere oporteat.
Ipsius ruinae magnitudo demonstrat. Quem
admodum uero huius morbi uirus pernitio
sissimum deuitemus instrui poterimus si ruinae
ipsius causas atque originem persequamur.
Numquam enim curari languor nec remedia
poterit malis ualitudinib; exhiberi nisi prius
inquisitione sagaci origines earum inuesti-
gentur et causae. Hic namque indutus diuina
claritate et inter ceteras supernas uirtutes
candoris largitate praefulgens splendorem
sapientiae et uirtutum pulchritudinem qua
ornabatur gratia creatoris naturae suae
potentia non munificentiae illius beneficio se
credidit obtinere. Et ob hoc eleuatus tamquam
qui ad perseuerantiam puritatis huius diui
no non egeret auxilio deo se similem indicauit.
Utpote qui nullius indigeret. quemadmodum
deus liberi scilicet arbitrii facultate confisus per
illam credens affluenter sibimet omnia sub
peditari quaeque ad consummationem uirtutum
uel perennitatem summae beatitudinis pertine-
rent. Haec ei sola cogitatio facta ruina est.

Ob quam desertus a dō quo se credidit nō regente
instabilis repente ac nutabundus effectus & infir
mitatem propriae naturae persensit & bea
titudinem quam dī munere fruebatur amisit,
& quam dilexit uerba praecipitationis. Quib;
dixerat. In caelum conscendam, & linguam
dolosam quam uel se dixerit. Ero similis altissi
mo. Uel de eadem & euae. Eritis sicut dii, Prop
ter ea distruit illum infin euellet eum & emigrauit
de tabernaculo & radicem eius de terra uiuen
tium, Tunc uidebunt iusti ruinam eius & timebunt
& super eum ridebunt, Quod & iam ad hos qui
sine protectione auxilioq; summum bonum per
ficere se posse confidunt iustissime dirigetur,
& ecce homo qui non posuit dm̄ adiutorem suum sed
sperauit in multitudine diuitiarum suarum
V & praeualuit in uanitate sua, Haec prima
ruinae causa & origo principalis morbi qui rur
sum per illum qui fuerat a se deiectus in proto
plaustum serpens infirmitates omnium uiti
orum & materias germinauit, Dum enim
gloriam deitatis arbitrii libertate & indus
triae suae perdidit quam adeptus fuerat gratia
VI conditoris. Itaque exemplis ac testimoni
is scripturarum manifestissime conprobat̃

superbiae labem cum sit posterior in ordine conflictuum origine tamen anteriorem esse omniumque peccatorum & criminum esse principium. Nec sicut caeterae uirtutes solummodo contrariae sibi uirtutem id est humilitatem tantum extinguere. Verum etiam cunctarum simul interemptricem esse uirtutum, nec mediocres tantum paruosque temptare sed mox in fortitudinis culmine consistentes. Ita enim de hoc ipso spiritu propheta commemorat: Escae eius electae. Ideoque beatus dauid licet tanta cautione cordis sui custodiret arcana, ut ad deum quem secreta suae conscientiae non latebant audenter proclamaret:

Domine non est exaltatum cor meum neque elati sunt oculi mei. Neque ambulaui in magnis neque in mirabilibus super me. Si non humiliter sentiebam.

Et iterum: Non habitabit in medio domus meae qui facit superbiam. Sciens tamen quam sit difficilis etiam perfectis. Ista custodia non de sua tantum praesumit industria sed orans dominum inplorat auxilium. Ut huius inimici telum possit insauciatus euadere dicens: Non ueniat mihi pes superbiae pauens etiam ne uel in illud incidat quod dicitur de superbis: Dominus superbis aduersatur.

& iterum Inmundus est apud dm omnis qui
VII exaltat cor suum. Quartum est malum
superbie ut non tantum non ceteras uirtutes sibi
contrarias sed ipsum dnm aduersarium
habere mereatur. Notandum siquidem est
quod nequaquam dixerit superbis qui ce
ris sunt uitiis inuoluti quod habeant sibi dnm
resistentem. Dns autem magis fornicariis
Inmundis seu filargiriis aduersatur sed solis
superbis. Illa namque uitia uel unumquemque de
linquentium tantummodo retorquent uel
in suos participes id est malos homines uiden
tur admitti. Haec uero proprie pertingit
ad dm & ideireo eum specialiter digna est ha
VIII bere contrarium. Ideoque UNIUERSITATIS
creator & medicus ds causam principium
que morborum superbiam esse cognoscens
contraria sanauit contraria procurauit
ut ea scilicet que que superbiam corruerant per
humilitatem resurgerent. Ille namque dicit
In caelum conscendam. hic dicit humiliata est
in terra anima mea. Ille dicit ero similis al
tissimo. hic cum esset in forma di exinaniuit
seipsum formam serui accipiens humiliauit
q: se factus oboediens usque ad mortem. Ille dic.

Super astra caeli exaltabo solium meum. Iste dic(it)
Discite a me quia mitis sum & humiles corde
Ille dicit Nescio d(omi)n(u)m & israhel non demitto
Iste dicit si dixero q(uia) non novi eum ero similis
vobis mendax sed novi eum & mandata eius
servo. Ille dicit Mea sunt flumina & ego fe-
cia. Iste dicit Non possum ego a me ipso face-
re quicquam sed pater meus in me manens
ipse facit opera. Ille dicit Mea sunt omnia
regna mundi & gloria eorum & cui volue-
ro do ea. Iste cum dives ess & pauper ess factē
ut eius inopia nos divites redderemus. Ille dicit
sicut colliguntur ova quae derelicta sunt sic uni-
versam terram congregavi & non fuit qui mo-
veret pinnam & aperiret os & garriret
Iste dicit similis factus sum pellicano solita-
rio. vigilavi & factus sum sicut passer solita-
rius in tecto. Ille dicit sicca vi vestigio pedu(m)
meorum omnis rivos aggerum. Hic dicit Nu(m)-
quid non possum rogare patrem meum & exhi-
bebit mihi modo plus quam duodeci(m) m(i)l(ia) le-
giones angelorum. Si principalis ruina
causam & salutis nostrae fundamenta perspe-
ximus aequo & aequaliter. vel ista gesta sunt
Vel illa emenserunt quemadmodum devitare

Ta matrocem mortem superbie debeamus uel illius
VIII ruinae uel huius doceamus exemplo. Itaque hunc
nequissimum spiritum taliter poterimus euade-
re si singulis quibus senserimus nos uirtutibus profecisse
Illud apostoli cum dixerimus. Non ego sed gratia dei
mecum. Et gratia dei sum id quod sum & deus est
qui operatur in uobis & uelle & perficere pro bona
uoluntate. Dicente & ipso auctore salutis nostrae
Et qui manet in me & ego in illo hic fert fructum mul-
tum quia sine me nihil potestis facere. & nisi dominus
aedificauerit domum in uanum laborauerunt
qui aedificant eam. Nisi dominus custodierit ciuitatem
frustra uigilat qui custodit eam. Et uanum est uo-
bis ante lucem surgere. quia non est uolentis neque cur-
rentis sed miserantis dei. Nullus namque
quamuis feruentis & cupientis tam idoneus po-
test uoluntas esse uel cursus ut carne repug-
nante circumdatus uel ad tantam perfectionis
praemium & palmam integritatis ac puritatis
adtingere nisi fuerit diuina miseratione pro-
tectus. Ut illud quod magnopere uult & ad quod cur-
rit peruenire mereatur. Omne enim datum bo-
num & omne donum perfectum desursum est des-
cendens a patre luminum. Quid enim habes quod
non accepisti. quod si accepisti quid gloriaris quasi
non acceperis.

Si enim uel illum latronem ob unius con
fessionem introductum in paradisum recordemur.
Intellegimus eum non cursus sui merito tantam bea
titudinem consecutum · sed dono di miserentis indep
tum, uel si reminiscamur dauid regis. duo tam gra
uia tamque inmania crimina uno penitudinis ser
mone deleta, Nec hic uidebimus ad indulgentiam
tanti criminis. Optinendam laboris equiperasse
merita. sed di gratiam superhabundasse quiue
re penitudinis occasione percepta tantum peccato
rum materiam sub unius uerbi plena confessione
consumpsit, Principium quoque discutientis uo
cationis ac salutis humanae quae non ex nobis nec
ex operibus nris secundum apostolum sed di sumus
dono gratiae que saluati. Liquido poterimus aduer
tere quemadmodum perfectionis summa non uo
lentis neque currentis sed miserentis sit di, Quia
neque quam laborum uel cursus nri merito con
pensante uitiorum nos facit esse uictores. neque
perante nostre uoluntatis industria tam ar
duum integritatis culmen subiugata qua utimur
carne conscendere, Nulla siquidem corporis huius
ad flictio, nullaque contritio. ad acpie ndā
ueram illam interiorem hominis castitatem
possit esse condigna, Ut tantam puritatis uirtutē

angelis solis ingenitum. Celique uer peculam nudo
humana labore. Idest sine adiutorio dī ualeat op
tinere, quam totius boni effectus ab eius profluit
gratia. qui tantam perennitatem beatitudinis
& immensitatem gloriae exigue uoluntati bre
uique ac paruo cursui nr̄o multiplicata largi
XII tate donauit. Omnis enim longeuitas uite
presentis cum ad illam future glorie perenni
tatem respexeris nescitur, & dolores cuncti conte
platione illius inmense beatitudinis effugeant,
atque ut fumus ad nihil extinguenti liquescunt
XIII & nusquam ut fauilla conparent. Quapropt̄
iam tempus est ut ipsis quibus tradunt uerbis
patrum sententias proferamus, eorum scilicet q
ui amperfectionis & qualitatem eius non uerborū
iactantia depinxerunt. sed potius re & opere
ac uirtute spr̄ possidentes & experimentis ac pro
priis exemplis certissimus tradiderunt, aiunt
itaq; non posse ad purum quempiam carnalib; ui
tiis emendari. Nisi uniuersum laborem suum at
q; conatum ad tantum perfectionis finem intelle
xerit non posse sufficere. nec eam nisi dī misera
tione ⁜ quam effectu atq; uirtute experime ntis
propriis eruditus agnuscat, Ad capescenda pāq;
tam magnificamque precelsa puritatis & inte

⁜ & adiutorio conprehendi non tam tradentis insti
tutione.

gritatis praemia quantoslib& ieiuniorum uigili
arum quae lectioni solitudinis ac remotionis labor
fuerit inpensus condignus esse non poterit quib;
industriae fue merito uel sudoris obtineat. Num
quam enim diuinum munus labor proprius hu
manae uoce conpensauit industriae nisi deside
ranti diuina fuerit miseratione concessum.

Nec hoc dico ut humanos conatus euacu XIIII
ans ab industriae & laboris intentione quem
quam reuocare contendam, sed plane constan
tissime non mea sed seniorum sententia difinio
a nemine perfectionem quidem sine his omnino
capi non posse. His autem solis sine gratia di
non posse eam a nemine consummari. Ut enim dici
mus conatus humanos adprehendere eam per
se & ipsos non posse sine adiutorio di, ita pro
nuntiamus laborantib; tantum ac desudan
tibus misericordiam di gratiamq; conferri.
Et ut uerbis apostoli loquar uolentis & curren
tis inpertiri, secundum illud quod & ex ipso psalm̄
LXXXVIII ex persona di canitur. Posui adiutori
um in potentem & exaltaui electum de plebe
mea. Dicimus enim secundum saluatoris senten
tiam dari quidem petentibus, aperiri pulsan
tibus, & quaerentib; inueniri. sed expe tionē

& inquisitionem & inpulsationem nostram non esse con
dignum nisi misericordia dei id quod petimus dede
rit uel aperuerit quod pulsamus uel illud
quod querimus fecerit inueniri, presto namque est
occasione sibi tantummodo a nobis bone uolun
tatis oblata ad hec omnia conferenda, amplius
us enim ille quam nos perfectionem salutemque
nostram desiderat & expectat. Et in tantum beatus
dauid prouentum sui operis ac laboris pro
pria tantum industria non posse nouerat ob
tinere ut a domino promereri directionem suorum
operum iterata prece deposcat dicens, Et ope
ra manuum nostrarum dirige, & rursum, Con
XV firma deus hoc quod operatus es in nobis. Ideoque
si ad ueram consumptionem uitiorum uolumus
effectu & opere peruenire illis magistris ac
ducibus debemus adquiescere qui eam non ua
ni loqua disputatione somniantes sed re ad
atque experimentis adprehendentes. Nos quoque
docere atque ad eam dirigere similiter possunt
& uiam quam ad eam peruenimus ad eam
certissimo tramite demonstrare qui que ad
hanc fide se potius peruenisse quam laborum me
rito testabantur. Quibus hoc precipuum & iam
sui cordis adquisita puritas conferebat ut magis

magisque se deprimi p(ro) peccatis cognuscerent
Tantamque in eis delictorum conpunctio per singu
los dies augebatur quanta puritas animi profi
cis & traherent quae iugiter intimo corde suspira
Et quod semet ipsos sentirent per quaequae tempora se de
lictorum neuos maculas diuitore quae eis p(er) mul
tiplices cogitationum minutias inurebantur
Et idcirco future uite stipendia non operum spe
rare se merito misericordia d(omi)ni proclamabant
Nihil sibi de tanta circumspectione cordis aliorum
conparatione donecantes quippe qui hanc ipsam
non sue industriae sed diuinae gratiae adscribe
bant · p(ro) blandimentis sibi de inferiorum ac te
pidorum neglegentia sed contemplatione poti
us illorum quos uere p(ro) peccato carere atque in reg
no caelorum aeterna iam beatitudine perfrui
nouerunt humilitatem perpetuam conquire
bant atque ita consideratione hac & elationis
ruinam pariter declinabant. Et quod conde
rent uel quod dolerent semp(er) inueniebant in
tellegentes semet ipsos ad illam puritatem cor
dis quam cupiunt obsistente carnis sarcina per
uenire non posse Igitur secundum traditiones XVI
& institutiones eorum sic adeam festinare de
bemus, Ieiuniis uigiliis orationib(us) contritione

cordis

& corporis opera tamen dicentes. per haec & omnia tamor
bo hoc inflatae vacuemus. Non solum namque
ipsam perfectionem oport& credere industria
nos vel labore nostro possidere non posse. sed ne haec
ipsa quidem quae pro illis exercemus obtentu. Id est labo
res conatusque nostros ac studia sine divinae protec
tionis auxilio atque inspirationis quae eius & cas
tigationis correctionis gratia posse perficere.
quae solet & cordibus nostris vel per alium sol& vel per
sem& ipsum nos visitans clementer infundere.

XVII POSTREMO INSTRUAT AUCTOR SALUTIS NOSTRAE
quid nos oporteat in singulis quibusque quae gerimus
non modo sentire sed etiam confiteri. Non pos
sum ego inquid a me ipso facere quicquam. Pater
autem in me manens ipse facit opera. ille ex perso
na hominis adsumpti dicit nihil a sem& ipso
posse facere. & nos cinis & terra in his quae ad humanam
salutem pertinent arbitramur nos adiutorio
domini non egere. Dicamus & nos itaque per singu
la simul nostram infirmitatem & illud ad
iutoria sentientes cotidie proclamare cum sanctis.
Inpulsus versatus sum ut caderem & dominus susce
pit me. Fortitudo mea & laudatio mea dominus
& factus est mihi in salutem. Et nisi quia dominus
adiuvavit me paulo minus habitavit in in
ferno anima mea.

Si dicebam motus est pes meus misericordia tua domine adiuvabat me, secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo. Consolationes tuae domine laetificaverunt animam meam, Videntes itaque cor nostrum in timore domini patientia roborari dicamus, Et factus est dominus firmamentum meum et eduxit me in latitudine, scientiam quoque profectum operum intellegentes nobis augeri dicamus, Quoniam tu inluminas lucernam meam. domine deus inlumina tenebras meas, Quoniam in te eripiar a temptatione & in deo meo transgrediar murum, Deinde sentientes nos met ipsos fortitudinem tollerantiae conquisisse & semitam virtutum facilius ac sine labore dirigere dicamus, Deus qui praecinxit me virtute & posuit inmaculatam viam meam, Qui perfecit pedes meos tamquam cervi & super excelsa mea statuens me. qui doces manus meas ad proelium, Consecuti itaque discretionem qua roborati possumus adversarios nostros elidere. proclamemus ad dominum, Disciplina tua correxit me in finem & disciplina tua ipsa me docebit, Dilatasti gressus meos subtus me. & non sunt infirmata vestigia mea, & tam quā qualiter sum roboratus scientia atque virtute inferam ea confidenter quae secuntur

Et dicam: Persequar inimicos meos & comprehendam illos
& non convertar donec deficiant. Conteram illos nec po-
terunt stare, cadent subtus pedes meos. Rursum in-
firmitatis nostrae memores nec posse nos tam acerbos
vitiorum hostes fragili carne circumdatos sine illius
adiutorio superare dicamus. In te inimicos nostros ven-
tilabimus & in nomine tuo spernemus insurgentes
in nobis. Non enim in arcu meo sperabo & gladius
meus non salvabit me. Tu enim salvasti nos ex affli-
gentibus nos & odientes nos confudisti. Sed & iam pre-
cinxisti me virtute ad bellum, supplantasti insur-
gentes in me subtus me. Et inimicos meos dedisti
mihi dorsum & odientes me confudisti. Sed nec ter-
minis nostris posse nos vincere cogitantes dicamus: Ad-
prehende arma & scutum & exsurge in adiutorium
mihi. Effunde frameam & conclude adversus eos
qui persecuntur me. Dic animae meae: salus tua ego sum.
& arcum aereum brachia mea. Et dedisti mihi pro-
tectionem salutis meae. Quia nec patres nostri in gladio
suo possederunt terram & brachium eorum non libe-
ravit eos, sed dextera tua & brachium tuum & inlu-
minatio faciei tuae quoniam conplacuit tibi in eis.
Postremo universa beneficia eius cum gratiarum acti-
one mente sollicita perlustrantes super his omnibus,
quod vel pugnamus vel inluminatione scientiae vel

disciplinam discretionis a deo consecuti sumus. quod
suis nos armis instruxit & uirtutis cingulo cōmōni
uit. uel quod inimicorum nostrorum prebuit dorsum
& tribuit uirtutem comminuendi eos ut puluerem
ante faciem uenti. Intimo cordis affectu clame
mus ad deum. Diligam te domine fortitudo mea dominus fir
mamentum meum & refugium meum & liberator
meus. deus meus adiutor meus & sperabo in eum.
Protector meus & cornu salutis meae. susceptor
meus. Laudans inuocabo dominum & ab inimicis
meis saluus ero. Non solum pro his ei gratias refe
rentes quod uel rationabiles nos condidit. uel libe
ri arbitrii potestate donauit. uel baptismi largit°
gratiam uel scientiam legis adiutoriumque con
cessit. sed & iam pro his que erga nos cotidiana
eius prouidentia conferuntur. quod scilicet a duer
sariorum insidiis liberat. quod quo operatur in
nobis ut carnis uitia superare possimus. quod
a periculis nos etiam ignorantes protegit. quod a lap
su peccati communiuit. quod adiuuat nos & in lu
minat ut ipsum adiutorium nostrum. quod non ali
ut quidam interpretari uolunt quod legem
dei intellegere & agnoscere ualeamus. quod pro
neglegentiis delictisque nostris eius inspiratione con
pungimur. quod dignatione eius uisitati saluber
rime

castigamur quod adeo nonnumquā & iā inuita
trahim̄ ad salutem, postremo quod ipsum li
berum arbitrium nostrum quod procliuius fer
tur ad uitia ad meliorem dirigit frugem & ad
XVIIII uirtutum uiam instigatione sua uisitatione
contorquet. HAEC EST ANTIQUISSIMORUM
patrum sincera fides quae penes successores Inte
merata nunc usque perdurat cui fidei uirtute apos
tolica quae saepenumero per eos manifestata sunt
Non solum apud nos sed etiam apud infideles
& incredulos indubitatum testimonium reddunt
qui simplicem piscatorum fidem corde simplici
retinentes Non eam sillogismus dialecticis & t
tulliana facundia spū concipere mundano Sed ex
perimento uitae sinceris actuque purissimo correctione
quoque uitiorum & ut uerius diximus in ipsa
perfectionis esse natura oculatis indiciis de
prehenderunt sine qua nec pietas in dm̄ nec uici
orum purgatio nec emendatio morum nec uir
XX tutum consummatio poterit adprehendi
NOUI QUENDAM DE FRM̄ NUMERO quem
utinam me mini scirem siquidem post haec ordi
nis mei gradus epersus est praegrauatum qui pro
batissimo cuidam senum uitio carnis semet ip
sum grauissimo confessus est inpugnari.

q XIII N

Nam contra usum naturae desiderio patiendi maius
quam inferendi ignominiam intollerabili estu li
bidinis urebatur. Tum ille ut spiritalis uerusque me
dicus interiorem causam morbi huius & originē
protinus p̄ prouidisse se qui grauiter suspirans
nequaquam ait tam nequam spū tradi te
dn̄s permisiss& nisi aliquid blasphemasses in
eum. Quo ille conperto confestim procedit ad pe
des eius in terram summaque admi ratione
perculsus tamquam dō cernens acta haec sui pa
toris patefacta confessus est in di se filium in cogi
tatione impie blasphemasse. Unde perspicuū
est eum qui superbiae spū possid&ur uel qui in dm̄
blasphemus extit& tamquam qui inrog& illi in
iuriam a quo puritatis speranda sunt dona per
fectionis integritate priuari & scificationem
castimoniae non mereri. Legimus tale ē in pa aliud.
ralipemenon libro. Ioas enim rex iudae septem an
norum abiade pontifice adscitus est in regnum
atque in omnibus dum adhuc uixit memoratus pon
tificis testimonio scripturae laudatus est. De
quo post obitum iodae audi quid scriptura comme
morat. Et quemadmodum elatus superbia
ignominiose fuerit traditus passionē. Postquam
autem obiit iodae ingressi sunt principes iudae & ad
orauerunt regē qui dilinitus obsequiis eorum

patrum suorum & seruierunt lucis & sculptilib;
ad quieuit & dereliquerunt templum dī & facta ē
ira contra iudam & hierusalem propter hoc pec
catum & post pauca. Cumque euolutus esset annū
ascendit contra eum exercitus syriae. uenitq; in iudā
& hierusalem & interfecit cunctos principes popu
li atque uniuersam praedam miserunt regi da
mascum. & certe cum permodicus esset numerus
syriorum tradidit dns in manib; eorū infinitam
multitudinem eo quod reliquissent dnm dm patrū
suorum. In ioas quoque ignominiosa exercuerunt
iuditia & abeuntes dimiserunt eum in languori
bus magnis. Uides quam flagitiosis ac sordidis pas
sionibus tradi meretur superbia. qui enim ela
tus ac arrogantia. ut dm̄ sepe passus est adorari
traditur secundum apostolum in passiones ig
nominiae & in reprobum sensum ut faciat ea
quae non conueniunt. & quam dicente scriptura
inmundus est apud dm̄ omnis qui exaltat cor suū
Iste qui tumida elatione cordis inflatus est. tur
pissima confusione traditur deludendus. & hu
miliatus taliter sentiret semet ipsum esse &, uel in
munditia carnis & conscientia inpure passio
nis inmundum quod animi sui noluerat elatio
ne sentire. ut carnis ignominiosa contagio pate
faceret. Inmunditiam cordis eius occultam
quam superbie malo contraxerat. ac manifes

te pollutione corporis sui probaretur inpurus qui
per elationem sp(iritu)s factus est non se sentiebat in
mundum. Quibus manifeste probatur. XXII
omnem animam que superbiae fuerit tumore pos
sessa intellectualibus s(pirit)us id est nequitiis spiritali
bus tradi eamque passionibus carnis involui.
Ut saltim uitiis humiliata terr(enis) inmundam se carna
liter que pollutam cognoscat qui tempore mentis
elatae inmundum se in conspectu d(e)i per elatione(m)
cordis effectum intellegere ante non potuit. quod
uel sic humiliatus quis pristino tempore discedat
et ignominia carnalium passionum deiectus at
que confusus ad spiritalem feruorem deinceps semet
ipsum ardentius conferire festinet. Euidenter XXIII
itaque demonstratur non posse quemquam per
fectionis finem ac puritatis adtingere nisi per
humilitatem ueram quam primitus fratribus
reddens d(e)o quoque in penetrabilibus cordis exibeat.
credens sine protectione eius atque auxilio per singula
sibi momenta delato profectionem quam cupit
et ad quam magnopere currit se penitus obtinere
non posse. Hucusque de spiritali superbia XXIIII
quae diximus perfectos quosque pulsari. quantum tenu
itas ingenii n(ost)ri praeualuit donante d(omi)no dixisse
sufficiat. quod sup(er)bie genus non multis cognitum nec
expertum est quam nec plures studeant p(er)fecta

cordis adprehendere puritatem ut ad hos proeliorum
gradus ualeat peruenire. Nec praecedentium uitiorum
quorum in singulis libellis natura tam pariter
remediaque permissimus procuratur illa purga
tio. sed illos solummodo pulsare solet quidem uitiis su
perioribus uitis iam propemodum sunt in uirtutum
culmine collocati. quos quam lapsu carnali subtilissim(us)
hostis superare non quiuit spiritali ruina deicere ac
supplantare conatur. per hanc illos uniuersis uete
rum stipendiorum meritis multo laboreque sitis spoli
are contendens. Ceterum nos adhuc qui terrenis sum(us)
passionibus inuoluti. Neque quam hoc modo tempta
re dignatur sed crassiore ut ita dixerim carnale
elatione supplantat. Et idcirco de hac quoque qua
maxime nos seu nostrae mensurae homines ac praeci
pue iuniorum uel incipientium mentes periclitari
solemus necessarium reor secundum promissi
XXV onem nostram pauca depromere. Haec igitur
quam diximus carnalis superbia cum tepido ac
male coepto renuntiationis principio in monachi
resederit mente de pristino a saeculari eum tumore
ad ueram Christi humilitatem descendere non permittens.
primum inoboedientem eum fecit et asperum. dein
de mitem adque adfabilem esse non patitur. aequa
lem quoque fratribus fieri communem quae non sinit
nec secundum dei ac salvatoris nostri mandatum spoliari

terrenis operibus nudatique concedit. Et cum renuntiatio nihil aliud sit nisi mortificationis et crucis indicium nec valeat aliis inchoari vel consurgere fundamentis quam ut se non solum actibus huius mundi spiritaliter noverit interemptum. Verum etiam corporaliter cotidie credat esse moriturum. E contrario facit eum vitam sperare longaevam, infirmitates proponit ei prolixas et multas, confusionemque incutit ad pudorem si nudus effectus alienis et non propriis facultatibus ceperit sustentari, persuadet etiam multo esse melius victum indumentumque sibi potius quam aliena substantia ministrari, secundum illum scilicet quemadmodum dictum sit talibus hebetudine ac tepore cordis optunsi ne intellegere quidem aliquando potuerunt. beatius est dare quam accipere.

Tali igitur diffidentia mentis obsessi etiam scintilla fidei quam nisi fuerant in primordiis sua conversationis accensi diaboli ac infidelitate revocati. Incipiunt pecunias quas sancte dispergere ceperunt diligentius custodire et eas velut qui semel profligata ulterius reparare non possint avaritia vehementiori conservent. sed vel quod est deterius ea quae prius abiecerant resumentes vel quod est tertium ac deterrimum nequitiae genus quae ne ante quidem possederant congregantes nihil amplius egresse de saeculo quam nomi

adquisisse. Tantummodo a uocabulum monachi con
probantur. Super hac igitur initia male uitiose que
fundata necesse est uniuersa deinceps uitiosius struc
tura consurgat. Nec quicquam superponi pessimis uacle
aat fundamentis nisi quod mirabilem animam
ruina lugubriore prosternat. Talibus siquidē
mens passionibus obdurata adque detestabili tepore
incipiens necesse est ut in deterius cotidie proficiat &
reliqua quoque uitam suam deformiore fine conclu
dat. Cumque cupiditatibus pristinis oblectatur a se
cundum apostolum sacrilegia fr largr ma uincitur.
Ita eodem pronuntiante de illa fr largr ma quae simu
lacrorum siue idolorum seruitus & iterum radix
ipsa quidem omnium malorum filargyria. Dumquam
possit in corde suo humilitatem xpi simplicem ueram
quem suscipere cum sibi uel de nobilitate natalium
gloriatur uel inflatur de saeculi quam corpori nec
mente deseruit dignitate uel pecuniis quas ad rui
nam suam reseruat extollitur per quas etiam non
monasterii iugum suscipere contentus est non seni
oris ullius instituti disciplinam. Non solum nullae sub
iectionis aut oboedientiae regulam custodire digna
tur. Verum ne ipsam quidem a curribus suis doctri
nam perfectionis admittit. Tantumque concrescit
in corde eius spitalis uerbi fastidium ut cum forte
talis fuerit oborta conlatio. Uno in loco stare

nescit eius obtutus sed huc illucque stupidus circumferatur intuitus eorum. Et in oblicum quae in moris est oculi defigentur; pro suspiriis enim salutaribus sputa de sicco gutture contrahuntur, et screationes etiam sine ulla interpellatione flegmatis prouocantur. Digiti ludunt et in modum quiddam scribentis uolitant atque depingunt. Et ita huc adque illuc uniuersa menbra corporis commouentur, ut dum spiritalis agitatur conlatio totum se uel scatentibus uermibus uel acutissimis sudibus credat insidere. Et quidquid simplex conlatio ad aedificationem protulerit audientium ob suam sugillationem estimet esse prolatam. Totoque tempore quo uitae spiritalis examinatio uentilatur suis suspicionibus occupatus non exinde quid ad profectum suum capere debeat aucupatur. Sed causas cur unumquodque sit dictum obicere tacita intra se cordis uolutatione coniectat, ut nihil ex hisque saluberrime sunt degesta penitus adprehendere aut mali quid ualeat emendare. Et ita fit ut non solum in nullo ei proficiat conlatio spiritalis, uerum etiam damnosa magis existat efficiaturque ei causa maioris peccati. Dum enim pro conscientia sua totum contra se suspicatur esse prolatum, uehementiore cordis obstinatione duratur. Itaque stimulis acrius instigatur. Deinde post haec excelsa uox, sermo rigidus, amara ac torpulentaque responsio, incessus erectus ac mobilis lingua

facilis pro qua ex loquella. Neumquam taciturnita
tem animae nisi contra fratrem rancorem quendam in
suo corde conceperit. Sitque silentium eius conpunc
tionis nec humilitatis illius sed superbiae & indigna
tionis indicium. Ita ut quidi neo detestabilius sit aut
facile decernatur utrum de fuscilla p&ulansque
la&itia an dira haec & uirulenta queferitas in illa
namque sermo nonopostunus risus leuis affectuus
effrenata atque indisciplinatae cordis elatio. In ista
uero irae plenum uirulentumque silentium & quod ob
hoc tantum concipitur ut aduersus fratrum ran
cor taciturnitate seruatus protellari diutius possit
non geo uistus humilitatis ne patientiae praebeat.
Et cum ipse tumore porses sus facile cunctis tristi
as inferat ad que adsatis factionem lesi frs se m&
ipsum summittere dedign&ur & iam ab illo sibi m&
oblatam respuit. atq; contemnit & non solum nulla
frs satis factione conpungitur neque mollitur ue
rum & iam cum ab eo sit in humilitate praeuentus
grauius indignatur fitq; ei salutaris humilitas
atque satis factio quae finem diabolicis intentionib;
sol& inferre causa uehementioris incendi · XXVIII
AUDIUIM IN HAC DUMTAXAT REGIONE QUOD ORRET
apud&que te uoluere quendam iuniorum cum
a suo increparetur abbate cur humilitatem quam
renuntians p modico tempore r&entar& cepis

s& accedere diabolica inflatus superbia summa
contumacia respondiss& Numquid tibi hoc me
m&ipsum humiliaui pro tempore ut semper sub
ditus sim ad quod eius effrenatum scelestumque
responsum ita est senior obstupefactus omnis
que eius intercepturus est sermo illud quod ab
illo ipso antiquo lucifero uerba ista prolata
non ab homine percipiss& ut nullam uocem aduer
sus tantam proteruitatem de ore suo prorsus emitte
re nisi gemitus tantum de corde modo ac suspiria
pertulerit Illud solum tacitus intra semet ipsum
uoluens quod de dn̄o nr̄o dicitur saluatore Qui cum
in forma dei ess& humiliauit se factus oboediens.
Non ut ille ait diabolico spū ac tumore possessus pro
tempore sed usque ad mortem Et ut breuius
ea quae dicta sunt de hoc superbie genere pstringa
mus quedam signa eius in quantum possumus col
ligentes ut his qui de perfectione sitiunt erudiri
quodammodo caracteres eius de exterioris homi
nis motibus exprimamus; necessarium puto paucis
eadem replicari. Ut compendiosius agnuscamus
quibus eam discernere ac deprehendere uale
amus indiciis quo nudata atque ad superficiem
prodita passionis huius radices & oculatim depre
hensae atque perfecti uel conuelli facilius uale
ant uel uitari Tunc enim poterit pestifer

morbus ad integrum declinari. Cum contra ipsius
perniciosos estus et impetus noxios non sera obserua
tio. Cum iam dominantur adsumitur. sed cum pre
cedentis ut iam diximus lineas agnus centes proui
da e … um sagaci que discretione percurrimus
de e … terioris namque sicut praediximus
… hominis motu status interioris agnoscitur.
His igitur indiciis carnalis ista quam prefati sumus
superbia delearatur. Inest primum in loquella ei
clamor in taciturnitate amaritudo excelsus
et effusus in laetitiae. In responsione rancor facil
litas in sermone uerba passim sine ulla cordis
grauitate erumpentia. Expers patientie caritas
aliena. audax ad contumelias inrogandas ad tol
lerandas pusillanimis. ad obediendum dificilis ni
si in quo eam desiderium suum uoluntasque pre
uenit ad suscipiendam exortationem inplacabilis
adresecandas uoluntates suas infirma di
alienis durissima semper q: suas difinitiones
statuere contendens. Ipsa uero nequaquam ce
dere alteri adquiescens. Et ita fit ut etiam inca
pax consili salubris effecta in omnibus suo potius
XXX credat quam seniorum iudicio. Quibus dis
cessus gradibus is quem semel possidet. deuolutus
iam ipsam disciplinam cenobii perhorrescit. ac
ueluti quis frm consortio de perfectione retrahatur
risus inrationabilis in serenitate tristitiae.

a de bono patientiae atque humilitatis aliorum uitio
& inpedimento reuocatur. Habitationem cellae solita
riae desideraret seu caerte uelut plures alios lucraturōs
construere monasterium & quod docere atque ins
truere debeat congregare festinat & discipulo neq;
q; detestabilior magister effectus. Nec non cum huius
modi electione cordis in perniciosissimum teporem
noxiumque conruerit & nec uerus monachus nec
saecularis effectus sit quod est deterius etiam per
fectionem sibi ex hoc ipso miserabili statu & conuer
satione promittit. QUAMOBREM SI EDIFICII NRĪ XXXI
fastigia perfecte uolumus ac placentia dō consurge
re fundamenta eius non secundum nrae libidinis uo
luntatem sed secundum districtionis euangelicae dis
ciplinam festinemus iacere quae alia esse non possunt
quam timor dī atque humilitas quae de mansuetudine
& cordis simplicitate discendit. Humilitas uero nulla
tenus poterit absque nuditate conquiri quae peregri
nante nec obedientiae bonum nec patientiae robor
nec mansuetudinis tranquillitas nec consummatio
caritatis poterit adprehendi sine quibus cor nr̄m
habitaculum spr̄ sci penitus esse non potuit. Ita pro
nuntiante dnō per profetam. Super quem requiescit
spr̄ meus nisi super humilem & quietem & trementem
uerba mea. Siue secundum exemplaria quae de ebrae
icam exprimum ueritatem. Ad quem autem respiciam

nisi ad pauperculum & contritum spū & tremen
XXXII tem uerba mea. Quapropter athleta xp̄i
qui spiritale agonē legitime certans a dn̄o de
siderat coronari. hanc quoque ferocissimam
bestiam ut deuoratricem cunctorum uirtutum
omnimodis festinet extinguere. Certus quod hac
in suo pectore commorante non solum omnigenis
uitiis carere non possit. Verum etiam si quid uirtu
tis habere uideatur huius ueneno depereat. Nullo
enim modo poterit in anima nr̄a uirtutum struc
tura consurgere. Nisi prius iacta fuerint uer
ae humilitatis in nr̄o corde fundamentaque fir
missime collocata perfectionis & caritatis culm̄
ualeant sustinere. Ita scilicet ut quemadmodum
diximus primum fratribus nr̄is sin humilitatis ue
ram intimo cordis exhibeamus affectu. In nullo sci
licet adquiescentes eos contristare uel ledere.
quod nullatenus poterimus implere nisi ad p̄nun
tiatio uera que expoliatione omnium facultatum
tum ac nuditate consistit. Jn nobis fuerit amore
xp̄i fundata. Deinde oboedientie iugum & subiec
tio simplici corde ac sine ulla simulatione fuerit
suscepta. Ita ut propter abbatis mandatum.
Nulla penitus uoluntas uiuat in nobis quod non a
liter poterit obseruari nisi quis non solum se mor
tuum huic mundo uerum etiam insipientem

iudicar& ac stultum uniuersaque sibi fuerint
a senioribus imperata sine ulla discursione
perficiens sacrosancta ea credens a diuinitus
promulgata. IN QUA CONSISTENTIBUS QUA XXXIII
litate procul dubio status ille humilitatis ue
re tranquillus atque inmobilis subsequitur. Ut
nosmet ipsos inferiores omnibus iudicantes uniuer
saque nobis fuerint inrogata. Tametsi iniuriore sint
uel tris tia uel damnosa, tamquam a superiorib;
nris inlata pacientissime tolleremus. que quidem a no
bis non solummodo facillime tollerabuntur. Uerū
& iam parua iudicabuntur. a nulla si mente iugi
ter recolamus uel dni nri uel scōrum omnium pas
siones considerantes tanto leuioribus nos iniuriis
adtemptari quam longius a meritis eorum & con
uersatione distamus. Pariter & iam cogitantes
In breui nos de hoc saeculo migraturos. Eorūq; nos
celeri uitae huius fine mox futuros esse consortes
pemptoriam. Namque est haec contemplatio
nō solum superbie uerum & iam generaliter om
nium uitiorum. Deinde post haec ean eandem
humilitatem erga dm̄ firmissime retinemus
Quod ta nobis ita conplebimur ut nihil nosmet ipsos
absque illius opitulatione uel gratia quod ad uir
tutum consummationem pertin& posse perficere
cognoscamus sed hoc ipsum quod intellegere meru
imus

eius esse muneris in ueritate credamus.

EXPL AD PASTOREM LIBER XII

VENIT NUPER AD MANUS
meas quędam schedula cicero
nis quam sinonima dicunt; Cu
ius formula persuasit animū
quoddam lumentum mihi uel miseris condere imita
tus. profecto non eius eloquium. sed meum uotum;
quisquis ergo ille es. libenter id perlege; Et dum ad
uersitatibus mundi huius tangeris. teipsum censurio
iudicio discute; Et sic aestima cognosces quia quęcumq;
aduersa pateris in hoc saeculo. retributione tibi ius
tissima inferuntur; Duorum autem personae hic di
cuntur; hominis et rationis; deflentis hominis. et ad
monentis rationis; k Anima mea in angustiis est;
k spr̄ meus ęstuat k Cor meum fluctuat k Angus
tia animi possidet k angustia animi adfligit me
k Circumdatus sum enim malis k Circumdatus ae
rumnis k Circumclusus aduersis k obsitus miseriis
k opertus infelicitate k obpressus angustiis k Non
repperio uspiam. tanti mali perfugium k Tanti
doloris non inuenio argumentum k Euadende cala
mitatis indicia non conprehendo k minuendi dolo
ris argumenta non colligo k Effugiendi funeris ues
tigium non inuenio

Ubique me infelicitas mea persequitur K domi foris
que me calamitas mea non deserit K ubicumque fuge
ro mala mea me insequuntur K ubicumq; me conuer
tero malorum meorum me umbra comitatur K Ue
lut umbra corporis sic mala fugire non possum.
K ego ille homo ignoti nominis K homo infimi generis
K Cognitus per me tantum K Cognitus tantum mihi
K nullium quam malum feci K nulli calumniatus sum
K nulli aduersus exstiti K nulli molestiam intuli
K nulli iniquus fui K sine ulla querella apud omnes uixi
K Uitam meam ledere omnes nituntur K Omnes contra
me frendent atque insaeniunt K Consertam mecum
in me pericula ingerunt K ad exitium me pertrahunt
K ad periculum me perducunt K ad discrimen uocant
meam salutem K nullus mihi protectionem prebent
K Nullus defensionem adhibet K Nullus adminiculum
tribuit K Nullus malis meis succurret K Desertus
sum ab omnibus K Qui cum me aspiciunt aut fugiunt
aut fostas se me persequuntur K Intuentur me quasi
infelicem nescio quidem K Loquuntur mihi dolo uer
bis pacificis K Occulta malitia blandis sermo
nibus ornant K aliud ore promunt aliud corde
uoluttant K Ope se destruunt quod sermone promittunt
K Sub pietatis habitu animo ueneno incedunt
K Uelant malitiam fuco bonitatis K Calliditatem
simplicitate occultant K amicitia dolosi emu
lant

Ostendunt uultu quod in corde non gestant. Cau
te dicas. Cui fidem habeas, quem fidei proximum
sentias. Ubi iam fides. Perit fides, ablata est
fides. Nusquam tuta fides. Si legitima, nihil est.
Seueritas iudicii nihil est. Si equitas abicitur.
Si ius non creditur. Si iustitia cunctis negatur.
Pereunt leges, auaritia iudicante. Cupiditatis
amore nihil ualent. Praemia et dona legibus
uires tulerunt. Ubique pecunia uincit. Ubique
nec iudicium est. Nullis legibus metus, nullus iudi
cii timor est. Inpunita manet male uiuendi licen
tia. Nemo peccantibus contradicit. Nec scelus
ulciscitur quisquam. Omne crimen inultum
manet. Iniqui securi sunt, probi pereunt. Boni
indigent, inprobi habundant. Scelerati potis sunt,
iusti egent. Iniqui honorantur, iusti deiciuntur. Ini
qui laetantur, iusti in merore et luctu sunt. Nulla
re inpediente, nulla causa, nulla criminatione,
nulla malitia, crimen mihi obiciunt. Crimen
mihi inpingunt. Criminis nodos contra me nectunt.
Criminis et suspicionis locum in me conuertunt.
In crimen me periculumque deducunt. Obiciunt
mihi crimen cuius non habeo conscientiam. Nihil
exploratum est. Nihil pertractatum est. Nihil
inuestigatum est. Nihil repertum est. Non tamen
quiescunt aduersus me mala confingere. Non qui
escunt falsa testimonia praeparare.

k Nondesinunt accusatores obicere k Iudices non sinunt
conscribere k Testium & iudicium falsa & credule
sententia iudicor · testium falsa sententia adn&em
innocens ducor k Ex eodem concilio testes k Ex eodem con
ciliabulo iudices k Ex eodem accusatores k In probos
iudices opponunt k falsos testes obiciunt k In quorum
testimonio confidentia est k nemo ab illis dissentit
k nemo discordat k nemo consilium eorum repudiat
k cui dicam k quem adeam k a quo consilium p&am
k In quo animum meum ponam k Omnib; odiosus sũ
k Omnium auctoritate desertus sum k proiecerunt
me omnes a se k abhominationem mei omnes minant
k Inorrescunt me omnes k Repudiant omnes k ab
dicationem intendunt k Volo ad eos confugere sed
minantur k Cupio eorum deprecari uestigia sed
fugiunt aduersantur & odiunt k supplicando pro
pitios eos habere uolo illi autem magis molesti sunt
k Interdum adiungunt se ficta caritate k non ad
consolationem sed ad temptationem k Loquuntur
simulate & si tacent non est simpl& silentium quer
quid audiunt k querunt quid prodeant k & ex
ploreant unde decipiant k & si tacent non est sim
pl& silentium Ego autem inclinato capite k hu
miliato uultu k deposita facie k sileo k taceo
k Incepto persisto silentio k & iam de bono interro
gatus taceo k Malui enim r&icere inprobis
quam respondere

k Illi autem non quiescunt k Illi amplius seuiunt k Per
cursum amplius persequuntur k Magis magisque inruunt
super me k Obstrepunt etiam super me clamoribus k Iac
tant in me petulanter conuitia k Uoce ambitus strepitu
super me prosiliunt k Uoce aspera contumelias et obp
bria super me iactant k Ab alio ad me omnes prouoca
tiam me conuestunt k Omnes in me seuiunt omnes in
exitio intendunt omnes in mortem meam manus succ
preparant k Intento igitur metu k Intento pauore
k Intenta formidine k Conturbui miser k Pallui miser
k Exsanguis effectus sum k Emarcuit cor meum k Pauo
re esto k Formidinis metu tabesco k Timor et tremor ani
mam meam inquietauerunt k Sic exilio trusus sum
k Sic exilio damnatus sum k Sic exilii penam lugeo k Sic dam
nationem exilii gemo k Uinculo seruitutis addictus
k Conditionis pondere pressus k Seruili opere manci
patus k In algore k In niue k In frigore k In tempesta
tibus tetris k In omni labore k In omni periculo positus
k Post damna bonorum k Post amissionem omnium
rerum k Inops et pauper effectus. k Egeo k Mendico
k Publicum posco alimoniam k Nec egenti manum
porriget k Omnes mendicantem spernunt k Esurien
tem nec amici sui reficiunt k In os sitienti nullus stillat
guttam refrigerii k Nullus mihi praebet uel modicum
unde rorem k Effectus enim cunctus abhominabilis
k Omnes ut ulcerosum contemnunt k Ut fetentem ex
puent

k Ut leprosum tangere horrent k Iam et arto adstricta
ferro k Iam et pressa catenis k Iam et ligata uinculis
k Iam et uincta conpedib; k Non desunt tormenta k Non
desunt cruciamenta k Non sunt minus supplicia &
cotidie crudescit in me saeuitia k Corporis mei carnifices
nouissime cruciatibus lacerant k Inaudito genere
penarum uiscera uiscera mea & membra delaniant k
Quidquid possunt super me crudele excogitant k Non
perimor nuda morte k Mille penis extortum k Mille
subiectus tormentis k Mille adiectus suppliciis k Caro
mea plagis secta conputruit k Semiusta latera saniem
fundunt k Lacerata membra putredinem defluunt
k Cum fletibus sanguis manat k Cum lacrimis cruor stil
lat k Non est solus defluor lacrimarum sed uulnerum
k Consumptus sum in dolore miser k In dolore & animus &
corpus deficit k Mens mea muta est k Animo a dolore expul
sa est k Multa intollerabilia sensi k Multa aerumnas sus
tinui k Multa grauia pertuli k Tam graue & crudele
uulnus numquam excepi k Inopinato uulnere oppressus
sum k Momentaneo interitu perculsus sum k Inprouisu
me in tantis malis calamitas uitae coniecit k Ignoran
tem oppressis subito calamitas k Repentini interitus
casusque me subruerunt k Quur infelix natus sum
k Quur in hanc miseram uitam proiectus sum k Ut quid
miser hanc lucem uidi k Ut quid miser mihi huius uitae
ortus occurrit k Utinam ocius egrederer a saeculo

It quamlib& ferrus quacumque mactatione accedere It Cupi
entem mori iam licet & obcumbere It Una ex die nimium mihi
est tedium moriendi uotum solum mihi mors placet.
It mors quam dulcis res miseris It quam suauis es o mors
amara uiuentibus It quam iocunda es o mors tristib;
ad que merentibus It accedat ergo ad me magnum
malum mortis grande solatium It Det finem miseriae
requies sepultura It & si non uitam saltim uel mors
miseri incipiat It mors in malorum omnium finem ponat
mors calamitate terminum ponat It omnem calamita
tem mors adimit It melius non esse quam infeliciter esse
It ad conparationem miseriarum mearum feliciores
esse mortuos quam uiuentes It parcite dolori meo q; so
parcite It merori meo q; so ignoscite It angustie me
ueniam date It indulgite meis dolorib; It In tanto dolo
re contra me conmoueri nolite It percussionem enim
meam plango It calamitatem meam deploro
It familiarem cladem miseriae meae lugeo plura
enim ministrat dolor It non ualeo consolari miser
It Inpatiens est dolor meus It Infinitus est enim meror
meus It nullatenus lenitur uulnus meum It nullas
lacrimis modus est It nullus dolorum finis est It Iam
nulla fiducia est animi It Iam ferre non potest ani
mus It Iam uictus miseriis concidit animus It quid
tantum disfides animo It quur adeo mente debilita
ris It quur animig tantum difunderis It quaeso

tanta pusillanimitate deiceris [k] quare in aduersis
adeo frangeris [k] omitte tristitiam [k] desine tristis esse
[k] tristitiam repelle a te [k] mestitiae noli succumbere
noli te multa dare mestitiae [k] Repelle a corde dolorem
[k] animo exclude dolorem [k] Inibe impetum doloris
[k] non perseueres in dolore [k] uince animi dolorem
[k] supera mentis dolorem homo [k] qualiter [k] quo pac
to [k] quomodo [k] quemadmodum [k] qua ratione
[k] qua arte [k] quo consilio [k] omni ingenio [k] omni uirtu
te [k] omni instantia [k] summa luctamen contra tempo
rales angustias [k] esto in cunctis casibus firmus [k] pa
tienter tolera omnia [k] omnia aduersa aequo animo to
lera [k] noli singularem conditionem tuam intende
re non sta te sola tua pensam da acer uitas [k] non
sola tua a te consideranda calamitas [k] Respice
similes aliorum casus [k] Intende miserias eorum
quibus acerue aliquid accedit [k] Dum tibi aliena
pericula memoras mitius tua portas [k] aliorum
enim exempla dolorem releuant [k] alienis malis
facilius consolatur homo [k] quid incusas acer uis
sima tua d&r&la [k] quid accusas tu periculi temptatum
leges [k] non sunt noua tua supplicia [k] habes exempla
calamitatis [k] quae antiqui casus [k] quae antiqui pe
ricula pertulerunt [k] patienter ab uno ferendum est
quod multis accedit tollerabile [k] pena huius unte
ore best [k] Et qui affligit et qui affligitur mortalis est.

k Tribulatio huius temporis finem habet k Transeunt om
nia saeculi huius nec permanent k Omne quod uenit stare
non potest k Nihil est diu k Nihil tam longum quod non in bre
ui finiatur k Habent sub celo finem suum omnia k Inpossibile
est ut homo sit et non gustet angustias k Dolor et tristitia
omnibus communia sunt k Omnia in hoc saeculo euentu
simili sustinemus k Nemo in perpetuum expers mali est
k Nemo est qui in hoc saeculo non doleat k Nullus est qui in
hac uita positus non suspiret k Mali omnia plena sunt
k In tempore ergo tibi ratio k Tempora enim um ratio
ne k Uim tanti meroris reprimat ratio k Confirmato
animo nullum pertimiscis k Oportet nos per
multas tribulationes introire in regnum dei k Non sunt
condigne passionis huius temporibus ad futuram gloriam
k Quod in presenti est momentaneum est et leue tribula
tionis in nobis k Quod aeternum est momentaneum est
et leue tribulationis in nobis k Quod aeternum est supra
modum pondus excellens gloriae k Utilis est tribulatio
k Utile sunt uite huius pressurae k Malorum pra
uitas non te occidit sed erudit k Prauorum aduersitas
non te deicit sed extollit k Humana temptatio arguat
te non interficit k Quanto enim in hoc saeculo fragimur
tanto in perpetuum solidamur tanto in futuro gaude
bimus k Si hic flagellis atterimur purgati in iuditio inue
nimur k Semper deus hic uulnerat quos ad salutem per
petuam preparat k In fornace probatur aurum

It ut sordes a te per persecutionis camino purgeris It ut pu
rior post persecutionis igne conflaris ut omnia pecca
torum sorde purgeris It ad probationem ista omnia quae sus
tentas It Non igitur murmures It Non blasphemus It Non di
cas quare haec sustineo mala It sed magis dic peccaui et ut erā
dignus non recepi It ę qualem uindictam peccati mei
non sentio It Minus ine pedrus sum quam me debear cognusco.
It Iuxta modum criminis minor est retributio ultionis
It Secundum meritum peccatorum dispar tem causa pena
rum It Non sunt tanta supplicia quanta gesserunt pecca
ta It Qui enim in flagellis murmorat dm̄ plus inritat fu
rorem dei amplius prouocat It Iram dei indignantis plus si
bi exaggerat It Qui uero aduersa patienter tolerat dm̄
cicius placat It Si enim uis purgari in penam te a causa
et dei iustitiam lauda It ad purgationem tuam proficit
si a quo pateris ad iustitiam dei retuleris It si pro inroga
ta misericordia humilis dm̄ glorificaueris It Corripit enim te
ds̄ It In flagello pie castigationis te urguet It exercet in te
disciplinam It Et qui parcendo te ad se uocabat feriendo
clamat ut redeas It Cogita homo quoslibet mundi cruci
atus It Intende animo quaecumque saeculi penas quos
que tormentorum dolores quaecumque dolorum acer
uitates It Cōpara haec totum gehenne et leue est omne
quod pateris It Si times illas penas time It Iniustis morien
do tormenta accedunt mihi si moriendo aeternus dolor suc
cedet It Iste enim temporales sunt illae aeterne ./

K Si enim conuersus fueris emendationem quod pateris
K Conuersis namque flagella a peccatis absoluunt.
K Conuersio instantes plagae ad purgationem proficiunt.
K Qui enim hic castigatus corrigitur illuc liberatur
K Qui uero nec sub flagello corriguntur et temporali
pena et aeterna damnantur K Et in hoc prius iudican
tur saeculo et illuc denuo in futuro K Hic duplex damna
tio est K geminata his percussio est K qui et hic habent
initio tormentorum et illuc perfectionem poenarum.
K Scito autem homo nullum tibi aduersarium tibi potu
isse nisi deus potestatem dedisset K Nec habuisset in te
potestatem aduersarius nisi permitteret deus K Uni
uersa que tibi accedunt absque uoluntate dei non ueni
unt K Iniquorum potestas super te ad datur licentia
K Qui tibi aduersantur consilium faciunt dei K Manus
dei te ad penam tradidit K Indignatio dei te adfligere
iussit K Ipse inde tuis iussit te mala communica experim
K Nam et quod corporis debilitatibus frangeris K quod
acrius morbus afficiens K quod languorum sti
mulis cruciaris K quod passionibus animae quatenis
K quod mentis angustiae torqueris K quod gras
sante inpugnationem spiritus agitaris K et hoc ipsud
propter peccato tibi diuina iustitia inrogat K et ipsud
pro culpa tibi iudicii diuini infertur sententia K Om
nis enim aduersitas rerum delictorum tuorum
meritis agitatur K tua contra te dimicant adma

heu sagittis tuis confoderis heu telis uul perceris per qua
e prim peccasti heu in ipsa cruciaris in qua deliquisti
heu ipsa tibi est censura supplicii que fuit causa pec
cati heu unde corruisti ad ultima inde heu tormenta
heu discute conscientiam tuam heu intende mentem tuam
heu examina te heu loquatur cor tuum tibi heu conside
ra meritum tuum heu iuste argueris heu iusto iudi
tio iudicaris heu procelle iuste te conter& heu iustitiae
pena te prem& heu nihil enim bonum egis nihil
rectum heu nihil equum heu nihil honesti est heu nihil pudo
ris heu nulla memoria dignitatis heu cotidie peccas heu
cotidie laberis heu cotidie preceps in deterius uadis
heu elatio non resid& heu superbia non deponitur
heu tumor elationis non cohibitur heu rap& quo
que te furor heu inflammatio irae heu clamor excitat
heu commou& indignatio heu perturbatus semper ad
iram heu supra modum irasceris heu supra mensu
ram animi furorem moueris heu zelare bonis in
uidere melioribus solitus heu alienis felicitatib;
emulus heu alienis uirtutibus sem[per] inuidus heu cui umquam
non detraxisti heu cui non delacerasti heu cuius non ab
rosisti uitam cuius non iactasti infamiam heu fallax
heu inconstans heu infidus heu auarus heu tenax heu stere
lis heu inhumanus heu infructuosus heu non est in te ul
la misericordia heu cecidisti in concupiscentia
saeculi heu defluxisti in cupiditatib; mundi.

ł flagras interne occulte congestis respiraturas
ł nescit expleri cupiditatis tuae sitis ł novis te cotidie
peccatis inuis ł novis moribus vetera auges ł non diluis
scelus sed dilatas ł nescio ea sum quam flammam
libidinose concupiscentiae o infelicem non te pudet per
multas aspergi libidine ł corruptor ł luxoriosus
ł adulter ł si in flagitio perseveras ł si in luxoria
permanes ł si in carnali amore persistis ł Eu quamdiu
ł quousque ł quem ad infinem te effrenata tra
hebit luxoria ł iam tandem peccare quiesce
ł iam desine a scelere ł aliquando mores ma
los conmuta in melius ł noli diu errare miser
ł pone peccati finem ł pone legem nequitiae
ł habeat iniquitas terminum ł delictorum tuo
rum considera magnitudinem homo ł Culpas tuas
saltim vel verberatus agnusce ł Eu me ł Eu in
felicem me ł Eu miserum me ł nesciebam ł quod
pro mea iniquitate percutior ł ignorabam quod
pro meo merito iudicor ł quod istum iudicium de
me a sit iniustitia ł tu mihi manifestasti ł tu mihi
indicasti ł tu mihi notum fecisti per te cognovi quod
nesciebam ł iam pro certo scio ł iam non me la
tet ł manifestum mihi est ł satis mihi est cogni
tum ł perpensum est mihi satis ł Occultum iam mihi
non est ł iam non est mihi ambiguum iam non
est mihi absconditum ratio ł Inde est homo inde

omnis ista calamitas inde est ista aerumnitas inde
ista crux inde ista poena inde ista aerumna etena
tesunt causae peccatorum tuorum non ex alico casu
non ex quolibet euentu ista languor propriae
culpae est ista aegritudo propriae iniquitatis est apud
aliud tibi uidetur tam aliter putas tam aliter existimas
tam aliter sentis tam aliud iudicem tam aliud depu
tas nihil sane nihil prorsus nihil penitus nihil
omnino nihil habeo quod contradicam cedo ueri
tati negare humo sic non possum fateor esse uerum
quis hoc dubitat quis istud ambigit quis istud
negat sic est sic certum habes si perpensum est
si exploratum est aufer a me te iam uitium cri
men remoue a te caue uanitatis temerlo coeste aun
tio et peccato te trahe fuge iam uitium maculu
fuge turpitudinem uitae puritate uitam accu
las uelere sablue bene dicis bene doces bene
instruis bene admones bene persuades bene
instruis et ego obtabam a peccato non ex iure solui
cupiebam a consuetudine mala retrahi de
siderabam a uitio et peccato recedere quaere
bam usum superare sed ad eam difficile est pra
uam consuetudinem uincere praui usus uix
abolentur adsidua consuetudine tenetur
conuertitur adsiduo usu innectatur uitium.
animus sceleribus adstrictus diu ellabi uix
potest

R. Tanta sunt mea uitia ut uix elui possint. R. Uix est de
do peccata mea ullo spatio temporis exolescere. R. Ul
tro me miserum nata uitia ui. R. Sponte ne eo me modū
studio pollui. R. Proprio me prius arbitrio perdidi. R. Pri
a uoluntate me maculaui. R. Bonus eram sponte
mea ad peccatum delapsus sum. R. Liber eram spon
te mea factus sum debitum mortis. R. Infelix ego pec
catum meum ex ponte mihi primus ipse peperi. R. Ego
prius occasionem peccandi amplexus sum. R. Hunc pec
cati usu adstrictus detineor. R. Mala consuetudo
me sibi grauiter inplicauit. R. Usus peccandi necessi
tatis uinculis me adstrixit. R. Uolo agere bonum
sed desideria consuetae non sinunt. R. Prauo usui contra
nitor sed carnis desideriis adgrauor. R. Ad ius
titiam mea mens erigit sed ad peccatum consuetudo
constringit. R. Reluctata contra prauam consuetu
dinem peccandi tota uirtute repugna. R. Uince us
um carnalem etiam cum dolore. R. Quamuis cū di
ficultate perniciosam consuetudinem uince.
R. Quamuis cum dolore usui malo resiste. R. Propo
ne tibi aduersus presentis carnis ardores futuri
ignis. R. Superet estum libidinis recordatio aeter
ni incendii. R. Memoria ardoris gehenne ardore
excludat luxoriae. R. Fornicationis penam metus gra
uioris supplicii uincat. R. Fortior dolor dolorem mi
norem exsuperat. R. Pacientiam leuiora portabis si gra
uiora fueris recordatus

It Uersetur etiam ante oculos tuos iam ergo futuri iudicii
It Preuide que postmodum eris passurus It futuram dei
sententiam cogita It futura dei iudicia super te formida
It Terreat te gehenne metus It terreat te futuri senten
tia It Reuocet te poenarum terror a culpa It Uite tue
cotidie terminum intuere It Omni hora te habeto mortem
poculis It Ante oculos tuos tenebrarum semper uersetur
aduentus It De morte tua cotidie cogita finem uite tue
semper considera It recole semper diem mortis incertum It
Esto sollicitus ne subito rapiaris It Cotidie[dit] sultimus
adpropinquat It Uitam nostram cotidie dies aufert
It Cotidie ad finem tendimus It Cotidie uiam uite
transimus It ad mortem cotidie properamus
mus It Ad uite terminum cotidie tendimus It Mo
mentis decurrentibus ad finem ducimur It Nescimus
quid hodie nobis contingat It Ignoramus si hac noc
te animam nostram condicio mortis reposcat It Finis
noster nobis absconditus est It Uenturus exitus igno
rantia nobis incerta est It Inprouisus est mortis oc
cursus It Incertus est euentus & finis omnium It Dum nes
cimus repente mors fuerit It Dum non existimamus in
prouisi tollimur It Dum ignoramus repente subtrahi
mur It Timeamus non[e] dies illa tamquam[fur] nos con
prehendat It Ne nos turbo diuini iudicii dum ignora
mus dissipat It Ne nos repentinus interitus auferat
It Ne ignoranter subito calamitas conprehendat

ue sps qui calpa acendum succendit pacaente in sepe subito
recipit ue qui uiuentes in flamma morientes subito deuorat
ue qui inflectit a duitia pestrahit subito ad tormenta ue quan
tos ad penam mortis inprouisus exitus rapit ue quanti su
bito subtracti deficiunt ue quanti dum mori non existimant
auferuntur ue quanti ad mortem subito rapiuntur
ue quanti repente ad aeterna supplicia deducuntur ue as
pice ergo alieno tormento quod timeas ue respice in ali
eno exitu quod paueas ue uita foueam in qua uides corrē
tealium cecidisse ue periculum alienum te pertimisce ue ali
enos casos tua fac esse pericula ue morientis uocatio tua
sit emendatio ue alhorum perditio tua sit cautio ue te tra
hat a peccato impiorum interitus ue abstrahat te
a culpa pereuntium poena ue delinquentium finis te cor
rigat ue reproborum interitus te adducat ue iniquo
rum pena ad tuam salutem proficiat ue quod male fe
cisti dum potes emenda ue dum potes dum tempus est ad ema
cautio a peccato te reuoca ue dum tempus est delama
ue dum datur spatium lucis ue dum est licentia penitere
ue festina dum potes ue plange dum adhuc anima uestra est
in corpore ue dum adhuc uiuis remedium tibi futurum ad
quire ue priusquam te dies mortis ueniat ue priusquam te
profundus absorbeat ue priusquam te infernus rapiat
ue ubi iam nullus est indulgentiae locus ue ubi nulla corre
ctionis datur licentia ue ubi nullus est ad confessionem recur
sus ue ad ueniam nullus regressus ue te uerum dicis ue narra
mihi quod oportunum ē

informas me quod agis mihi expedit · ecce scio · novi · didi
istud · [hole] illud iam quero · illud scire volo · illud nosse
necesse [hole] me cupio · si est spes in confessione · si est fidu
cia · [hole] si est remissio · si est venia · si est indulgentia
si est locus per penitentiam regredi ad iustitiam · est pla
ne · est prorsus · est utique · est profecto · est procul du
bio · confessio sanat · confessio iustificat · confessio peccati
veniam donat · omnis spes in confessione consistit · in con
fessione locus misericordie est · certissime igitur crede
et nullo modo esites · nullatenus de misericordia dei despe
res · habeto spem in confessione · habeto fiduciam · non
desperes salutem si ad meliora converteris · qui enim veniam
de peccato desperat plus se de desperatione quam de commis
so scelere damnat · desperatio auget peccatum · des
peratio peior est omni peccato · corrige igitur te et in
dulgentiam ab eo spem · depone iniustitiam et spera vitam
· depone iniquitatem et expecta salutem · nulla tam
grandis est culpa que non habeat veniam · quamvis sis
peccator es · quamvis sceleratus · quamvis crimi
nibus infandis oppressus · non denegatur tibi peniten
tie locus · facile penitentibus divina clementia sub
venit · per penitentiam omni indulgentia datur ·
per penitentiam delicta omnia absterguntur · mi
serum me spem perdideram · fiduciam amiseram
· desideram animo · fractus fuerat animus · in
desperatione pene conciderat animus · iam regres
sus sum ad spem.

heu iam decipis fiduciam heu spem indulgentiae iam habeo
heu de pietate dispero heu de bonitate di[illegible] non
dubito heu habitabo in spe iam heu re[illegible] xit
me ad spem pietas eius heu dedit mihi spē [illegible] uitae
inpenitentia heu si ds̄ igitur desperauerit heu sine auxiliū
mihi decesserit heu hoc facere decreui heu hoc statui
heu defixum hoc animo meo est heu euelli hoc animo non
non potest heu ds̄ uotis tuis faueat ds̄ tibi obtata tri
buat heu ds̄ uotis tuis faueat heu ds̄ uotorum te conpu
tem faciat heu ds̄ uoluntatem tuam in bonum perfi
ciat heu ds̄ uota tua confirmet heu ds̄ uotis tuis suffraga
heu omnia dō fauente agas heu ergo age heu dum licet
heu dum mors moratur heu ora lap&e heu obsecra
heu non taceas heu erumpe in uoce heu exclama fortiter
heu plange iniquitates tuas heu mala scelerū tuorū
deplora heu quae praua gessisti fletib; pone heu quae
inlicite commisisti lacrimis ablue heu plora tu sce
lera dilui solent heu eu mihi infelix animae homo tan
tis peccatis heu in tantis criminib; heu in tam mu
tis iniquitatibus heu quid primum plorem heu quid
primum plangam heu quod luctum prius quas la
mas summam heu non sufficit referre memoria to
torum criminum gesta heu peccata quoque mea a m
hi sensum doloris tulerunt heu ebitudine cordis coagu
lata sunt lacrime heu obriguit animus nullo mero
conpungitur heu anima mea in stupore conuersa est

e insensata facta est anima mea heu lacrime ubi
uos subduxistis heu ubi estis fontes lacrimarum
heu ubi estis meroris habunda heu ubi estis lamen
ta heu redite obsecro heu mouemini fontes la
crimarum heu aspergite me fletibus
heu fluite super faciem meam heu humecta
te maxillas meas heu genas meas inrigate
heu date mihi planctum amarum heu inter
omnes ex im grauius conrui inter omnes dete
rius cecidi heu omnium impiorum poenas sce
lere meo uici heu tastasta tormenta uix ma
lis meis sufficiunt heu non est peccatum super
peccatum meum heu non est iniquitas super ini
quitatem meam heu nequiorem me cunctis pecca
toribus penso heu conparatione mea nullus
iniquus est. heu iuste poenas debite infelicitatis
exsoluo heu iuste tantis suppliciis conteror
heu ex meo peccato mala mihi omnia aduenerunt
heu dominus ista in me infligit iusto iudicio heu rependitur
factis meis congrua uicissitudo heu minus ta
men retribuit mihi quam ipse deliqui heu pecca
torum meorum minor uicissitudo rependitur
heu plaga me culpa mea durior inuenitur heu leui
or est peccato meo poena damnationis meae
heu grauius est quod admisi leuius est quod tolero
heu grauior est culpa quam feci minor uindicta
quam perfero heu penso malum quod gessi nec
tantum quod patior heu leuior plaga mea

pondere peccatorum meorum lc aliud est prorsus aliud qd
amplius me adfligit lc quod me magis contristat lc quod
me magis conturbat lc quod me magis terrificat Cui
simile malum nullum est lc Cuius inconparabilis est om
nis poena lc quod omnibus suppliciis antefertur lc qd an
cellet cuncta tormenta lc quod et superat omnia mala
lc Eu enim a quid est quod multum metues lc quid est qd
te magis corripit lc quid est quod amplius ad mestitiam
te inpellit lc amplius pauescis lc amplius reformidas
metues lc metuo diem iudicii lc metuo diem tenebrarum
lc diem amarum lc diem durum lc perpendo quidem
malum quod tolero sed amplius quod restat formido
lc lugeo quae in hac uita iam patior sed post haec ne
grauiora patiar pertimesco lc sententia haec iam
tollerem in poena tormenta tamen gehennae formi
do ex culpa lc Iam praesens poena me lacerat sed fu
tura magis conturbat lc Grauia sunt que sustineo
grauiora in perpetuum timeo lc De praesentibus
quidem poenis doleo sed de futuris amplius ingemesco
lc succurre mihi dns meus ante quam moriar lc ante
quam mors me praeueniat lc ante quam me tarta
ra recipiunt lc ante quam me flamma conburat
lc ante quam me tenebrae inuoluant lc subueni mihi
prius quam ad tormenta properem lc prius quam
gehennae ignibus deuorer lc prius quam sine termi
no crucier lc Reus enim timore iudicii tui terreor
lc pauore peccati iram tuam formido lc In immani
tate sceleris lc Examen tuum trepidus conscien
tia metuo lc si enim iustus uix saluabitur ego impius
ubi ero.

K quid faciam dum uenerit tremendi formido iudicii
K Cum & tamen iudicii uenerit quid respondeam K quid
ego dicturus cum ante tribunal xpi fuero presentat̄
K Ue diem illum quando transgressus sum K Ue diem
illum quando maelum &ptus sum K Utinam non
inluxisset mihi K utinam non fuisset ortus super me
K utinam super me non apparuisset hodies de
testanda K odies abhominanda Odies penitus
ne dicenda K quae me in hunc saeculum protulit
K quem mihi claustra pectus aperuit K quae ortus
mei hostia reseravit K Dies illa a luce in tenebris
permutetur K profunda illam caligo confundat
K Aeterna illam caecitas obruat K amittat tēpo
ris statum K Omni memoria extinguatur K Nul
lis digna saeculis memoretur K melius mihi fue
rat non esse ortum K melius non fuisse genitum K non
fuisse melius in saeculo procreatum quam aeternas
perpeti cruciatos K flete me caelum & t̄rā K &
lugite me omnis creatura K plorate me omnia ele
menta K Ingemiscite super me uniuerso genus & quo
potestis urte sensu super me lamentum effundite
K peccaui ... crudeliter K lapsus sum fortiter
K Cecidi grauiter K Conrui mirabiliter K nullū in
uenitur peccatum cuius sordib; non sim coinquinatus
K nullus est morbus uitiorum a quo non contraxi con
tagium K nulla sordium sentina extitit que in me
miserum non confluxit K probrosus sceleratus
K flagitiis cunctis obrutus K Innumerabiliter fre
quentaui inpudicitiam feditatis K ut bene uiuere

ultro promisi quod pollicitus sum numquam seruaui
k semper ad peccatum meum redii k semper delicta
mea iteraui k prioribus sceleribus semper deteriora
coniunxi k numquam in melius mutaui mores
k numquam a malis factis recessi k plurimos etiā
maculaui me perdens k plurimos prauis moribus
in iniquitatem traxi puenti k scelere meo multę
animę perierunt k exemplis uitae meae multi
subuersi sunt k ego multis causa malorum fui
k O state te pro me ad dnm̄ uiri sci k obsecro te pro me
plebs omnis scōrum k implorate pro me omīs cho
rus iustorum k si forte miserebitur mihi dīs k si forte
recipit me k si forte delet peccatū meū k si forte au
ferat iniquitatem meam k si misericordiam p̄s
tat mihi dīs k iratus est enim super me nimis k comple
uit furorem suum in me k effudit iram indigna
tionis sue super me k propter multitudinem ini
quitatis meae k quia creuerunt auersiones
k quia multiplicatae sunt preuaricationes k uem̄
quia consumptus sum k uae mihi quia defecit anima
mea k adflicta merore k contrita luctu k exte
nuata gemitu k quis miserebitur animae k quis
consolabitur iste k quis dabit lamentum pro te
magna est sicut mare contritio tua k adflictio
tua sicut pelagus seuiens k dolor tuus quasi fluct̄
tumens k quae tempestas non inruit super te
que procella non accederunt tibi k omīs moles
molestiarum k omnis turbolentissime tēpes
tates super tuum caput intonuerunt k plena ē

fluctibus k plena est tempestatibus anima ubi
es custus hominum k ubi es animarum redemptor
k ubi es pastor k qui me spreuisti me k qui auer
tisti faciem tuam a me k ut quid longe factus es
a me consolator animae meae k reuertere domine
meus k non me obliuiscaris in finem k non me in per
perpetuum deseras k non me perdendum inpo
testate daemonum derelinquas k Licet offensa
sit gratia k tu autem clemens k tu pius k tu e mul
te miserationes k nullum relinquis k nullum spernis
k nullum detestaris k nullum recusas a misericor
dia k sed ultro se tendens clementiam peccantes et pe
tas ut sedeant k quanti enim scelesti k quanti
luxoriis dediti k quanti concupiscentiis saeculi segni
nati bonitate tua ad indulgentiam peruenerunt
k multis non merentibus gratis peccata donasti
k ostende et in me clementiam tuam k peto ut et
mihi uenia peccati indulgentiae k non abnego sum
quod plurimis es consolatus k scelera mea non defen
do k peccata mea non uindico k displicet mihi quod
feci k displicet quod peccaui k Errorem meum con
fiteor k culpam meam agnosco k uocem confessio
nis aperio k Suscipe quaeso clamorem confitentis
k adtende uocem precantis k audi uocem peccato
ris clamantis k peccaui dñe miserere mei pecca
ui dñe pp[illegible]re mei k parce maculis meis ignosce pecca
tis meis k Indulge sceleribus meis k sana animam
meam quia peccaui tibi k si enim iniquitatem re
cordaueris quis sustinet k ad examen tuum ne
iustitia iusti secura est

k quis enim iustus k quis audeat dicere sine peccato
k quis presumat contendere aliquid de iustitia k nullus
enim hominum absque peccato k nullus mundus a delic-
to k ecce inter sc̄os nemo immaculatus k et qui servierunt
dō non fuerunt k et in angelis repperta est pravitas
astra inmunda sunt coram te k caeli non sunt mundi
in conspectu tuo k quanto magis ego abhominabilis
k et putredo et filius hominis vermis k qui ausi quasi
gurges peccatum et bibi quasi aquas iniquitatem
k qui comparor in pulverem k qui habito in domum lu-
team k qui terrenum habeo fundamentum k m-
morare dnē que sit mea substantia k memento q
terra erum k memento quia cinis et pulvis sum k o-
ri manuum tuarum porrige dexteram k consule in-
firme materiae k succurre carnalis fragili-
patent tibi vulnera mea k tu vides quanto sauci-
et languidus k medicinam que sanet tribue k m-
dellam que curet inpende k refice infectum vitiis
k Reforma corruptum peccatis k extingue in me flam-
mam concupiscentiae k iacula ignita diabuli me
ultra non penetrent k k non ardescant in me ulte-
rius k tu enim scis temptationes quas posito tu scis fluc-
tus quos patior k tu nosti tempestates quas tolero
k ubi lapsus sum k ubi defluxus sum k ubi infelix dimer-
sus sum tu scis k incurri enim neglegens in ruinam
k corrui caecatus in turpitudinis foveam k decidi
in caeno flagitiorum k discendi in profundo malo-
rum miser k eice animam meam a captivitate ab
inferis k erue me de inmanissimo abysso k n̄ me

concludat profundus it non mihi deneg& exitum
it ecce dies me& uendus terminum min& it iam dies ulti
ma uenit it instat terminus uitae it nihil superest mihi p(rae)
ter sepulchrum it parce mihi antequam eam
it munda me antequam ab hac uita egrediar
it solue prius quam moriar peccatorum meo
rum uincula it Commotus sum ad lacrimas
tuas it ad fl&us tuos conpunctus sum it lamen
tatio tua lacrimas mihi excit& lamentatio tua
me resoluit it lamentando ad lacrimas me co
[e]gisti it lamentando me commouisti it ad la
mentum tuum lacrimas fudi it ad planctum tuum
lacrimis resolutus sum it d(eu)s tibi ueniam tribuat
it d(eu)s culpas tuas parcendo ignoscat it peccata
[tua] d(eu)s a te suspendat it peccata tua laxando
dimittat criminum tuorum maculas abluat
it ab omni te mali labe d&ergat it liber& te ab
imminenti peccato it age itaque iam uto post&
it age ut dec& it age ut dignum est it age ut
[iu]stum est it age ut aequum est it age ut seme(l)
propone ulterius ut non pecces it ne ultra dere
linquas ista tua it caue culpas tuas iterare
it caue mala ista repetere it ad uitium ex toto abscidis
tine reuocas it quae dereliquisti ne iteres it trans
acta mala non repetas it post lapsum denuo non
delinquas it non te polluas post lamentum it post pe
nitentiae luctum non redeas ad peccatum it ne de
nuo committas deplorata delicta it ne rursus fa
cias quod iterum plangis it ne culpa pro qua ueniam

postulans ite & te presumas K Inanis est peni
tentia quam culpa sequens coinquinat K uul
nus iteratum tardius sanatur K frequent
peccans & lugens uenia uix meretur K nihil
prosunt lamenta si replicantur peccata K nihil
ualet ueniam malis poscere & mala iterū
iterare K persiste ego ergo in confessione
K Esto ergo in penitentia fortiter confirmatus
K Uitam bonam quam cepisti tenere non deseras
K propositum bone uite conserua iugiter
K Tunc erit perfectum opus si in finem usque dura
uerit K Salus perseuerantibus promittitur
K praemium perseuerantibus datur K Non
est beatus qui bonum fecit sed qui incessabilit̄
fecit K qui enim perseuerauerit usque in finē
hic saluus erit EXPLICIT

G.H. HOFBIBLIOTHEK KARLSRUHE

sa

146

Salvete flores martirum qui
in se cum sur tulit videtur ho flo

o dne

Dne pater et
ep

Dne pater

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Copyright 4/1999 YxyMaster GmbH www.yxymaster.com
VierFarbSelector Standard® - Euroskala Offset
BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg